

ΔΟΥΚΑ ΝΑΚΟΥ

H

ΝΕΑ ΙΤΑΛΙΑ

K A I

Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΟΡΟΝΤΖΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 56

1929

ΛΟΥΚΑ ΝΑΚΟΥ

Η
ΝΕΑ ΙΤΑΛΙΑ
ΚΑΙ
Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ
ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 56
1929

1800

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Νομίζομεν ὅτι προσφέρομεν πραγματικὴν ὑπηρεσίαν πρὸς τὸ ἀναγνωστικόν μας κοίνὸν καὶ ἴδιαιτέρως πρὸς τὸν διδασκαλικὸν κόσμον δημοσιεύοντες εἰς ἴδιαιτέρον τεῦχος τοία ἄρθρα «**Περὶ τῆς Σχολικῆς μεταρρυθμίσεως ἐν Ἰταλίᾳ τοῦ κ. Δουκᾶ Νάκου** δημοσιευθέντα εἰς τὸ Ἐλεύθ. Βῆμα.

Εἰς τὰ τοία αὐτὰ ἄρθρα δίδεται ζωντανὴ εἰκόνα τῆς ἐκπαιδευτικῆς προσπαθείας τῆς συντελουμένης κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐν Ἰταλίᾳ. Ή εἰκὼν αὗτη, ἀνεξαρτήτως τῆς γνώμης τὴν δποίαν δύναται τις νὰ ἔχῃ περὶ τοῦ φασιστικοῦ καθεστῶτος καὶ τῶν μεθόδων αὐτοῦ, εἶναι διὰ τὴν χώραν μας πολὺ διδακτική. Πρῶτον διότι μᾶς γνωρίζει μίαν ἔντονον μορφὴν φιλοσόφου παιδαγωγοῦ, τὴν τοῦ Gentille, καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, τῆς δποίας ἡ σημασία ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς Ἰταλίας δεύτερον διότι πολλὰ τῶν προβλημάτων τὰ δποῖα εἶχε ν' ἀντικρύσῃ ἡ ἐν Ἰταλίᾳ ἐκπαιδευτικὴ προσπάθεια, εἶναι ὅμοια ἡ ἀνάλογα μὲ τὰ προβλήματα ποὺ προβάλλουν εἰς τὸν μελετητὴν τῆς ἐλληνικῆς παιδείας καὶ τέλος διότι μᾶς κάμνει προσεκτικοὺς εἰς μερικὰς στοιχειώδεις μὲν ἀλλὰ βασικὰς προϋποθέσεις πάσης οὐσιαστικῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, τὴν σφριγῶσαν δηλαδὴ καὶ ἀνήσυχον πνευματικὴν ζωὴν, τὴν ἀνάγκην τῆς θετικῆς, τῆς ἐπιμόνου καὶ πολυμεροῦς ἐργασίας ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀνθρώπων ἐμπνευσμένων ἀπὸ ἕνα ἴδανικόν, καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἡμικῆς σκληρότητος.

Ἐθεωρήσαμεν σκόπιμον, μάλιστα ἀναγκαῖον, ἐν

παραλληλισμῷ πρὸς τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἴδεας τοῦ Gentille καὶ τὴν ἐκπαιδευτικὴν κίνησιν ἔδω ὑπὸ τῆς νέας ἐκπαιδευτικῆς σχολῆς, νὰ δημοσιεύσωμεν συγχρόνως καὶ τὴν εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν πρὸς τὴν βουλὴν τοῦ κ. Λ. Νάκου, κατὰ τὸ 1914 ἐπὶ τῶν πρώτων ἐκπαιδευτικῶν νομοσχεδίων τῆς νέας ἐκπαιδευτικῆς σχολῆς παρὸν ἡμῖν. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἴδεων τῆς νέας ταύτης Σχολῆς εἶναι συντεταγμένα καὶ τὰ σήμερον ὑπὸ τοῦ κ. Γόντικα ὑποβληθέντα εἰς τὴν βουλὴν σχετικὰ νομοσχέδια.

Αἱ ἴδεαι τοῦ κ. Νάκου, προερχόμεναι ἀπὸ ἐπιστήμονα οὐχὶ παιδαγωγικόν, ἀλλὰ κοινωνιολόγον, φωτίζουν τὸ ἐκπαιδευτικὸν γενικὰ πρόβλημα ἀπὸ ἀπόψεων αἵτινες συνήθως διαφεύγουν τοὺς ἔξι ἐπαγγέλματος ἐκπαιδευτικούς.

“Αλλ’ ἡ εἰσήγησις τοῦ κ. Νάκου ἔχει ἵστορικὴν σημασίαν. Διότι διὰ πρώτην φορὰν ἐν Ἑλλάδι καθορίζεται ὑπὸ κοινοβουλευτικῶν ἀνδρῶν, ἔχόντων ἐπίσημον ἐντολήν, ἡ βαθυτέρα αἵτια τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἥμῶν καταστάσεως — τὴν ὅποιαν τὰ ὑποβληθέντα ἐκπαιδευτικὰ νομοσχέδια παρεσιώπησαν ἢ ἡγγόησαν — καὶ προτείνεται ὡς τὸ πρῶτον βῆμα τῆς οἰζικῆς ἀλλαγῆς, ἡ εἰσαγωγὴ τῆς δημοτικῆς γλώσσης εἰς τὰς 4 πρώτας τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ἐκτὸς ὅμως τῆς προτάσεως ταύτης, ἡ ὅποια ἥρχισε πραγματοποιουμένη ἔτη τινὰ βραδύτερον εἰς ἐπαναστατικὴν ἐποχὴν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῶν φιλελευθέρων, ἡ αὐτὴ μελέτη θίγει οὐσιώδη ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα, ὡς τὸ περὶ προσωπικοῦ καὶ πρὸ πάντων τὸ ζήτημα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, τὰ ὅποια καὶ σήμερον ἀκόμη ἀναμένουν τὴν λύσιν των.

Η ΝΕΑ ΙΤΑΛΙΑ ΚΑΙ Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ

Ο ΦΑΣΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΩΝ¹

I

Οίανδήποτε καὶ ἀν ἔχῃ τις γνώμην περὶ τῶν μεθόδων τῆς συντηρήσεως καὶ τοῦ τέλους τῆς μουσολινικῆς δικτατορίας, εἶνε ἀδύνατον ἐν τούτοις, μελετῶν τὴν συντελουμένην ἀναδιοργανωτικὴν ἐργασίαν ἐν Ἰταλίᾳ, νὰ μὴ διολογήσῃ, ὅτι ἡ Ἰταλία ἀναδιοργανοῦται καθ' ὅλους τοὺς κλάδους διοικήσεως μὲ σύστημα καὶ ἀποφασιστικότητα.

Θὰ εἶνε δικαίως πολὺ ἐπιπόλαιος κριτής ἐκεῖνος ὅστις ἥθελεν ἀποδώσει ὅλην τὴν συντελουμένην δημιουργικὴν ἐργασίαν εἰς τὴν προσωπικὴν μόνον τοῦ Μουσολίνι δρᾶσιν.

‘Ο Μουσολίνι ἐκτὸς τῶν τυραννικῶν μέτρων του, ἐπέδειξε βέβαια προσόντα μεγάλου διοικητοῦ. Δὲν ἐγγάρισε μόνον νὰ ἐπωφεληθῇ μᾶς αὐτομάτου ὁργανώσεως ἐξ ἀντιδράσεως

1. Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ φύλλον τοῦ «Ἐλευθ. Βήματος» τῆς 30 Ιανουαρίου 1928.

πρὸς τὴν ἀναρχίαν, διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχήν, ἀλλ᾽ ἐγνώρισεν ἐπίσης νὰ ἐπωφεληθῇ μιᾶς ἄλλης, αὐτομάτου ὁργανώσεως τῶν διανοουμένων, διὰ νὰ ἐκλέξῃ ἐξ αὐτῶν τοὺς ἐργάτας τῆς συντελουμένης δημιουργικῆς ἐργασίας, καὶ νὰ τοὺς περιβάλῃ μὲ πᾶσαν ἐμπιστοσύνην. Καὶ αὐτὸς ὁ στεργήσας τὸν Ἰταλικὸν λαὸν τῶν πολιτικῶν του ἐλευθεριῶν, ἐγνώρισε νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς πλήρη ἐλευθερίαν πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ἴδεων των.

·Αλλ᾽ ὁ Μουσολίνι εἶνε ἐκπρόσωπος μιᾶς ἰδεολογίας, ἥτις ἐγεννήθη καὶ ἐκαλλιεργήθη πρὸ αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ ἰδεολογικὴ αὐτὴ κίνησις ἐν ·Ιταλίᾳ ἔχει διεύθνη σημασίαν.

Εἰς τὴν ·Ιταλίαν καὶ πρὸ τοῦ πολέμου, ἀλλ᾽ ἵδιως μετ' αὐτόν, συντελεῖται μία κοινωνικὴ ζύμωσις, ἥτις ζητεῖ τὸν δρόμον της καὶ εἶνε ἀξία ἴδιαιτέρας προσοχῆς.

Οἱ γνωρίζοντες νὰ φιλοσοφῶσι πολιτικοὶ ὅφείλουσι νὰ ἐμβαθύνωσιν εἰς τὰ αἴτια τὰ προκαλέσαντα τὴν μουσολινικήν, ἃς τὴν εἴπωμεν οὕτω, κίνησιν ταύτην, ἀλλὰ καὶ τὴν πολιτικὴν κατεύθυνσιν τῆς ἰδεολογικῆς ταύτης κινήσεως.

Καὶ τότε θὰ ἴδωσιν ὅτι ὁ Μουσολίνι εἶνε ἕνας σταθμὸς ἐξελίξεως μιᾶς ὀρισμένης ἰδεολογικῆς κινήσεως, ἐξ ἐκείνων αἵτινες προηγοῦνται πάντοτε τῶν μεγάλων ἱστορικῶν γεγονότων ἐν τινι χώρᾳ.

Τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως προηγήθησαν οἱ ἔγκυροι παιδισταὶ ὁ Ντιντερώ, ὁ Βολταῖρος, ὁ Ρουσώ. Τοῦ Κάϊζερ καὶ τῆς Ἰμπεριαλιστικῆς πολιτικῆς τῆς Γερμανίας, προηγήθησαν ὁ Φίχτε, ὁ Ἐγελός, ὁ Κάντιος. Τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως, προηγήθη ὁ Τολστοῖ, ὁ Γκόρκου καὶ μία ἐπαναστατικὴ ἰδεολογικὴ κίνησις τῶν διανοουμένων.

Καὶ ἐν Ἰταλίᾳ τοῦ πολιτικοῦ φασισμοῦ, τοῦ ὅποιου ἡγήθη ὁ Μουσολίνι ὡς ἀρχηγός, καὶ ὁ ὅποιος ἔδωκε τὴν σφραγῖδα τῆς προσωπικότητός του εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Ἰταλίας κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, προηγήθη ὁ φασισμὸς τῶν διανοουμένων: Προηγήθη ὁ Croce, ὁ Gentille καὶ μία πλειάς φιλοσόφων, οἵτινες ἐπηρέασαν τὴν πολιτικὴν τοῦ φασισμοῦ καὶ τὸν κατηύθυνναν εἰς τὴν δημιουργικὴν καὶ ὁργανωτικὴν δρᾶσιν αὐτοῦ, ὅταν ὁ πολιτικὸς φασισμὸς κατέλαβε τὴν ἀρχήν.

Ο Πρετζολίνι δίδει μίαν χαρακτηριστικὴν εἰκόνα τῶν διαφόρων ὁργανώσεων τῶν διανοουμένων ὅπου ἐσφυρηλατήθη ἡ σκέψις τῆς νέας Ἰταλίας: «Ολοι, λέγει εἰς τὸ περιοδικόν του «La Cultura Italiana», τὸ ὅποιον καὶ τοῦτο ἐκπροσωπεῖ μίαν ἄλλην ὁργάνωσιν, δλοι ἄγαγνωρῶν συνινέαντες τὴν Ἰταλίαν σήμερον σκέπτονται περισσότερον, καὶ ὅτι τοῦτο εἶνε ἡ μεγαλυτέρα μεταβολὴ ὅπου ἐπῆλθεν εἰς τὴν σύγχρονον Ἰταλίαν. Καὶ εἰς τὴν σκέψιν ταύτην δύο ὀνόματα ἀμέσως ἔρχονται εἰς τὸ στό-

»μα: Τοῦ Croce καὶ τοῦ Gentille (τοῦ μέλλοντος υπουργοῦ τῆς Παιδείας τοῦ Μουσολίνι). »Οργανώσεις διανοούμενων, λέγει ὁ Πρετζόλινι, ὑπὸ ἔνα ἀρχηγὸν συναντῷ κανεὶς ἐν Ἰταλίᾳ εἰς κάθε του βῆμα. Μικρά τις διαφορὰ εἰς τὴν σκέψιν ἀρκεῖ διὰ νὰ ἴδούσῃ ὁ Ἰταλὸς καὶ ἴδικήν του σχολήν. Καὶ τοῦτο γίνεται ὅχι μόνον εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καὶ τὸ θέατρον».

Μεταξὺ τῶν πολυποικίλων ὄργανώσεων τῶν διανοούμενων, ἡ ὑπὸ τὸν Croce καὶ τὸν Gentille ἐνωσις εἶχε κολοσσιαίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν διανοούμενων τῆς νέας γενεᾶς.

Απὸ τοῦ 1903 ὁ Croce καὶ ὁ Gentille διατελοῦντες καὶ οἱ δύο καθηγηταὶ ἐν Νεαπόλει ἐγνωρίσθησαν καὶ ἴδρυσαν περισδικὸν ἑβδομαδιαῖον ὑπὸ τὸν τίτλον «*Η Κριτική*», καὶ ἥγωνται πρὸς διάδοσιν μιᾶς νέας φιλοσοφικῆς σχολῆς τῆς *νεορωμαντικῆς*, θυγατρὸς τοῦ φιλοσοφικοῦ ἰδεολογισμοῦ τοῦ Ἐγέλου καὶ τοῦ Καντίου, καὶ μὲ πολιτικὴν κατεύθυνσιν τῆς παντοδυναμίας τοῦ κράτους ώς ἀνωτέρου ἥθικοῦ ὄργανισμοῦ.

Πέριξ τῶν ἀνθρώπων τούτων συνηθοίσμη ὅτι ἀνώτερον διανοητικῶς εἶχεν ἡ Ἰταλία εἰς παιδαγωγούς, εἰς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, εἰς φιλολόγους, ἀνεξαρτήτως τῶν πολιτικῶν φρονημάτων, ὡς ὁ μεγάλος παιδαγωγὸς Radice, σοσιαλιστής, ὁ δεινὸς παμφλε-

ταῖρος (μὴ ὑπαρχούσης ἐλληνικῆς λέξεως διὰ νὰ ἀποδώσῃ τὸν ἴδεολόγον πολεμιστὴν τῆς πέννας ἐλληνοποιοῦμεν τὴν γαλλικὴν λέξιν pamphletaire) ἀντιδραστικὸς Codignola καὶ π.

‘Υπὸ τὴν ἐπίδρασιν καὶ τὴν προπαγανδιστικὴν ὕθησιν τῆς ἐνώσεως ταύτης συντελεῖται ἐν Ἰταλίᾳ, μία πάιδαγωγικὴ καὶ ἐκπαιδευτικὴ κίνησις τὴν ὅποιαν ὁ Γάλλος Goy, εἰς περισπούδαστον ἔργον του περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως ἐν Ἰταλίᾳ χαρακτηρίζει ὡς μοναδικὴν εἰς τὴν ἴστορίαν τῶν λαῶν.

‘Η ἐνώσις διεξήγαγε λυσσώδη ἀγῶνα κατὰ τῶν *τσαρλατάνων*, ὡς τοὺς ἀπεκάλουν, πολιτικῶν, καὶ τοῦ κακοήθους κοινοβουλευτισμοῦ ὃστις ἐκυβέρνα τὴν Ἰταλίαν. Μία ὄμας τῆς ἐνώσεως ταύτης ἀποσπασθεῖσα τοῦ κυρίου κορμοῦ τῆς ὑπὸ τὸν Croce ἐνώσεως, ἵδρυσε τὸ 1920 νέαν ὀργάνωσιν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Φασισμὸς τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς», κλάδον τῆς πρώτης, ἥτις ἔμεινε μὲν χαρακτῆρα καθαρῶς φιλοσοφικῆς σχολῆς. ‘Η νέα ὀργάνωσις εἶχε χαρακτῆρα πολεμικὸν καὶ προπαγανδιστικὸν καὶ ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν πολιτικὴν πάλην ζητοῦσα τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐκπαιδευτικῶν της ἰδεῶν. Κατ’ ἀρχὰς ἐστράφη πρὸς τὸν Sturzze, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ νέου λαϊκοῦ κόμματος ἔπειτα, ὃταν ὁ πολιτικὸς φασισμὸς κατέλαβε τὴν ἀρχήν, ἐστράφη πρὸς αὐτόν, καὶ ἐπέβαλε τὸν Gentille ὡς ὑπουργὸν τῆς Παι-

δείας. Οὕτω ἐπῆλθεν ἡ ἔνωσις τῶν δύο φασισμῶν.

· Απὸ σκοποῦ ἐπεμείναμεν εἰς τὴν λεπτομερειακὴν κάπως περιγραφὴν τῆς ἴδεολογικῆς ταύτης κινήσεως ἐν Ἰταλίᾳ, διότι ὁ φασισμὸς τῶν διανοουμένων ὅχι μόνον ἐπηρέασεν ἴδεολογικῶς τὸν λόγῳ τῆς κοινωνικῆς ἀναρχίας δημιουργηθέντα πολιτικὸν φασισμόν, ἀλλὰ θὰ ἔχῃ καὶ ἀποφασιστικὴν ἐπιρροὴν εἰς τὴν σκέψιν τῆς νέας Ἰταλίας, ὅπως ἡ φιλοσοφικὴ ἴδεολογία τοῦ Καντίου καὶ τοῦ Ἐγέλου ἔδωκε τὴν σφραγῖδα τῆς πολιτικῆς τῆς νέας Γερμανίας. Αὐτὸς ὁ Μουσολίνι, ὅταν οἱ πολιτικοὶ ἀντέδρων κατὰ τῆς προσλήψεως τοῦ Gentille ὡς ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας εἰς τὸ ὑπουργεῖον, εἶπεν:

— Περὶ τοῦ Τζεντίλε, δὲν δέχομαι κανένα συμβιβασμόν. Εἶνε ὁ διδάσκαλός μου!

Εἶνε ἀρκετὸν τοῦτο διὰ νὰ δείξῃ ποίαν ἐπιρροὴν εἶχεν ἐπὶ τῆς ἴδεολογίας τοῦ πολιτικοῦ φασισμοῦ, ἡ τελευταία ἴδεολογικὴ κίνησις ἐν Ἰταλίᾳ.

· Ἡ φιλοσοφία «τοῦ ἀπολύτου ἴδεολογισμοῦ» καὶ «καθαροῦ λόγου» τῆς ρωμανικῆς γερμανικῆς σχολῆς μεταφερθεῖσα ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεως εἶνε ἡ πηγὴ τῆς νέας φιλοσοφικῆς ἵταλικῆς σχολῆς τοῦ Croce καὶ τοῦ Gentille, καὶ τῆς συγχρόνου ἴδεολογικῆς κινήσεως ἐν Ἰταλίᾳ.

Τὸ φιλοσοφικὸν credo τῆς σχολῆς ταύτης,

τὸ δποῖον ἀναπτύσσει ὁ Gentille εἰς τὸ σύγγραμμά του «Τὸ πνεῦμα ναθαρὰ πρᾶξις» (L' esprit, acte pur) τὸ φιλοσοφικὸν credo, λέγομεν, εἶνε ἡ πίστις πρὸς τὴν παντοδυναμίαν τῆς ἰδέας, ὡς δημιουργοῦ τῆς πραγματικότητος: Διότι πραγματικότης εἶνε ἐκείνη τὴν δποίαν δημιουργεῖ τὸ πνεῦμα· ἡ ἰδέα. Ἐκείνη τὴν δποίαν δημιουργεῖ ὁ ἀνθρωπὸς εἰς τὴν συνείδησίν του διὰ τῆς πίστεως πρὸς τὴν ἰδέαν. Πραγματικότης εἶνε, κατὰ τὴν φιλοσοφίαν ταύτην, αἱ *καταστάσεις τῆς συνειδήσεως*.

Διὰ νὰ εῦρῃ τις τὴν ἔννοιαν τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ πνεύματος, πρέπει νὰ πιστεύῃ εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ πνεύματος, *ἔλευθέρου, δρῶντος καὶ παγκοσμίου* (attuale, universale) ἥτοι μὴ αἰσθανομένου εἰς τὴν δρᾶσιν του, τὴν δημιουργικὴν σκέψιν του, οὐδὲν ἐμπόδιον πρὸς δημιουργίαν τοῦ παρόντος κόσμου, τῆς πραγματικότητος, ἀλλὰ καὶ τοῦ μέλλοντος.

Καὶ ἐπὶ τῆς φιλοσοφικῆς ταύτης βάσεως, οἱ φιλόσοφοι Ἰταλοὶ ἐδημιούργησαν τὴν παιδαγωγίαν των, περὶ τῆς δποίας θὰ διμιλήσωμεν, τῆς αὐτοαγωγῆς τοῦ παιδιοῦ, διὰ τῆς πίστεως πρὸς τὴν ἰδέαν καὶ τῆς ἐλευθέρας ἐσωτερικῆς ἔξελίξεως ἐν τῇ ψυχῇ του, ἀλλὰ καὶ τὸ πολιτικόν των σύστημα τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου διὰ τῆς παντοδυναμίας τοῦ κράτους, πρὸς τὸ δποῖον τὸ ἄτομον οἰκειοθελῶς ὑποβάλλεται διὰ τῆς πίστεώς του πρὸς τὴν ἀνω-

τέραν ἡθικὴν καὶ διανοητικὴν ὑπόστασιν τοῦ Κράτους.

«Τὸ κράτος δι’ ἡμᾶς, λέγει ὁ Gentille, εἶνε
»μία ἀνωτέρα ἡθικὴ δύναμις. Σύνθεσις ἀτομι-
»κῆς συνειδήσεως καὶ συμφέροντος, πάντοτε
»παροῦσα εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἀτόμου καὶ ἡ
»ὑδποία δρᾶ διὰ τοῦ κράτους. Ἡ ἐλευθερία εἶνε
»σκοπὸς καὶ τέλος τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ’ ὑπὸ¹
»τὸν ὅρον ὅτι ἡ ἀτομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἑκάστου
»ἀγωγὴ τὴν πραγματοποιεῖ, παράγοντα εἰς τὰ
»ἀτομα τὴν θέλησιν καὶ στερρὰν ἀπόφασιν νὰ
»τὴν ἐπιδιώκῃ διὰ τῆς παντοδυναμίας τοῦ κρά-
»τους, τὸ δποῖον πάλιν ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν
»νὰ τὴν προστατεύῃ. Ἐλευθερία λοιπὸν εἶνε
»πειθαρχία ἐκουσία καὶ αὐτοπροαιρετος, πρὸς
»ἐνίσχυσιν τοῦ κράτους διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν
»τοῦ ἀνωτέρου ἡθικοῦ σκοποῦ του. Ἡ τέχνη
»τοῦ διοικεῖν εἶνε νὰ συμβιβάζῃ καὶ νὰ συγχω-
»νεύῃ εἰς μίαν ἰδέαν τὴν «ἐλευθερίαν μὲ τὴν
»παντοδυναμίαν τοῦ κράτους. Καὶ δσον
»ἰσχυρότερον εἶνε τὸ ἡθικὸν κράτος τόσον πε-
»ρισσότερον ἔξυπηρετεῖται ἡ ἐλευθερία». Μὲ
»ἄλλας λέξεις ἡ φιλοσοφικὴ αὕτη θεωρία κατα-
λήγει ἐν τῇ πράξει εἰς μίαν δικτατορίαν, εἰς
τὴν δποίαν οἱ πολῖται, μὲ τὴν ἡθικὴν ἰδέαν
εἰς τὴν δποίαν πιστεύουσιν ὅτι ἐκπροσωπεῖ τὸ
κράτος, ὑποτάσσονται, ἐνῷ ἔξ ἄλλου τὸ κρά-
τος ὑπεύθυνον διὰ τὴν διοίκησιν, ἔχει ὑποχρέ-
ωσιν ἐν παντὶ καὶ πάντοτε νὰ εἶνε ἡθικὸν εἰς
τὴν ἐκδήλωσίν του, διὰ νὰ ἐμπνέη τὴν τυφλὴν

ἀφοσίωσιν τῆς ὅποιας ἔχει ἀνάγκην διὰ νὰ στηρίζεται ὅχι ἐπὶ τῆς βίας, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῆς ἐλευθέριας βουλήσεως τῶν πολιτῶν.

Ἡ διαφορὰ τοῦ πολιτικοῦ συστήματος τῆς Ἰταλικῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς ἀπὸ ἔκείνης τοῦ Ἐγέλου καὶ τοῦ Καντίου, εἶνε ὅτι δι’ αὐτούς, ἐκπροσώπησις τοῦ κράτους ἦτο ὁ αὐτοκράτωρ, ὁ μονάρχης, ἐνῷ κατὰ τὸ πολιτικὸν σύστημα τῶν φιλοσόφων Ἰταλῶν, τὸ κράτος ἐκπροσώπον οἱ πολῖται, καὶ αἱ συνειδήσεις αὐτῶν, αἵτινες δρῶσι διὰ τοῦ κράτους.

Τὸ κράτος διὰ τοὺς φιλοσόφους Ἰταλοὺς ἐν τῇ παντοδυναμίᾳ του καὶ ἀπολυταρχίᾳ του, εἶνε ἐν τούτοις, δημοκρατικὸν ἐν τῇ συστάσει του, ἀν ὅχι ἐν τῇ πράξει, καὶ τῇ ἐκδηλώσει του.

Καὶ ὁ μελετῶν τὴν μουσολινικὴν ὁράνωσιν τοῦ Ἰταλικοῦ κράτους βλέπει ὅτι αὕτη γίνεται μὲ σύστημα βασιζόμενον εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ἰδεολογίαν τῶν φιλοσόφων της. Καὶ διαφένει τις σαφῶς τὴν σχέσιν καὶ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ διανοητικοῦ φασισμοῦ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τῆς συγχρόνου Ἰταλίας. Ἡ σωματειακὴ ἴδιως ὁράνωσις δρῶσα ὑπὸ τὴν παντοδυναμίαν τοῦ κράτους, ἀποτελεῖ ἐν τῇ πράξει τὴν μᾶλλον κατάφωρον πραγματοποίησιν τῆς νέας φιλοσοφικῆς Ἰταλικῆς ἰδεολογίας.

Ἄλλ᾽ ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπιρροῆς τῆς νεοϊταλικῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς ἐπὶ τοῦ φασισμοῦ, ἡ Ἰταλία ἔχει πρώτης τάξεως διανοου-

μένους, οἱ ὅποῖοι δὲν κρύπτονται εἰς τὰ σπίτια των καὶ τὰ γραφεῖα των, ἀλλὰ φίπτονται εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν πάλην μὲ φωτιὰ καὶ ἐνθουσιασμόν, ἐν ἐπιγνώσει τῶν καθηκόντων των πρὸς τὴν κοινωνίαν. Καὶ τοῦτο εἶναι μέγιστον ἀγαθὸν διὸ ἔνα τόπον. Μία ἀσφαλής ἐγγύησις περὶ τοῦ μέλλοντος.

Καὶ τίθεται ὑπὸ μελέτην τῶν πολιτικῶν μας ἵνα γνωρίσωσι ποῦ ὄφείλει ἡ Ἰταλία τὴν ἔξαιρετικὴν αὐτὴν μόρφωσιν τῶν διανοουμένων τῆς. Βέβαια ἔνας λόγος εἶναι τὰ πολλαπλᾶ διανοητικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ κέντρα τῆς, τὰ ὅποια, λόγῳ τῆς ἴστορίας τῆς Ἰταλίας, εἶναι διεσπαρμένα καθ' ὅλην τὴν Ἰταλίαν. Εἶναι ἀκόμη ἡ παράδοσις ἐκ τῶν προσφάτων ἀγώνων τῶν διανοουμένων εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ κέντρα, διὰ τὴν ἰταλικὴν ἔνωσιν, ἡ ὅποια κυρίως ὄφείλεται εἰς τοὺς διανοουμένους τῆς. Ἀλλ' εἶναι καὶ τοῦτο: ὅτι τὴν φιλοσοφικὴν των μόρφωσιν, γενομένην ὑπὸ ἐμπνευσμένων διδασκάλων, ὃν τὴν ἀποστολικὴν φύσιν θὰ ἴδωμεν, δύνανται νὰ ἔξακολουθήσωσι, καὶ εἰς γλῶσσαν τὴν ὅποιαν ἔννοοῦν οἱ ἔξερχόμενοι τῶν λυκείων, αὐτομορφωνόμενοι, καὶ μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν των.

"Αν δὲν ὑπῆρχον διανοούμενοι ἐν Ἰταλίᾳ τοιαύτης περιωπῆς, ἀλτρουϊσταί, πολεμισταί, καὶ ἔξαιρετικῆς φιλοσοφικῆς μορφώσεως, οὕτε ἡ ἔνωσις τῆς Ἰταλίας θὰ συνετελεῖτο. "Ολα δὲ τὰ ἐπαναστατικά των κι-

νήματα καὶ αἱ νίκαι των, θὰ ἥσαν ἄγονα
καὶ καταστρεπτικά, ὅπως αἱ ἴδικαὶ μας νίκαι,
αἴτινες κατέληξαν εἰς μίαν κολοσσιαίαν κα-
ταστροφήν, καὶ τὰ ἴδικά μας δικτατορικὰ κι-
νήματα, προκύψαντα ἀναμφισβήτητως ἐκ βα-
θυτέρων κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν λόγων,
ἄλλὰ πάντα ναυαγήσαντα οἰκτρῶς, ἀπὸ τοῦ
Πλαστήρα μέχρι τοῦ Κονδύλη. Διότι ἔλειπε
βέβαια ὁ πολιτικὸς νοῦς νὰ διακρίνῃ καὶ νὰ
ἐπωφεληθῇ τῶν διανοουμένων τῶν ἔξω τῆς
πολιτικῆς, καὶ οἵ ἡγέται των ἔπιπτον τυφλῶς
εἰς χεῖρας τῶν ζητούντων νὰ πολιτευθῶσι διὰ
τῶν ἐπαναστάσεων καὶ νὰ κάμωσι καὶ αὐ-
τοὶ πολιτικὸν προσωπικὸν κόμμα. Ἄλλ' ἴδιως
ἔλειπεν ἡ ἴδεολογικὴ προπαρασκευὴ τοῦ ἐδά-
φους, διὰ τῶν ἀγώνων τῶν διανοουμένων
ὅπως σχηματισθῶσι ρεύματα ὑπὲρ ὀρισμένων
ἴδεον καὶ μεταρρυθμίσεων.

Οἱ διανοούμενοι Ἰταλοὶ εἶνε ἐκεῖνοι οἴτι-
νες ἀφοῦ ἡγωνίσθησαν τὸ 1859 διὰ τὴν ἔνω-
σιν τῆς Ἰταλίας, πολεμοῦντες, ἐνθουσιάζον-
τες καὶ ἔξεγείροντες τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀγωνι-
ζόμενοι εἰς τὰς πρώτας γραμμάς, κατενόησαν
ὅτι ἔπειτε νὰ στραφοῦν εἰς τὰ σχολεῖα. Καὶ
ἀμέσως μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Ζυρίχης, ὅπου
ἡ Αὐστρία ἤναγκάζετο ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν καὶ
τῶν Γάλλων νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Λομβαρ-
δίαν, εἶδε τὸ φῶς δικτατορικῶς ὁ πρῶτος
σχολικὸς νόμος τῆς Ἰταλίας, ἔργον τοῦ μεγά-
λου τότε Ἰταλοῦ παιδαγωγοῦ Κασάτι, ὁ ὁ-

ποῖος ἐπὶ 60 ἔτη ὑπῆρξε σχολικὸς χάρτης τῆς Ἰταλίας.

Μετὰ 60 ἔτη οἱ διανοούμενοι Ἰταλοί, ἀενάως ἐργαζόμενοι, μελετῶντες καὶ προπαγανδίζοντες διὰ τὴν ἀνανέωσιν τῆς σκέψεως ἐν Ἰταλίᾳ, ὅργανωθέντες καὶ προπαρασκευάσαντες τὸ ἔδαφος, κατώρθωσαν νὰ ἐπιβάλωσι τὰς παιδαγωγικάς των ἴδεας εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Ἰταλίας. Ἀφοῦ εἰς μάτην ἀνέμενον ἀπὸ τὴν βουλὴν τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν, ἀπελπισθέντες ἀπὸ τὸν κακοήθη κοινοβουλευτισμὸν ὅστις ἐκυβέρνα τὴν Ἰταλίαν, ἔδωκαν τὴν χεῖρα εἰς τὸν Μουσολίνι καὶ ἐπέτυχον δικτατορικῶς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἴδεων των, καὶ τὴν ὀλοκληρωτικὴν ἀνακαίνισιν τοῦ σχολείου ἐπὶ τῶν θεμελίων τοῦ ἔργου τοῦ Κασάτι.

Καὶ ἡ Ἰταλία θὰ ἀπέθνησκεν ὑπὸ τὸν κακοήθη κοινοβουλευτισμὸν τῆς ἀναλογικῆς, ὁ ὅποιος ἔφερεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον διαφόρους μαστροχαλαστῆδες Νικολούδηδες, ἀν δὲν ὑπῆρχον διανοούμενοι τῆς περιωπῆς τῶν Ἰταλῶν, ἵνα προετοιμάσωσι τὴν διανοούμενην Ἰταλίαν εἰς τὴν κυβερνητικὴν ἐπανάστασιν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀντιτάξωσιν εἰς τὴν ἀναρχίαν τὸ φῶς τῶν μελετῶν των.

Καὶ θέλομεν νὰ ἐρωτήσωμεν τοὺς γλωσσαμύντοράς μας, ποὺ εἶνε οἱ διανοούμενοι τοὺς ὅποιους ἐβιγάλατε μετὰ ἑκατὸν ἑτῶν διδασκαλίαν τῶν ἵων καὶ τῶν ὠῶν καὶ τῶν

οὐκοῦν καὶ τοι γαροῦν, εἰς τὰ δόποια περιορίζεται ἡ διδασκαλία τῆς περιλάμπου πνευματικῆς κληρονομίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ;

Μετὰ ἔνα διανοητικὸν τῦφον, τὸν δόποιον διέρχονται οἱ Ἑλληνόπαιδες εἰς τὰ σχολεῖα, ἀναμασσῶντες λέξεις μηχανικῶς, καὶ ἀπὸ τὸν δόποιον σώζονται αἱ ἔξαιρετικαὶ φύσεις αὐτομορφωνόμεναι, οἱ λοιποὶ ἄνευ οὐδεμᾶς φιλοσοφικῆς καὶ ἰδεολογικῆς μορφώσεως ἔξερχονται ἀπὸ τὸ πανεπιστήμιον μόνον ἐπαγγελματίαι, οἱ δόποιοι κυττάζουν τὸ ἐπάγγελμά των καὶ τὰ παιδιά των!

‘Αλλ’ ἡ Ἑλλάς;

Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΦΑΣΙΣΜΟΣ

II

‘Η Ἰταλία διέτρεξεν ἡμέρας δεινῆς κρίσεως πραγματικῆς ἀναρχίας καὶ τυραννίας τοῦ πλήθους. Ἐν τῷ μέσῳ μιᾶς κοινωνικῆς συγχύσεως καὶ γενικῆς κοινωνικῆς ἀταξίας, καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐπιβολῆς τῆς ἀρχῆς, ἡ βουλὴ καὶ αἱ κυβερνήσεις ἐπαρουσίαζαν μίαν ἀξιοθήνητον ἀδιαφορίαν. Οἱ βουλευταὶ ἀερολόγονταν καὶ ἀλληλοεδέροντο, ἐνῷ αἱ κυβερνήσεις τάχιστα ἐτρίβοντο καὶ ἡ μία διεδέχετο τὴν ἄλλην.

«Ο πολιτικὸς βίος τῆς Ἰταλίας, γράφει δῶς Goy, συνίστατο εἰς ἔξευρόσεις συμβιβαστικῶν ‘Η Νέα Ἰταλία καὶ ἡ σχολικὴ μεταρρύθμισις

»λύσεων μεταξὺ κομμάτων καὶ πολιτευομένων
»διὰ νὰ παρατείνεται ὁ βίος τῶν κυβερνήσεων,
»δι’ ὀλίγας ἐβδομάδας. Καὶ ἂν κανένας ἴκανὸς
»καὶ εἰδικὸς προσελαμβάνετο εἰς τὸ ὑπουργεῖον
»διὰ τὴν ἐντύπωσιν, ἡδυνάτει νὰ ἐργασθῇ, ἢ
»παρεσκεύαζε νομοσχέδια, τὰ δποῖα οὐδέποτε
»ἐψηφίζοντο. Αἱ ἴκανότητες ἔχανοντο καὶ ἐθν-
»σιάζοντο χάριν τῶν κομματικῶν συμφερόν-
»των. Ἡ διοίκησις ὑπερπληθωρικὴ εἰς τὰ κέν-
»τρα, ἥτο ἀναιμικὴ εἰς τὰς ἐπαρχίας. Καμμία
»ὑπόθεσις δὲν ἐτελείωνεν».

«Τῶν κυβερνήσεων, λέγει ἐξ ἄλλου ἕνας
»βουλευτὴς ἵταλὸς εἰς τὸν Γάλλον Hazard,
»συγγραφέα ἐνὸς διαφωτιστικωτάτου βιβλίου
»περὶ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ καταστάσεως τότε «Ἐ-
»ξῶσα Ἰταλία», ἡ τακτικὴ εἶνε ἡ ἀδιαφορία
»καὶ αἱ συμβιβαστικαὶ λύσεις διὰ τὴν κατοχὴν
»τῆς ἀρχῆς. Άλλὰ καὶ ἂν εἴχαμε καὶ ἕνα μεγά-
»λον πολιτικόν, ἥθελεν εἴσθαι ἀδύνατον νὰ
»κάμῃ τίποτε, μὲ τὸ ἐκλογικόν μας σύστημα
»(εἶχον καὶ ἐν Ἰταλίᾳ τὸ ἀναλογικὸν σύ-
»στημα). Ο πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως χάνει
»τὸν καιρὸν εἰς γυμνάσια ἀκροβασίας καὶ ἰσορ-
»ροπίας διὰ νὰ διατηρῇ τὴν πλειοψηφίαν!»

«Ως παράδειγμα τῆς κωμικότητος τῶν κυ-
»βερνήσεων καὶ τῆς μοιρολατρείας των εἰς τὰ
»σπουδαιότερα τῶν ζητημάτων ἡ ἐφημερὶς
»«Τὰ διπαιώματα τοῦ σχολείου» ἀναφέρει
»ἕνα χαρακτηριστικὸν γεγονός.

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1921 ἥρχισεν ἐν Ρώ-

μη μία σποραδική ἀπεργία τῶν ὑπαλλήλων; εἰς τὴν δόποιαν προσεχώρησαν καὶ οἱ διδάσκαλοι. Ἡ ἀπεργία ἐντὸς δλίγου ὑπῆρξε γενική, καὶ οἱ ὑπάλληλοι διέτρεχον τὰς ὁδοὺς τῆς Ρώμης φωνάζοντες «πεινᾶμε!». Ἡ κυβέρνησις μετ' ἀγανακτήσεως ὑπεδέχθη τὴν ἀπεργίαν καὶ ἡπείλησε γενικὰς παύσεις. Εὐθὺς κατόπιν ἀλλάσσουσα τακτικήν, εἰς ἓνα ἀνακοινωθὲν σκοτεινὸν καὶ κεκαλυμμένον ἔζήτει συμβιβασμόν, καὶ ἀμέσως κατόπιν ὑπεχώρησε καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν ἐξ ἀδυναμίας! Οὕτως ἐκυβερνᾶτο ἡ Ἰταλία μὲ ἀναβολὰς λύσεων καὶ ἡμίμετρα, ἀνευ ὁριστικῶν λύσεων, μέχρις ὅτου ἔφθασεν εἰς τὴν ἀναρχίαν.

Πολλοὺς τῶν ἀναγνωστῶν μας θὰ κάμη σκεπτικοὺς—τὸ ἐλπίζομεν—ἡ περιγραφὴ τῆς καταστάσεως τῆς Ἰταλίας ὑπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ κακοήθους κοινοβουλευτισμοῦ ὅστις τὴν ἐκυβέρνα καὶ τοῦ ἀναλογικοῦ συστήματος ἐκλογῆς βουλευτῶν.

Μετὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν μὴ ἴκανοποίησιν τῶν πόθων τῶν ἰμπεριαλιστῶν Ἰταλῶν, ἡ σύγχυσις καὶ τὰ πάθη ἐκορυφώθησαν. Οἱ ὑπὲρ τῆς μὴ ἀναμίξεως εἰς τὸν πόλεμον ἐπετίθεντο λυσσωδῶς κατὰ τῶν παρασυράντων τὴν Ἰταλίαν εἰς τὸν πόλεμον, οἱ δὲ ὑπὲρ τῆς ἀναμίξεως ἐφρύαττον κατὰ τῶν συμμάχων καὶ ἔζήτουν νὰ παρασύρουν τὴν Ἰταλίαν εἰς ἀπονενοημένα κινήματα. Ὁλοι δικαιοῦσι τὰς κεφαλὰς τῶν νεοπλούτων τοῦ

πολέμου, τῶν θησαυρισάντων ὅταν οἱ ἄλλοι ἀπέθνησκον εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν ἢ τὰ νοσοκομεῖα, τῶν αἰσχροκερδῶν προμηθευτῶν, ἐμπόρων ἢ βιομηχάνων πολεμικῶν εἰδῶν.

«Εἰς κάθε του βῆμα, γράφει ὁ Salbatorelli.
»τὸν ἀνθρωπὸν τὸν ἐργαζόμενον παρέλυε καθ'
»ὅλην τὴν ἡμέραν ἕνας αὐτοσχεδιασμένος τύ-
»ραννος· ἔπιπτε θῦμα τοῦ ὑπαλλήλου τοῦ
»τράμ, τοῦ πρώτου πωλητοῦ, τοῦ ὑπηρέτου
»τῶν ξενοδοχείων, τοῦ σιδηροδρομικοῦ ὑπαλ-
»λήλου, χιλίων τέλος αὐτοσχεδιασμένων τυ-
»ράννων, οἱ δοποῖοι ἐγύριζαν τὰς δόδούς, περι-
»φρονοῦντες τὸ πᾶν, καὶ ἔξουσίαν καὶ λαὸν
»καὶ ἐργαζομένους πολίτας! Ἡ κατάστασις
»ἐπροξένει ἀηδίαν»εἰς ὅλους καὶ ἀνησυχίαν διὰ
τὴν αὔριον».

·Ιδοὺ εἰς τί ὁφείλεται η δργάνωσις τῶν ἔργαζομένων καὶ καταπιεζομένων τάξεων πρὸς ἀντίδρασιν καὶ ποῦ ὁφείλει τὴν γέννησίν του ὁ «φασισμός», δ ὅποῖος κατ' ἀρχὰς ἀνευ πολιτικῆς τινος κατευθύνσεως, μετὰ τὸ κίνημα τοῦ Ντανούντζιο, ἔλαβεν ἐθνικιστικὴν κατεύ-
θυνσιν.

Πρὸ τῆς ἐκκινήσεως ἐκ Νεαπόλεως, δι-
στάζων καὶ ἀμφιρρέπων ἔλεγεν δὲ Μουσολίνι,
ἐπιθεωρῶν τοὺς πρὸ αὐτοῦ παρελαύνοντας
μαυροχίτωνας, τὰ ἔξης σκοτεινά:

«Ἐνοισκόμεθα εἰς τὸ ἔξῆς δίλημμα:

»Ἡ τὸ βέλος θὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ τόξον, ἡ ἥ
»χορδὴ τοῦ τόξου πολὺ τεντωμένη θὰ κοπῇ.

»Ἐντὸς τοῦ νόμου ἡ ἐκτὸς τοῦ νόμου; Κατά-
κτησις τοῦ κοινοβουλίου ἡ ἐπανάστασις; Ἰδοὺ
διὶ δοῖ, μεταξὺ τῶν ὅποίων ὁ φασισμὸς πρέπει
νὰ ἔκλεξῃ διὰ νὰ γίνη τὸ κράτος!»

Τὸν Μουσολίνι κατερχόμενον ἐκ Νεαπό-
λεως κατὰ τῆς Ρώμης μὲ 40 χιλιάδας μαυρο-
χίτωνας ἐνίσχυσαν καὶ δημοκράται καὶ συνδι-
καλισταὶ καὶ σοσιαλισταὶ καὶ μοναρχικοὶ καὶ
αληρικόφρονες καὶ ἀντιδραστικοί, μὲ τὴν δί-
ψαν βέβαια πρωτίστως ὅλων νὰ ἴδωσι τὴν
ἡσυχίαν καὶ τὴν τάξιν εἰς τὸν τόπον, καὶ τὸν
τάφον τοῦ κακοήθους κοινοβουλευτισμοῦ ἀλ-
λὰ καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα τὴν ὅποιαν εἶχεν ἐκάστη
παράταξις ὅτι θὰ καταλήξῃ ἡ ἐπανάστασις εἰς
πραγματοποίησιν τῶν ἴδιων πόθων.

Καὶ ἐδῶ εἶνε οἱ κίνδυνοι τοῦ μέλλοντος.
Διὰ τοῦτο εἴπομεν εἰς τὴν ἀρχὴν ὅτι ὁ Μου-
σολίνι εἶνε ἔνας σταθμὸς ἐξελίξεως μιᾶς κοι-
νωνικῆς κινήσεως ἥτις ζητεῖ τὸν δρόμον της!

Ο Μουσολίνι διὰ τῆς βίας κατώρθωσε νὰ
ἐπιβάλῃ τὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ τὴν σιωπὴν οὐ
μόνον εἰς τοὺς ἔχθρούς του ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ
μωσαϊκὸν τῶν ὅπαδῶν του ὅπως ἐκφράζωσι
τὰς γνώμας των ἀλλὰ καὶ τὰς ἀντιρρήσεις
των. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅμως ὅτι ἡ κοινω-
νικὴ κίνησις ἔπαυσε διὰ τῆς ἵκανοποιήσεως
τῆς ἰδεολογίας τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ
λαοῦ, ὥστε νὰ λήξῃ ἡ κρίσις.

Ο φασισμὸς δὲν εἶνε ὅμοιογενὲς κόμμα
μὲ ἑνιαίας καὶ ὠρισμένας πολιτικὰς καὶ κοι-

νωνικὰς τάσεις. Προσεπάθησε νὰ τὸ κάμῃ τοῦτο δὲ Μουσολίνι, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσεν. Καὶ τοῦτο σημαίνει τὴν βαθύτητα τῶν αἰτίων τῆς κοινωνικῆς κινήσεως ἐν Ἰταλίᾳ. Καὶ προσπαθεῖ μὲν δὲ Μουσολίνι, κηρύσσων δὲ «ὅ κακοήθης κοινοβουλευτισμὸς ἔδαμασθη», νὰ εὐχαριστῇ ὅλους τοὺς ὄπαδούς, διότι κοινὴ ἐπιθυμία εἶνε νὰ φονευθῇ τὸ τέρας τὸ δδηγῆσαν τὴν Ἰταλίαν εἰς τὴν ἀναρχίαν. Ἀλλὰ δὲν ἴκανοποιεῖ τοὺς δημοκράτας καὶ σοσιαλίζοντας διατηρῶν τὴν βασιλείαν, οὕτε τοὺς συνδικαλιστὰς διὰ τῆς σωματειακῆς ὁργανώσεως ὑπὸ τὴν παντοδυναμίαν τοῦ κράτους, οὕτε τοὺς κληρικόφρονας διὰ μιᾶς ἐπιφανειακῆς ἴκανοποιήσεως τῶν σκοπῶν των τῆς εἰσαγωγῆς τῆς διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων εἰς τὰ σχολεῖα.

‘Υπάρχουν ἐν Ἰταλίᾳ πολιτικοὶ καὶ δημοσιολόγοι γνωρίζοντες νὰ ψυχολογῶσι καὶ οἱ δποῖοι ίσχυρίζονται δὲ δὲ Μουσολίνι δὲν ὑπῆρξεν ἀρκετὰ ριζικός. ‘Οτι ζητεῖ μὲ δὲ τι εἶνε προωρισμένον νὰ ἀποθάνῃ ἐν τῷ πολιτικῷ καὶ τῷ κοινωνικῷ βίῳ τῆς Ἰταλίας νὰ δημιουργήσῃ τὴν νέαν ζωὴν αὐτῆς. ‘Οτι ζητεῖ μὲ ήμίμετρα νὰ λύσῃ τὰ μεγάλα κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ προβλήματα τῆς Ἰταλίας.

‘Ο Vinciguerra εἰς ἔνα ψυχολογικώτατον περὶ τῆς καταστάσεως βιβλίον του «‘Ο φασισμὸς ἔξεταξόμενος ἀπὸ ἔνα μονάζοντα» γράφει :

«Θὰ εἶναι πάντοτε μία αἰτία ἀδυναμίας
»τοῦ φασισμοῦ, διότι δὲν ἔδωκεν δ, τι ἔζητει
»ἡ κατάστασις καὶ ἡ ἐπανάστασις. Θὰ εἶνε πάν-
»τοτε τοῦτο ἀρχὴ τῆς παρεξηγήσεως μεταξὺ¹
»κράτους καὶ ὀπαδῶν καὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως
»τοῦ πρώτου ὑπὸ τῶν τελευταίων».

Βαθυτάτη σκέψις φιλοσόφου πολιτικοῦ,
ὁ δοποῖος γνωῷζει, ὅτι ὅταν λείψῃ ὁ φανατι-
σμὸς τῶν ὀπαδῶν, τὸν δοποῖον διατηρεῖ καὶ
ὑποθάλπει ἡ ἴδεολογικὴ ἵκανοποίησις, ἀρχί-
ζει ἡ ρουσφετολογία καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν πα-
ροχῶν, δπως ὁ κυβερνήτης βουλώση τὰ στό-
ματα ἀφοῦ δὲν ἔχει πλέον τὰς καρδίας τῶν
ὅπαδῶν!

Καὶ ἔξακολουθῶν ὁ Vinciguerra τὰς ψυ-
χολογικωτάτας σκέψεις του λέγει :

«Σκέπτεται δ δικτάτωρ νὰ ἀλλάξῃ πολί-
»τευμα; Πολλοὶ τότε τὸ ἐσκέφθησαν. Τὸ σκέ-
»πτονται ἀκόμη, ὅτι ἡ ἀφομοίωσις τῆς ἐπανα-
»στάσεως μὲ τοὺς ὑπάρχοντας θεσμοὺς δὲν
»εἶνε πρᾶξις μεγάλης φρονήσεως, ἀλλ᾽ ἀδυνα-
»μίας ψυχικῆς. Ἐκεῖ δπου ἡ ἐπανάστασις
»ἔφθασεν, ὥφειλε νὰ δώσῃ εἰς τὸν τόπον ἕνα
»κράτος ἔξ δλοκλήρου νέον. Τὸ νὰ διατηρῇ
»τὶς τὸ παλαιὸν σύστημα καὶ μὲ μεθόδους ἐπα-
»ναστατικάς, διατηρεῖ τοὺς πληθυσμοὺς εἰς
»τὴν ἀβεβαιότητα τῆς αὔριον, δημιουργεῖ μίαν
»πνευματικὴν κατάστασιν ἐπικίνδυνον, καὶ ἀ-
»ποξενοῦται ὀλίγον κατ' ὀλίγον τῶν μεγάλων
»μαζῶν τοῦ λαοῦ. Διὰ τοῦτο δ *Moussooli*,

»λέγει ὁ φιλόσοφος μελετητής, εἶνε πιθανὸν
»νὰ πέσῃ θῦμα ὅχι τῶν δσων ἔκαμε, ἀλλὰ
»τῶν δσων δὲν ἔκαμεν !!»

Καὶ δὲν ἀντέχομεν παραληλίζοντες τὰς
ἐποχάς, τὴν παράδοσιν τῆς Ἰταλίας εἰς τὸν
Μουσολίνι καὶ τὴν κατὰ τὸ 1909 παράδοσιν
τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Βενιζέλον καὶ ἀναγινώ-
σκοντες εἰς τὰς βασιλικὰς ἐφημερίδας τὰς ἐπὶ
φόνοις καὶ δολοφονίαις καὶ ἐμπρησμοῖς κατὰ
Βενιζέλου κατηγορίας, δὲν ἀντέχομεν, λέγο-
μεν, νὰ μὴ ἀναφωνήσωμεν μετὰ τοῦ Vinci-
guerra, ὅτι ἀν ἔπταισεν ἐσωτερικῶς ὁ Βενιζέ-
λος, δὲν ἔπταισεν καὶ ἔπεσεν δι’ ὅσα ἔκαμεν,
ἀλλὰ δι’ ὅσα δὲν ἔκαμεν ! ἥτοι διότι δὲν ἔκα-
θάρισεν ἀπὸ τὸ βασιλικὸν ἄγος τὴν Ἑλλάδα,
εὐθὺς ἀμέσως ὅτε κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα
ἐκ Κρήτης, ὅτε ὅλη ἡ Ἑλλὰς σύσσωμος τὸ
ἔζητει, ἀλλ’ ἐπεχείρησε νὰ συζήσῃ πολιτικῶς,
αὐτὸς ἀρχηγὸς ἐπαναστατικοῦ κόμματος μὲ
ἔχθροὺς καὶ τοῦ κόμματος καὶ αὐτοῦ ὡς ἀρ-
χηγοῦ !

Ο Μουσολίνι ἐκκινήσας ἐκ Νεαπόλεως
μὲ τὰς σαράντα χιλιάδας μαυροχίτωνας κατέ-
λαβε τὴν Ρώμην ἀνευ ἀντιστάσεως. Ἡ Ἰτα-
λία ἀνέμενε τὸν κατακτητήν της ἵνα τῆς
δώσῃ τὴν τάξιν καὶ τὴν ἡσυχίαν της !

Ο φασισμὸς τῶν διανοουμένων ἔθηκε
καθαρὰ τοὺς ὅρους του : «Δὲν θέλομεν, εἰ-
»πον, νὰ κάμωμε τὸ παιχνίδι οὐδενός. Κόμμα
»μας εἶνε τὸ σχολεῖον. Ο φασισμὸς πρέπει νὰ

» ἀπαντήσῃ καθαρὰ ἄν θὰ ἐφαρμόσῃ τὸ ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα», καὶ ὁ Μουσσολίνι, μεθ' ὅλας τὰς κατ' αὐτοῦ ἀντιδράσεις τῶν πολιτικῶν, ἀνέθηκε τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας εἰς τὸν Gentille.

Θύελλα ἡγέρθη ἐναντίον του ἐκ μέρους πολιτικῶν, διότι ὁ φιλόσοφος καὶ ἡ σχολή του οὐδενὸς ἐφείσθησαν εἰς τὴν πολεμικήν των, ἀλλ' ὁ φιλόσοφος ἀτάραχος ἐπεδόθη εἰς τὸ ἀναδημιουργικὸν ἔργον του.

Καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Gentille σχολικὴ μεταρρύθμισις εἶνε τὸ γεγονὸς τὸ μᾶλλον χαρακτηριστικὸν τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς κινήσεως ἐν Ἰταλίᾳ. Δίδει εἰκόνα σαφῆ τῆς ἰδεολογικῆς τάσεως τῆς ὅλης κινήσεως ταύτης, ἀλλὰ καὶ παράδειγμα χαρακτηριστικώτατον τῆς ἀποφασιστικότητος μεθ' ἣς συντελεῖται ἡ ἐν τῇ διοικήσει ἐκκαθάρισις ὑπὸ τοῦ Μουσολίνι.

Ο Gentille εὗρε τὰ σχολεῖα ἐν ἀναρχίᾳ. "Αλλα μὲν ὑπερπληρωμένα ἀπὸ καθηγητάς, ἀλλὰ καὶ μαθητὰς ἀνικάνους, ἀλλα δὲ ἴδονθέντα διὰ κομματικοὺς λόγους καὶ ἀνευ καθηγητῶν. Αἱ ἀπεργίαι τῶν μαθητῶν ἦσαν καθημερινὰ γεγονότα. Εἰς τὴν Παβίαν τὸ πρῶτον ἔξαμηνον τοῦ 1921 ἔξερράγησαν ἔξ ἀπεργίαι μαθητῶν. "Αλλοτε πρὸς ἀναγνώρισιν μιᾶς ἱορτῆς καὶ ἀλλοτε ὅπως ἐμποδίσωσι τὴν διδασκαλίαν ὥρισμένου μαθήματος! Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἀπεργιῶν διὰ ροπάλων ἤμπο-

διζον τὴν εἴσοδον εἰς τὴν τάξιν καὶ τῶν καθηγητῶν καὶ ἔδερον τοὺς τολμῶντας νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτήν! Εἰς τὴν Φλωρεντίαν οἱ μαθηταὶ τοῦ γυμνασίου ἀπέστειλαν τελεσίγραφον εἰς τὸν ὑπουργὸν ζητοῦντες τὸν προβιβασμόν των ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χρόνου ἀνευ ἔξετάσεων! Πάντα τὰ κινήματα ταῦτα ὑπεστηρίζοντο ἀπὸ τοὺς τοπικοὺς πολιτευομένους!

‘Ο Gentille εἰσελθὼν εἰς τὸ ὑπουργεῖον κατέγινε πρῶτον νὰ ἐπιβάλῃ τὴν πειθαρχίαν καὶ νὰ καθαρίσῃ τὰ σχολεῖα ἀπὸ τοὺς ἀνικάνους καθηγητάς.

«*Εἰς ἔργον!*»! εἶπεν εἰς τὴν πρώτην ἐγκύλιον, καλῶν ὅλους εἰς πειθαρχίαν καὶ τὴν μετάβασιν τῶν καθηγητῶν εἰς τὰς θέσεις των ἐντὸς 24 ὥρῶν. «*Tὰ ταξείδια εἰς Ρώμην, αἱ ἀποσπάσεις καὶ αἱ ἄδειαι, ἀπαντα ἐτελείωσαν μαζὶ μὲ τὴν ἀδυναμίαν τῶν κυβερνήσεων.*» Αμέσως ὀνόμασεν δὲ ἵδιος ἐπιτροπὰς ἐκ προσώπων τῆς ἐμπιστοσύνης του καὶ ἐκάλεσεν ὅλους τοὺς καθηγητὰς καὶ διδασκάλους εἰς ἔξετάσεις, διὰ νὰ κριθῇ ἡ ἴκανότης των, ἡ ἡθική των καὶ ἡ ἀπόδοσίς των. Εἰς μίαν ἡμέραν ἔξητάσθησαν εἴκοσι χιλιάδες καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι! Τὰ τραῖνα δὲν μετέφερον ἡ διδασκάλους εἰς τοὺς τόπους τῶν ἔξετάσεών των. Τὴν ἐπομένην ὁκτακόσιοι καθηγηταὶ καὶ πολλαὶ ἑκατοντάδες

διδασκάλων ἀπελύοντο, ώς ἀνίκανοι, ὑπερά·
ριθμοί, καὶ ἡθικῶς μειωμένοι ἢ δι' ἀνεπαρκῆ
ἀπόδοσιν!!

Φαίνεται ὅτι συνέβησαν κατὰ τὴν ἡμέραν
τῶν ἔξετάσεων κωμικώτατα πράγματα καὶ ἡ
·Ιταλία ὅλη ἐγέλα μὲ τὰς ἀπαντήσεις τῶν κα-
θηγητῶν, ἀλλὰ καὶ μαθητῶν, διὰ νὰ κριθῇ ἡ
«ἀπόδοσις» τῶν καθηγητῶν των!

Κατόπιν ἥρχισαν αἱ καταργήσεις θέσεων
καὶ σχολείων. ·Ο Gentille ἥρχισεν ἀπὸ τὸ
ὑπουργεῖον του.

·Ἡτοι αἱ πέντε γενικαὶ διευθύνσεις ἔγιναν
τέσσαρες, αἱ 37 διευθύνσεις ἔγιναν εἴκοσι μία
καὶ τὰ τμῆματα ἀπὸ πενήντα ἔγιναν τριάντα!

Οἱ γενικοὶ ἐπιθεωρηταὶ τῆς μέσης ἐκπαι-
δεύσεως ἀπὸ 37 ἔγιναν τρεῖς, καὶ οἱ δέκα γε-
νικοὶ ἐπιθεωρηταὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων
ἔγιναν τρεῖς! Κατόπιν ἥρχισαν αἱ καταργή-
σεις γυμνασίων καὶ σχολείων!

Κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμὸς εἰς ὅλην τὴν ·Ι-
ταλίαν ἀπὸ τὸν διδασκαλικὸν κλάδον. ·Όλη
ἡ ·Ιταλία ἀπεκάλει τὸν Gentille «σεισμόν»,
«terro moto !!»

Εἰς τὰς πιέσεις καὶ συστάσεις ὁ Gentille
ἀπήντησε δι' ἔγκυκλίου του:

— «·Ἄς μὴ αὐταπατῶνται», ἔλεγεν. «·Αἱ πιέ-
σεις καὶ αἱ συστάσεις καὶ αἱ ἀπειλαὶ εἰνε μά-
ταιαι διὰ τὴν κυβέρνησιν ἢ ὅποια ἔθηκε κατὰ
μέρος τὴν βουλήν!!».

Οι ἀντίπαλοι τοῦ Gentille οἵτινες ἐφώναζαν δτι εἶνε ψεωρητικὸς «δάσκαλος» καὶ δὲν ἔχει χέρι διὰ νὰ λυτρώσῃ τὰ σχολεῖα ἀπὸ τὴν ἀναρχίαν, ἔγραφον τότε·

«Ομολογοῦμεν τὴν πλάνην μας. Δὲν ἐπιστεύομεν εἰς τὸ χέρι του καὶ τὸ πρακτικόν του πνεῦμα. Ζητοῦμεν συγχώρησιν. Δὲν ἐπεριμέναμεν οὕτε ἀπλῆν ψιλοβροχὴ καὶ μᾶς ἔφερε καταιγίδα!!¹

¹ Παραθέτομεν πίνακα τῶν ἀπὸ τοῦ 1910 ἰδρυθέντων παρ' ἡμῖν γυμνασίων καὶ ἡμιγυμνασίων διὰ νὰ κρίνῃ δ ἔλλην ἀναγνώστης ποία ἐδῶ «καταιγίς» ἀντίθετος ἔκείνης τοῦ Gentille, ἰδρύσεως γυμνασίων ἐνέσκηψεν ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἐπὶ δικτατοριῶν καὶ ἐπὶ πολιτικῶν κυβερνήσεων καὶ ὁ ἀναγνώσνης ἀς κατανείμη τὰς εὐθύνας.

Παραθέτομεν διὰ νὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης πόσον ἔξ ίσου καταστρεπτικαὶ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τεῦ τόπου ὑπῆρξαν καὶ δικτάτορες καὶ κοινοβουλευτικαὶ Κυβερνήσεις. Διότι ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἀδύνατον νὰ εὔρῃ τόσους διδασκάλους ἀξίους τῆς ἀποστολῆς των διὰ τόσα γυμνάσια ὅπου ἔχει, οὐδὲ εἶναι δυνατὸν εἰς τὰ διάφορα χωριά, ὅπου ἰδρύθησαν γυμνάσια λόγῳ τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος, νὰ μορφωθῶσι νέοι καὶ ἐπιστήμονες. Ἡ πολιτικὴ λοιπόν, ἡ κακοήθης πολιτικὴ καὶ ἐδῶ, καὶ ὑπὸ δικτατορικῶν καὶ ὑπὸ κοινοβουλευτικῶν Κυβερνήσεων τρώγει τὰ σπλάγχνα τῆς Ἑλλάδος καλλιεργοῦσα τὴν ἡμιμάθειαν, καὶ παρά-

Τοιοῦτος ἀπεδείχθη «ὅ δάσκαλος» ώς διοικητής. Κατόπιν ἥρχισεν ἡ δημιουργικὴ ἐργασία!

γουσα ἔνα προλεταριάτο πνευματικὸν ἀπείρως ἐπικινδυνωδέστερον τοῦ ἐργατικοῦ τοιούτου.

Γυμνάδια ιδρυθέντα ἀπὸ τοῦ 1909 καὶ ἐντεῦθεν

Πόλεις ἐνθα ἰδρύθησαν	ἀριθ. φύλλου Ε.Κ.	ἔτος	Υπουργὸς
Πρότυπον κλασσικὸν Γυμνάσιον Ἀθηνῶν	296	1910	Παναγιωτόπουλος
Θηβῶν	294	1908	Στάῆς
Β' Θεσσαλονίκης	266	1914	'Ι. Τσιριψᾶκος
Β' Πειραιῶς	266	»	»
Ε' Ἀθηνῶν	253	»	»
ΣΤ' "	253	»	»
Φιλιατρῶν	266	»	»
Β' Τριπόλεως	175	1916	Κανάρης
Β' Ἰωαννίνων	164	1917	Δ. Δίγκας
Β' Πρεβέζης	»	»	»
9ον ἀρρ. Ἀθηνῶν	»	»	»
Κιάτου	246	»	»
Γ' Πειραιῶς	164	»	»
Αμαλιάδος	»	»	»
7ον ἀρρ. Ἀθηνῶν	136	1918	»
Καρπενησίου	45	»	»
Μεγαλουπόλεως	39	»	»
Γυμνάσ. Θηλέων Θεσσ.)νίκ.	220	1919	»
Β' Θηλέων Ἀθηνῶν	148	»	»
Μελιγαλᾶ	139	»	»
Σύστ. γ' τάξ. γυμν. Παραμυθ.	189	1920	»
Θηλέων Πατρῶν	»	»	»
Β' Ηρακλείου	203	1921	Θ. Ζαΐμης
Αταλάντης	176	»	»
Ακράτας	184	»	»
Ακροπόλεως	203	»	»
Θηλέων Βόλου	150	»	»
Δαδίου	150	»	»
Β' Καλαμῶν	219	»	»
Αγ. Γεωργίου Νεμέας	216	»	»
Κορωπίου	164	»	»

Είς μίαν καὶ μόνην συνεδρίασιν τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου τῆς 29 Δεκεμβρίου 1922 δηλαδὴ

Πόλεις ἐνθα ἰδρύθησαν	ἀριθμός φύλλου Ε.Κ.	ἔτος	Υπουργὸς
Κυθήρων	164	1921	Θ. Ζαΐμης
Κύμης	150	"	"
Λεβαδείας	20	"	"
Μολάων	178	"	"
Νάξου	164	"	"
Β' Πύλου	178	"	"
Καλαμῶν	219	"	"
Β' Αίγιου	228	"	"
Β' Ηύργου	150	"	"
Β' Χανίων	2	"	"
Αλμυροῦ	122	1922	Κ. Πολυγένης
Κεραμιῶν	201	"	Ι. Σιώτης
Ιστιαίας	155	"	Κ. Πολυγένης
Μεγάρων	140	"	"
Γ' Πατρῶν	282	"	Ι. Σιώτης
Λεωνιδίου	27	"	"
Ναυπάκτου	198	1923	Κ. Γόντικας
Θηλέων Πειραιῶς	66	"	Ι. Σιώτης
Ανδρου	340	"	Κ. Μανέτας
Βοστίνης	231	"	Θ. Βελλιανίτης
Κρεσταίνων	79	1924	Α. Χατζηγεωργίου
Λιδωρικίου	"	"	"
Λεβιδίου	"	"	"
Β' Κερκύρας	216	"	Θ. Βελλιανίτης
Αμαρουσίου	251	"	Ι. Τσιριμώκος
Μαζετίκων	380	1925	Γ. Λιβαθινόπουλος
Τήνου	37	"	Κ. Σπυρίδης
Σπερχειάδος	251	"	Ι. Τσιριμώκος
Παλαιοῦ Φαλήρου	301	"	Α. Παππᾶς
Καλλιθέας	326	1929	Γ. Διδάχος
Δομοκοῦ	360	"	"
Δούκα	355	"	"
Κριεκουκίου — Ηλείας	360	"	"
Πόρου	355	"	"
Δ' Πειραιῶς	301	"	Α. Παππᾶς
Κάτω Αχατας	362	"	Γ. Διδάχος
Κεφαλοβρύσου	326	"	Γ. Διδάχος

μετὰ μῆνας δύο ἀπὸ τῆς προσλήψεώς του εἰς τὸ
ὑπουργεῖον ἐπαρουσίασε ὅλόκληρον τὸ ἀναμορφω-

Προαγωγαὶ Ἡμιγυμνασίων εἰς Γυμνάσια.

Γυμνάσια	ἀριθ. φύλλου Ε.Κ.	ἔτος	Ὑπουργὸς
Φλωρίνης	286	1914	Ι. Τσιριμῶκος
Ἐδέσσης	324	1915	»
Βεροίας	302	»	»
Πολυγύρου	394	»	Γ. Θεοτόκης
Καβάλλας	394	»	»
Καστορίας	302	»	Ι. Τσιριμῶκος
Βάμου	302	»	»
Γρεβενῶν	164	1917	Θ. Δίγκας
Σητείας	272	»	»
Κισσάμου	164	»	»
Πόμπηας	»	»	»
Πλωμαρίου	»	»	»
Τεραπέτρας	235	1918	»
Αίκατερίνης	221	1920	»
Τσαριτσαίνης	»	»	»
Δράμας	»	1921	»
Καρδαμύλων	184	»	Θ. Ζαΐμης
Καστελλίου Πεδιάδος	194	1923	Κ. Γόντικας
Άγίου Κηρύκου	292	»	»
Ναούσης	196	1924	Θ. Βελλιανίτης
Τσοτουλίου	79	»	Α. Λυμπερόπουλος
Λήμνου	92	1925	Α. Βαλαλᾶς

τικόν του πρόγραμμα τὸ ὅποῖον καὶ ἐνεκρύθη καὶ
κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ 1923 εἶδε τὸ φῶς ἡ

‘Ιδρύσεις ήμιγυμνασίων

‘Ημιγυμνάσια τριτάξ.	ἀριθ. φύλλου Ε.Κ.	έτος	‘Υπουργὸς
Λιαριγκόβης	286	1914	’Ι. Τσιριμῶκος
Γενιτσῶν	186	”	”
Κιλκίς	286	”	”
Λαγκαδᾶ	286	”	”
Σιδηροκάστρου	277	”	”
Βασιλικῶν	286	”	”
‘Ημιγυμνάσια		”	
Βελβενδοῦ	394	1915	Γ. Θεοτόκης
Κλεισούρας	30	”	”
Σερβίων	359	”	”
Βάλτης	394	”	”
Ρουδολείβου	”	”	”
Πραβίου	”	”	”
Βογατσικοῦ	”	”	”
Βολισσοῦ	302	”	’Ι. Τσιριμῶκος
Βατούσης	411	”	Γ. Θεοτόκης
‘Επανωμῆς	292	1917	Δ. Δίγκας
‘Αγ. Πνεύματος	164	”	”
Χάρακος	”	”	”
Μπάλτζης	188	1918	”
Σώχου	”	”	”
‘Ασβεστοχωρίου	”	”	”
Λιτοχωρίου	165	”	”
Τζερμιάδων	235	”	”
Εύδήλου ‘Ικαρίας	186	”	”
Μλάτσης	241	1919	”
Ζηλιαχόβης	181	”	”
‘Ελασσῶνος	173	”	”
Μοχοῦ	”	”	”
‘Ερεσσοῦ	220	”	”
Σαμοθράκης	193	”	”
Ζαγκλιβερίου	189	1920	”
Νεβέσκης	”	”	”

σχολική μεταρρύθμισις τοῦ Gentille, ὁ νέος σχολικὸς χάρτης τῆς Ἰταλίας.

*Ημιγυμνάσια	ἀριθ. φύλλου Ε.Κ.	ἔτος	*Υπουργός
*Αρχανῶν	192	1920	Δ. Δίγκας
Καλυμβαρίου	»	»	»
Καλλονῆς	189	»	»
Καλαμωτῆς Χίου	160	»	»
Πέτρας Λέσβου	189	»	»
Νιγρίτης	215	1921	Θ. Ζαΐμης
"Ανω Βιάννου	176	»	»
Παμφύλων	228	»	»
Λιμεναρίων	214	»	»
Παπάδων	194	1923	Κ. Γόντικας
Καιλαρίδων	79	1924	Α. Χατζηκυριάκος
Παλαιοχώρας	295	»	Κ. Σπυρίδης
Αγ. Νικολάου	119	»	Ι. Λυμπερόπουλος
*Ησκάτης	37	1925	Σπυρίδης
Σφακίων	294	1926	Α. Παππᾶς

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ GENTILLE

III

Τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τοῦ Gentille στηρίζεται, φυσικά, ἐπὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ του συστήματος τοῦ καθαροῦ καὶ ἀπολύτου ἴδεολογισμοῦ. Ἀποτελεῖ ἐν σύνολον μετὰ τοῦ πολιτικοῦ του συστήματος καὶ ὡς τοιοῦτον ἔξήγειρε τὰς διαμαρτυρίας τῶν φιλελευθέρων καὶ δημοκρατῶν καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν γένει ἐν Εὐρώπῃ καὶ θὰ ᾖτο ἀτελῆς ἡ προσπάθεια ἡμῶν ὅπως δώσωμεν εἰκόνα τῆς ἐν Ἰταλίᾳ ἴδεολογικῆς κινήσεως, ἢν δὲν ἐδίδομεν ἀπήχησιν τῶν διαμαρτυριῶν τούτων εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας.

Ο φιλοσοφικὸς ἴδεολογισμὸς ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος ἔχοησίμευσεν ὑπὸ διαφόρους μορφὰς ὡς βάσις φιλοσοφικῶν θεωριῶν πρὸς ἔξήγησιν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ διάγνωσιν τῶν μέσων πρὸς εὑδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου, μεταξὺ τῶν ὅποιων καὶ τοῦ τρόπου τῆς διοικήσεώς του.

Κατ' ἀντίθεσιν τῆς θετικῆς ἐπιστημονικῆς σχολῆς, ἥτις δὲν δέχεται τίποτε τὸ ἀληθὲς τὸ δρόποιον δὲν ἀποδεικνύεται πειραματικῶς, ὁ φιλοσοφικὸς ἴδεολογισμός, ὡς εἴπομεν, δέχεται τὰς δημιουργούμενας διὰ τῆς φαντασίας καταστάσεις συνειδήσεως ὡς πραγματικότητας.

Μία τοιαύτη φανταστική πραγματικότης εἶνε ὅτι τὸ κράτος ἀποτελεῖ τὴν ἀνωτάτην ἡμικήν ἐν τινὶ κοινωνίᾳ, καὶ ἐπὶ τῇ προϋποθέσει ταύτῃ ζητεῖται ἡ ἀνεξέλεγκτος ὑποταγὴ τῶν ἀτόμων εἰς αὐτό.

Πλήν, φεῦ! ἡ πραγματικότης δὲν εἶνε αὐτή, καὶ τὰ κράτη καὶ τῶν μᾶλλον προηγμένων κοινωνιῶν εἶνε ἀνήμικα, κατὰ σχετικότητα μεταξύ των, καὶ κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἀνημικότητός των. "Οχι μόνον διότι τὰ ὅργανα κατ' ᾖδίαν ἐνὸς κράτους εἶνε ἀδύνατον νὰ φθάσωσι τὴν ἡμικήν τελειότητα τὴν ὅποιαν ὄνειρεύονται οἱ φιλόσοφοι τοῦ ἴδεολογισμοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι αὐτὴ ἡ ἀνωτάτη ἀρχὴ αὐτῶν, αἱ κυβερνήσεις, ἡ οἱ βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορες κατὰ μεῖζονα λόγον, παρέχουσιν ἔαυτοὺς παραδείγματα ἀνημικότητος.

"Ἐκμεταλλεύονται λ. χ. τὰ πάθη καὶ τὴν ἀκολασίαν τῶν ἀτόμων πρὸς φορολογικοὺς σκοπούς. 'Ως φέροντες, τὰ χαρτοπαίγνια, τὰ οἰνοπνευματώδη ποτά, τὸν καπνόν, τὴν πώλησιν τῆς σαρκός, διὰ παροχῶν ἀδειῶν, μὲ χαρτόσημα τῆς φορολογίας. "Η καὶ τάναπαλιν φορολογοῦν ὅτι ἡ φύσις παράγει διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ἀνθρώπων διὰ δασμῶν εἰσαγωγῆς καὶ ἔξαγωγῆς. Παραλείπουν στοιχειωδέστατα καθήκοντα ἀντιλήψεως καὶ συνδρομῆς τῶν δυστυχῶν. 'Οργανώνουν πολέμους ἐπιθετικοὺς καὶ κατακτητικούς, καὶ μὲ τὸ δρέπανον εἰς τὰς χεῖρας θερίζουν τὰς ἀνθρωπίνας ὑπάρ-

ξεις καὶ σπείρουν τὴν δυστυχίαν! Ταῦτα ὡς παραδείγματα, ἔκτὸς τῶν διαφόρων Ρασπούτιν.

Οὕτω καὶ ὁ ἴδεολογισμὸς τοῦ Gentille μὲ φαντασιώδεις ὑποθέσεις διδάσκει τὴν ἀνεξέλεγκτον ὑποταγὴν τοῦ ἀτόμου εἰς τὸ κράτος, εἰς τὸ ὅποιον δέον νὰ ἐμπιστεύεται τὸ ἄτομον καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἐλευθεριῶν του, τὰς ὅποιας θέλει ὁ Gentille ἀπολύτους, ἀλλὰ διὰ τοῦ κράτους, ἴδεωδῶς ἥθικοῦ.

Ἡ θετικὴ σχολὴ τουναντίον, ἀναγνωρίζουσα εἰς τὸ ἄτομον ὠρισμένα δικαιώματα ἀπαραβίαστα, δίδει καὶ τὸ δικαίωμα εἰς αὐτὸν νὰ τὰ ὑποστηρίζῃ καὶ ἐναντίον κράτους ἀδιαφοροῦντος ἥ παραβιάζοντος τὰ δικαιώματα ταῦτα. Καὶ δικαιότατα διότι ἄλλως οὕτε ὁ φασισμὸς θὰ ἥρχετο εἰς τὴν ἀρχήν!!

Ἐπειτα αὐτὴ ἥ ὑπερορθοφία τοῦ ἐγώ, ὡς δυναμένου διὰ τῆς πίστεως πρὸς τὴν ἴδεαν νὰ κάμῃ τὸ πᾶν, ὅταν εἰσέλθῃ εἰς τὸ στάδιον τῆς μυστικοπαθείας, ὁδηγεῖ εἰς τὰς χειροτέρας τῶν συμφορῶν. Καὶ ὁ Κάϊζερ ἐπίστευεν ὅτι εἶνε συγγενὴς τοῦ θεοῦ, ὅτι ἥ Γερμανία εἶνε πρωτερισμένη νὰ κυριαρχήσῃ τοῦ κόσμου πρὸς εὐδαιμονίαν αὐτοῦ, καὶ ἴδιαιτέρως πρὸς εὐδαιμονίαν τῆς γερμανικῆς βιομηχανίας! Ἀλλεὶς τὴν πραγματικότητα εὗρεν ὅλον τὸν κόσμον ἦνωμένον ἐναντίον του, καὶ ὁ γερμανικὸς λαὸς ἐπλήρωσε πολὺ ἀκριβά τὸν ἴδεαλισμὸν τοῦ Φίχτε καὶ τοῦ Ἐγέλου, οἱ ὅποιοι

εἶνε οἱ ἀνώτεροι ἡμίκοι αὐτουργοὶ τῆς συμφορᾶς του, ἀλλὰ καὶ ἐκείνης τῆς ἀνθρωπότητος, ἥτις παρεσύρθη εἰς τὴν μοναδικὴν εἰς τὴν ἴστορίαν τῶν λαῶν ἀλληλοσφαγήν.

Πρέπει δικαιοίνη τις σαφῶς *τὴν δημοκρατικότητα*, περὶ ἣς ὡμιλήσαμεν καὶ εἰς τὸ πρῶτον μας ἄρθρον. τοῦ φιλοσοφικοῦ ἰδεολογισμοῦ τῶν φιλοσόφων Ἰταλῶν, οἵτινες ζητοῦσι πολίτας ἰδεώδους μορφώσεως καὶ πειθαρχοῦντας πρὸς τὸ κράτος, ἐν τῇ πίστει ὅτι αὐτὸς θὰ προστατεύῃ τὰς ἐλευθερίας των. Τοιούτους ἰδεώδεις πολίτας ζητεῖ νὰ διαπλάσῃ ὁ Gentille μὲ τὸ ἐκπαιδευτικόν του σύστημα καὶ ὡς τοιοῦτον εἶνε ἄξιον τῆς ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ τῶν μᾶλλον δημοκρατικῶν λαῶν, ἀνεξαρτήτως τοῦ πολιτικοῦ συστήματος.

Ἐπικαλούμεθα ἵδιως τὴν προσοχὴν τῶν μᾶλλον ἐθνικιστῶν καὶ τῶν μᾶλλουν φιλοθρήσκων ἀναγνωστῶν τοῦ «Ἐλευθέρου Βῆματος», τῶν μὴ ἐπιζητούτων ἐκμεταλλεύσεις πολιτικὰς εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ καὶ θρησκευτικὰ ζητήματα. Διότι ὁ Gentille εἶνε καὶ ἐθνικιστὴς καὶ θεωρεῖ τὴν θρησκείαν ὡς ὅργανον μορφώσεως, ἐφ' ὃ καὶ τὴν εἰσήγαγεν ἐκ νέου εἰς τὰ σχολεῖα. Διότι θέλομεν νὰ κάμωσι τὴν σύγκρισιν καὶ τὴν παραβολὴν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος τοιούτου φιλοσόφου, μὲ τὸ σύστημα ἐκεῖνο τὸ δποῖον, εἰσαχθὲν ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ πλειάδος μεταρρυθμιστῶν Ἑλλήνων, ἐπροκάλεσε τὴν δίκην τοῦ Ναυπλίου,

τὸ ήθικὸν ἔκεινο δρᾶμα μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου τῆς Ἑλλάδος. Τῆς ζωῆς ἐκπροσωπουμένης ὑπὸ τοῦ Δελμούζου, καὶ τοῦ θανάτου, τὸν δποῖον ἔξεπροσώπουν καλόγηροι σκηνοθέται τῆς δίκης, εἰσαγγελεῖς μωροὶ καὶ ρεκλαμοπαθεῖς, μάρτυρες παραχαράκται, μάρτυρες καταχρασταί, πολιτεύμενοι ἀναλφάβητοι ζητοῦντες πολιτικὴν ἐκμετάλλευσιν, καὶ ἀπλοικοὶ πολῖται παρασυρμέντες, οἱ δποῖοι ἐξήτουν μὲ τὸ δρέπανον ἀνὰ χεῖρας τὴν κεφαλὴν τοῦ μεταρρυθμιστοῦ παιδαγωγοῦ· τοῦ μεταρρυθμιστοῦ ὅστις θέλει μίαν Ἑλλάδα κληρονόμον τῆς ἀρχαίας ὅχι μόνον εἰς τὴν ἴστορίαν καὶ τὰ βιβλία, ἀλλ' εἰς τὴν πραγματικότητα καὶ εἰς τὰ κεφάλια τῶν Ἑλλήνων! Ἐπικαλούμεθα τὴν προσοχήν των, διότι ὁ Gentille δὲν εἶνε κομπογιαννίτης, ἐπιζητῶν ἀπὸ ὅλα προσωπικὰ ἡ κομματικὰ ώφελήματα. Εἶνε φιλόσοφος. Εἶνε ἰδίως ἐμπνευσμένος διδάσκαλος καὶ παιδαγωγός, μοναδικός, ἵσως, εἰς τὸ εἶδος του, εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην. Εἶνε ὁ ἀνθρώπος ὃ δποῖος δὲν κάμνει κανένα συμβιβασμὸν μὲ τὴν ἡθικήν, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Mateoti ἔφυγεν ἀπὸ ὑπουργός.

«Οταν διδάσκῃ, γράφει ὁ Prezzolini, σοῦ »δίδει τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς ὑπερφυσικῆς δυνάμεως, μιᾶς θεότητος τῶν βουνῶν καὶ τῶν δασῶν, μιᾶς δυνάμεως ἥτις δὲν ἔχει τὴν ἀνθρώπινην σύγκρισιν!»

“Ων δὲ τοιοῦτος διδάσκαλος, λέγομεν ἡ-

μεῖς, ὅπαδοὶ τῆς θετικῆς φιλοσοφίας καὶ ἐπιστήμης καὶ πιστεύοντες εἰς τὴν ἐπιφροὴν τοῦ ὁργανισμοῦ καὶ τῆς ἴδιου συγκρασίας εἰς τὴν *ἰδέαν*, εἰς τὸ *πνεῦμα*, ὃν τοιοῦτος, λέγομεν, διδάσκαλος, καὶ ἔχων τοιαύτην δύναμιν ἐξ ὁργανισμοῦ ἀποστολικήν, καὶ συρόμενος ὑπὸ τῆς ἴδιου συγκρασίας του, ὅπισθεν τῆς ϕωμαντικῆς γερμανικῆς φιλοσοφίας, ἐδημιούργησε τὸ ἴδικόν του σύστημα τοῦ ἴδεολογισμοῦ, ὑπερβάλλων εἰς τὴν πίστιν του πρὸς τὴν *ἰδέαν* ὡς δημιουργοῦ πραγματικότητος, καὶ αὐτὸν τὸν *πατέρα* τῆς φιλοσοφίας του τὸν "Ἐγελον", ὅστις θεωρεῖ τὴν *ἰδέαν* ὡς τὸ κύτταρον μόνο τῆς ἀληθείας.

Μὲ τὴν δύναμιν αὐτὴν τὴν ψυχικὴν ὁ φιλόσοφος Ἰταλὸς ἀποτελεῖ ἔνα τῶν πρώτων παιδαγωγῶν τοῦ κόσμου καὶ τὰ παιδαγωγικά του μαθήματα, ἐκδοθέντα εἰς δύο τόμους, καὶ αἱ ἄλλαι ἀπειράριθμοι μονογραφίαι του καὶ διαλέξεις πρὸς τοὺς διδασκάλους, ἀποτελοῦν ἀληθῆ μνημεῖα πνευματικά, γράφει ὁ Goy.

Διὰ τὸν Gentille αὐτόνομος παιδαγωγικὴ δὲν ὑπάρχει. Σατυρῶνται μάλιστα τοὺς ὅρους, διαιρέσεις, ὑποδιαιρέσεις καὶ κανόνας ἀμεταβλήτους τῆς κλασσικῆς παιδαγωγικῆς.

Διὰ τὸν Gentille παιδαγωγικὴ εἶνε ἡ αὐτοαγωγὴ. Ἡ ἀγωγὴ τοῦ παιδιοῦ διὰ τῆς ὑποβολῆς τῶν *ἰδεῶν* ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, βοηθοῦντος καὶ ἐποπτεύοντος τὴν ἐλευθέραν ἐξέ-

λιξιν αὐτῶν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ καὶ ἐμπνέοντος εἰς τὰ παιδιὰ διὰ τῆς ἴδιας πίστεως τὴν πίστιν αὐτῶν πρὸς τὴν ἴδεαν.

Βιβλίον, μαθητὴς καὶ διδάσκαλος, λέγει ὁ Gentille, πρότεροι ἐν μῷ ψυχικῇ ἐνώσει νὰ ἀποτελέσωσι μίαν ψυχικὴν προσωπικότητα **ἐν τῇ ἴδεᾳ**. Ἐπομένως ὁ διδάσκαλος πρότεροι νὰ εἶνε ἐλεύθερος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν μέσων τῆς διδασκαλίας του, καὶ νὰ ἐκλέγῃ ἐκεῖνα δι' ὧν κρίνει ὅτι ἀσφαλέστερον θὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπόν του.

Ἡ καρδία τῆς μητέρας, ἔλεγεν ὁ Gentille εἰς μίαν διάλεξίν του εἰς τοὺς διδασκάλους τῆς Ρώμης, γίνεται ἕνα μὲ τὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, ὃς εἴδος ἴδιας προσωπικότητος, ἐν τῷ θριάμβῳ μᾶς **ἴδεας**, τῆς ἀμοιβαίας ἀφοσιώσεως καὶ ἀγάπης. Καὶ εἰς τοῦτο ὀφείλει τὴν παιδαγωγικήν της ἐπιφρονήν ἥ μητέρα ἀνευ κανόνων παιδαγωγικῶν, ὑποβάλλουσα ἐλευθέρως εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ τὰς ἴδεας της, ἐμπνεομένη ἀπὸ μόνην τὴν ἀγάπην της πρὸς τὸ παιδί της, τὸ ὅποιον πάλιν τὰς κάμνει ἴδιας του ἀπὸ μόνην τὴν ἀγάπην του καὶ πίστιν πρὸς τὴν μητέρα του!

«Ἡ παιδαγωγία, λέγει ὁ Gentille, εἶναι »ἐπιφρονή ἐλευθέρου πνεύματος ἐπὶ ἐλευθέρων »πνευμάτων διὰ νὰ ζήσωσι κοινῶς μίαν ἴδεαν »ἀλληλοεπηρεαζόμενα καὶ ἀλληλοδιδασκόμενα. »Διότι τὸ διδάσκειν ἀπαιτεῖ ἕνα διαρκῆ ἀγῶνα »τοῦ διδασκάλου νὰ ἀνανεοῦται καὶ ἐμβαθύνῃ

»κάθε ήμέραν περισσότερον εἰς τὴν διδασκαλίαν του, ὅδηγούμενος ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴν »αὐτῆς εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ».

”Οταν κάμνω τὸ μάθημά μου, λέγει ὁ ἄλλος μεγάλος Ἰταλὸς παιδαγωγός, ὁ Radice, ὁ γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων ἐν Ἰταλίᾳ ἐπὶ Gentille καὶ ὁ συγγραφεὺς τῶν περιφήμων ἐπεξηγηματικῶν ἔγκυκλιών τοῦ Gentille ὡς ὑπουργοῦ, πρὸς τοὺς διδασκάλους, «ὅταν κάμνω τὸ μάθημά μου, λέγει, αἰσθάνομαι ὅτι εἰς κάθε στιγμὴν εἶμαι ὑποκείμενος »εἰς πιθανὴν πλάνην, καὶ ἀμφιβάλλω περὶ τῆς »ἀσφαλείας τῆς μεθόδου μου, διότι εἰς κάθε »μου βῆμα αἰσθάνομαι τὴν πιθανότητα μᾶς »ἀμελείας, μᾶς στιγμαίας νωθρότητός μου, »καὶ ἀνανεοῦμαι καὶ προσπαθῶ νὰ τελειοποιοῦμαι, καὶ τότε πάνω νὰ εῖμαι ἀνήσυχος ὅταν »βλέπω εἰς τὴν μορφὴν τοῦ παιδιοῦ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἐμπνεύσεών μου».

”Επικρίνων τὰς μηχανικὰς διδασκαλίας κατὰ προγράμματα καὶ ἀμεταβλήτους κανόνας, λέγει ἔξακολούθῶν ὁ Radice: «Ολοι ἐνθυμούμεθα ὅτι οἱ καλλίτεροι μας διδάσκαλοι εἶναι »καταδικασμένοι νὰ σύρωνται ὅπισθεν προγραμμάτων καὶ μεθόδων ἐπιβεβλημένων, αἱ »ὅποιαι φονεύουσιν πᾶσαν πρωτοβουλίαν καὶ »διδασκάλουν καὶ μαθητοῦ. Αἱ ὅποιαι ἐπιβάλλουσι μίαν μάθησιν λεπτομερειῶν καὶ κανόνων καὶ λέξεων καὶ ὅδηγοῦν εἰς τὴν μηχανικὴν μνήμην καὶ ἔνεκα τούτου εἰς τὴν *κατά-*

»πτωσιν τοῦ πνεύματος, εἰς τὴν μίκρολο-
»γίαν, τὴν μικρόνοιαν, τὴν κακὴν πίστιν,
»ἄλλὰ καὶ τὴν φαδιουργίαν ἀκόμη. Διότι δὲ
»μὲν διδάσκαλος μὲ τὸ βιβλίον ἀνὰ χεῖρας και-
»ροφυλακτῆ νὰ συλλάβῃ τὸν μαθητὴν σφάλ-
»λοντα εἰς λέξεις καὶ λεπτομερείας, δὲ μαθη-
»τὴς διατελεῖ εἰς διαρκῆ προσοχὴν ἵνα μὴ νι-
»κηθῇ εἰς τὴν πάλην ἐνὸς σχολαστικισμοῦ, δη-
»που ἡ κρίσις καὶ τὸ πνεῦμα δὲν παίζουσι κα-
»νένα ρόλον. Καὶ προσπαθεῖ δὲ μαθητὴς νὰ
»ἐξαπατήσῃ τὸν διδάσκαλον, ἀντὶ νὰ ἔρωτᾶ καὶ
»νὰ φωτίζεται, εἰλικρινῶς ὅμοιογῶν τὴν ἄγ-
»νοιάν του καὶ ζητῶν ἐξηγήσεις».

Ίδοὺ διατὶ ἔχει ἡ Ἱταλία τοιούτους δια-
νοούμενους ! Διότι ἔχει ἐμπνευσμένους διδα-
σκάλους.

Ποῖος Ἐλλην ἀπόφοιτος τοῦ γυμνασίου
δὲν θὰ καταληφθῇ ἀπὸ μαύρην μελαγχολίαν
ἀναγινώσκων τὰ διδάγματα τῶν φιλοσόφων
Ἱταλῶν παιδαγωγῶν ; Όλοι οἱ Ἐλληνες
διερχόμεθα, εἴπομεν, εἰς τὰ σχολεῖα μας ἕνα
διανοητικὸν τῦφον, ἀναμασσῶντες λέξεις καὶ
φράσεις μηχανικῶς, καὶ τὸν τύφον αὐτὸν ζη-
τοῦν οἱ περίφημοι γλωσσαμύντορες, τυφλοὶ
τὸν νοῦν ἀπὸ ἀμάθειαν οἱ μέν, ἀπὸ πνευματι-
κὴν ἐκμετάλλευσιν οἱ ἄλλοι, ἀπὸ νωθρότητα
ψυχικὴν οἱ περισσότεροι πρὸς μεταβολὴν τῶν
ἔξεών των, τὸν τῦφον αὐτόν, λέγομεν, ζητοῦν
νὰ διαιωνίσουν !

Ἐπιχειροῦντες νὰ δώσωμεν εἰκόνα τῆς

σχολικῆς μεταρρυθμίσεως ἐν Ἰταλίᾳ δμολογοῦμεν ὅτι τὸ κάμνομεν καὶ μὲ τὸ καθῆκον τὸ ὄποῖον αἰσθανόμεθα νὰ γνωρίσωμεν εἰς τὸν πολὺν κόσμον, διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν γενομένων ἐν Ἰταλίᾳ, τὸ ἔργον τοῦ ἐθνικοῦ παιδαγωγοῦ μας, τοῦ Δελμούζου, τὸν ὄποιον κατώρθωσε νὰ ἀχρηστεύσῃ ὁ φθόνος, ἡ συκοφαντία καὶ ὁ παλαιοντισμός. Τοῦ παιδαγωγοῦ ὁ ὄποιος ἥξευρε νὰ γίνεται ἕνα μὲ τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ, εἰς τὴν *ἰδέαν*. Τὴν ἑλληνικὴν *ἰδέαν*, τὴν ὄποιαν ἐδίδασκε μὲ ἕνα λιθογραφημένον βιβλίον του «*Ἡ ιστορία τῆς ἑλληνικῆς *ἰδέας**»!

Καὶ τὸ βιβλίον τοῦτο κατέσχε ἡ ἀνακριτικὴ ἀρχὴ ὡς γραμμένο εἰς τὴν *μαλλιαρήν*! Ἄλλα μὲ αὐτὸ τὸ βιβλίον του, γεμάτο ἀπὸ ἐθνικὰς παραδόσεις, εἶχεν ἐπιτύχει ὁ Δελμούζος ἐκεῖνο τὸ ὄποιον θεωρεῖ ὁ Gentille ὡς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς ἐπιτυχίας τοῦ δασκάλου, εἶχεν ἐμπνεύσει εἰς τὰς μαθητρίας του, παιδιὰ ἀκόμη, τὸν ἡρωισμὸν νὰ ἀψηφοῦν τὰς στρατιωτικὰς λόγχας, τὰς ὄποιας ἔστειλεν ἐκεῖ διὰ νὰ κλείσῃ τὸ σχολεῖον, τὸ δολοφόνον τῆς ἑλληνικῆς *ἰδέας* κράτος, εἶχεν ἐμπνεύσει, λέγομεν, τὸν ἡρωισμόν, νὰ ἀψηφοῦν τὰς λόγχας τῶν χωροφυλάκων καὶ νὰ σπρώχνουν αὐτούς, διὰ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν τάξιν καὶ ἀκούσουν τὴν διδασκαλίαν τῆς ἑλληνικῆς *ἰδέας*! Διότι ὁ Δελμούζος κατώρθωνεν, ὅπως λέγει ὁ Gentille «*βιβλίον, μαθητὴς καὶ διδάσκαλος νὰ γί-*

νονν ἔνα, ἔνούμενοι εἰς μίαν ἰδέαν». Καὶ ἔγιναν ἔνα μαθηταὶ καὶ διδάσκαλος, εἰς τὴν ἐλληνικὴν ἰδέαν!

Τὴν παιδαγωγικὴν τοῦ Gentille μία διέπει οὐσιώδης καὶ βασιλεύουσα ἐκπαιδευτικὴ ἀρχή. Ὡς ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ἀγωγὴ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ αὐτονομίαν τοῦ πνεύματος διὰ τῆς ἐλευθέρας ἐσωτερικῆς ζωῆς τῶν διδασκομένων εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ, ἥτις καὶ μόνη μορφώνει τὸ ἄτομον εἰς ἴδιαν πνευματικὴν προσωπικότητα.

Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο ὁ διδάσκαλος, διὰ νὰ ἐνωθῇ μετὰ τοῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ βιβλίου εἰς μίαν, ὡς λέγει ὁ Gentille, πνευματικὴν προσωπικότητα *ἐν τῇ ἰδέᾳ*, θέλει ὁ Gentille ὅχι μόνον ὀλίγους μαθητὰς ἐν τῇ τάξει, ἀλλὰ ἐκλεκτοὺς μαθητὰς καὶ διδασκάλους. Τὴν ἐκλεκτικότητα αὐτὴν ζητεῖ νὰ ἐπιτύχῃ δι' ἐξετάσεων, καὶ μαθητῶν καὶ καθηγητῶν. Ἐξετάσεις διὰ τὴν εἶσοδον εἰς μίαν τάξιν, ἐξετάσεις διὰ τὴν ἔξοδον, ἀλλὰ καὶ ἐξετάσεις *κρατικάς*, ὡς τὰς ὀνομάζει, διὰ τὰ ἀπολυτήρια, ἥτοι ὑπὸ καθηγητῶν δοκιζομένων ὑπὸ τοῦ κράτους καὶ ἔνων πρὸς τὸ σχολεῖον, ὅπου φοιτοῦν οἱ ἐξεταζόμενοι. Διὰ τῶν ἐξετάσεων ἀλλως τούτων κρίνεται καὶ ἡ ἀπόδοσις τῶν καθηγητῶν, λόγος δὲ ἀπολύσεως τούτων εἶνε καὶ ἡ μὴ ἀπόδοσις.

Εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐξετάσεων ὁ Gentille ἀποδίδει ἐξαιρετικὴν σημασίαν, διὰ τοῦτο δὲ

εἰς εἰδικὴν ἐγκύκλιον ἔξηγεῖ πῶς ἐννοεῖ τὰς ἔξετάσεις.

«Αἱ ἔξετάσεις, λέγει, χρησιμεύουν διὰ νὰ »γνωσθῇ ἡ ἴκανότης τοῦ μαθητοῦ ἀν δύναται »νὰ ἔξακολουθήσῃ τὰς σπουδάς του. Ὁ ἔξετα- »στῆς λοιπὸν δέον νὰ προσέχῃ ἀν ὁ μαθητῆς »ἔκεφράζεται σαφῶς καὶ ἀν ἐννοῆσῃ, τι διαβάζει, »ἀν ἔχῃ τοὺς ὄφθαλμούς του ἀνοικτοὺς εἰς τὴν »οὐσίαν καὶ ἵδιως ἀν ἐπιδεικνύῃ ἐνδιαφέρον »διὰ τὰς σπουδάς. Καὶ τοῦτο, λέγει, ἀναγνωρί- »ζεται ἀσφαλῶς ὑπὸ τοῦ ἔξεταστοῦ, ἀπὸ τὴν »οστάσιν καὶ φρασεολογίαν τοῦ μαθητοῦ, ἀπὸ »τὴν συστολήν του, ἥτις κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε »σημεῖον τῆς σοβαρότητος τοῦ μαθητοῦ. Αἱ »ἀπαντήσεις δὲν πρέπει νὰ εἶναι μηχανικαὶ οὐδὲ »τυπικαὶ τοῦ βιβλίου, ἀλλὰ νὰ ἀποδεικνύουν »τὴν οὐσιαστικὴν γνῶσιν τοῦ πράγματος».

Καὶ προχωρῶν ὁ Gentille εἰς τὰς ὁδηγίας ώς πρὸς τὸν τρόπον τῶν ἔξετάσεων δι' ἔκα- στον μάθημα, λέγει: «Τὸ πᾶν εἶνε ὅχι ἡ συσ- σώρευσις γνώσεων, ἀλλ' ἡ ἀπόδειξις ὁργανώ- σεως τούτων καὶ συνδέσμου, εἰς τὸν ἐγκέφα- λον. Οὗτω λ. χ. ἡ ἴκανότης εἰς τὸ μάθημα τῆς ιστορίας δὲν εἶνε ἡ γνῶσις ὡρισμένου ζητήμα- τος, ἀλλ' ἀν ὁ μαθητῆς ἔμαθε νὰ κάμνῃ τὴν φιλοσοφίαν τῶν ὅσων ἔμαθε, ἀν ἔμαθε νὰ ἔχῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως, τὴν συνοχήν, τὴν ὁργάνωσιν καὶ τὴν ἔξαγωγὴν συμπερα- σμάτων».

Καὶ ἀκόμη διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν στενὴν

πνευματικὴν σχέσιν μαθητοῦ καὶ διδασκάλου καὶ τὴν δλοκληρωτικὴν ἀφοσίωσιν τούτου πρὸς κατάκτησιν τῆς ψυχῆς τοῦ παιδιοῦ, ἀπαγορεύει τὰς παραδόσεις ἔξω τῶν τάξεων τοῦ σχολείου τοῦ κράτους.

Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον διαιρεῖται 1) εἰς προπαρασκευαστικόν, ὃπου εἰσέρχονται παιδιὰ ἀπὸ τριῶν ἔως ἔξι ἔτῶν καὶ ἔχει διάρκειαν τριῶν ἔτῶν 2) εἰς ἐκπαίδευσιν κατωτέραν, διαρκείας καὶ αὐτῆς τριῶν ἔτῶν διὰ παιδιὰ ἀπὸ ἔξι ἔως ἑννέα ἔτῶν, καὶ 3) εἰς ἐκπαίδευσιν ἀνωτέραν, ὃπου εἰσέρχονται παιδιὰ ἀπὸ ἑννέα ἔως δώδεκα ἔτῶν, διαρκείας καὶ αὐτῆς δύο ἔτῶν τούλαχιστον, διότι ὑπάρχουσι καὶ αἱ *συμπληρωματικαὶ*, ὡς τὰς ἀποκαλεῖ, τάξεις, διαρκείας δύο καὶ τριῶν ἔτῶν, διῃ ἐπαγγελματικὴν προπαρασκευὴν τῶν παιδιῶν.

Ἡ μεταρρύθμισις συνίσταται εἰς τὴν ἴδρυσιν τῶν τριῶν προπαρασκευαστικῶν τάξεων καὶ τῶν δύο τελευταίων.

Ἄπὸ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἀρχίζει ἡ προσπάθεια πρὸς διάπλασιν τῆς ψυχῆς τοῦ παιδιοῦ καὶ τῆς ἐνοργανώσεως διὰ τῆς ἔξεως τῶν ἀρχῶν τοῦ φιλοσοφικοῦ καὶ παραγωγικοῦ συστήματος τοῦ Gentille.

Σταχυολογοῦμεν χαρακτηριστικά τινα σημεῖα.

Ἄκούσατε, κύριοι γλωσσομύντορες, ἂν τὰ αὐτιά σας δὲν σᾶς ἔχει βουλώσει τὸ πάθος καὶ ὁ φθόνος ἢ ἡ ἐγκεφαλικὴ νωμόροτης.

Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ πνευματικὴ αὐθυπαρ-
ξία τοῦ παιδιοῦ διὰ τῆς ἐλευθέρας ἐσωτερικῆς
ἐπεξεργασίας καὶ ἐλευθέρας ἔξελέξεως τῆς
ἰδέας, ὑπάρχει σύστημα συνολικὸν ἐπιρροῶν
ἐπὶ τῆς ψυχῆς τῶν παιδιῶν ἀπὸ μικροτάτης
ἡλικίας διὰ τῆς διδασκαλίας ἰχνογραφίας, ὅμα-
δικῶν ἀσμάτων, γυμναστικῆς καὶ παιγνιδίων,
καὶ ζωντανῆς διδασκαλίας, ὡς ἀποκαλεῖ τὴν
διὰ φωτεινῶν εἰκόνων, κινηματογράφων καὶ
παρατηρητικότητος τοῦ ἀμέσου πέριξ τοῦ παι-
δίου κόσμου. Καὶ κατόπιν δι ἐκθέσεων αἱ
ὅποιαι ἀρχῆς ουν ἀπὸ παρατηρήσεις τοῦ παι-
δίου προσωπικαὶ τοῦ πέριξ κόσμου καὶ
τῶν πραγμάτων τῆς ἀμέσου ἀντιλήψεώς του,
καὶ τελειώνουν εἰς τὰ γυμνάσια εἰς ἀληθῆ
γυμνάσματα διανοητικὰ καὶ ἐκθέσεις ἐπὶ ίστο-
ρικῶν καὶ κοινωνικῶν ζητημάτων.

Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον οἱ ἀληθινοὶ φίλοι
τοῦ λαοῦ, ὁ Gentille καὶ ὁ Radice, περιβάλ-
λουσι μὲ ίδιαιτέραν στοργήν. Τὰ σχολεῖα αὐτά,
τὰ μητρικά, διετηροῦντο ἀπὸ τὰς κοινότητας
μὲ μίαν ἐπιχορήγησιν τοῦ κράτους ἐνδος ἐκα-
τομμυρίου ιταλικῶν δραχμῶν. Ὁ Gentille τὰ
περιέλαβε εἰς τὴν διοίκησιν καὶ ἐποπτείαν τοῦ
κράτους καὶ ίδρυσε ίδιον ίνστιτοῦτον, διὰ τὴν
προπαρασκευὴν εἰδικῶν διδασκάλων διὰ τὰ
μητρικὰ σχολεῖα.

Αἱ ἐπεξηγηματικαὶ ἐγκύκλιοι πρὸς τοὺς
διδασκάλους τούτους τοῦ Radice ἀποτελοῦν

μνημεῖα πνευματικὰ τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ.

Διὰ νὰ συντρέξῃ ὁ Gentille τὴν ἐλευθέρων ἐσωτερικὴν σκέψιν, ἐπὶ τῆς ὅποιας στηρίζεται τὸ ὄλον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔξελιξιν τῆς ἴδιοφυΐας τοῦ παιδιοῦ, ὃρίζει ωρισμένας ὡρας τῆς ἑβδομάδος ὅπου τὸ παιδὶ ἀφήνεται ἐλεύθερον εἰς τὸ σχολεῖον νὰ ἐκδηλώνῃ τὴν ὁργανικὴν ἀνάγκην τῆς ἔξωτερικεύσεως τῆς ἐσωτερικῆς του ζωῆς διὰ παραστάσεων, διὰ ζωγραφιῶν, καὶ ἀπαγορεύει πᾶσαν κατ' ἀρχὰς ἀνάμιξιν τοῦ διδασκάλου, πρὸς διόρθωσιν, ὅπως μὴ ἀνακοπῇ ἡ ὁρμὴ τοῦ παιδιοῦ ἢ διαστρεβλωθῇ ἢ ἴδιοφυΐα του.

Ἡ διόρθωσις ἀρχίζει μετά τινα χρόνου, καὶ μόνον διὰ νὰ παρασταθῇ τεχνικώτερον ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ, ἀνευ καμιαῖς ἀλληλησ διορθώσεως, πολὺ δὲ βραδύτερον ἀρχίζει ὁ ἔλεγχος τῆς ἀκριβοῦς παραστάσεως.

Ωρισμέναι ὡραι ἀφιεροῦνται εἰς ὅμιαδικὰ ἄσματα καὶ ὅμιαδικὴν γυμναστικήν, συνιστᾶ δὲ τὴν ἐπιμελῆ διόρθωσιν τῶν παραφωνιῶν, διότι διὰ τούτου διδάσκεται ἡ πειθαρχία καὶ ὁ ρυθμὸς εἰς τὴν ζωήν. Ἐπίσης ἐπιβάλλει τὰ ὅμιαδικὰ παιγνίδια, εἰς τὰ ὅποῖα, λέγουσιν αἱ ἐγκύλιοι, διδάσκαλος πρέπει νὰ λαμβάνῃ μέρος ὡς συμπαίκτωρ, ὡς μεγαλείτερος ἀδελφός, καὶ χρησιμεύει καὶ ὡς διαιτητὴς εἰς τὰς διενέξεις των.

Ἄλλ' εἰς τὰ παιγνίδια αὐτά, λέγουσιν αἱ

έγκυκλιοι, ὁ παρατηρητικὸς διδάσκαλος διακρίνει τοὺς χαρακτῆρας τῶν παιδιῶν ἐκ τῶν διενέξεών των καὶ τῆς συμπεριφορᾶς των μετὰ τῶν συμπαικτόρων των, συνιστᾶται δὲ ἡ φροντὶς τῶν διδασκάλων πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐπιδεικνυομένων ἐλαττωμάτων διὰ παραδειγμάτων καὶ συστάσεων, χωρὶς νὰ φαίνεται δτὶ ἀφοροῦν ὠρισμένο παιδί!

Καὶ συλλογίζομαι τώρα τὸ δρᾶμα τὸ ὄποιον ἔπαιζετο εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλληνος παιδαγωγοῦ, δταν εἰς τὴν δίκην τοῦ Ναυπλίου κατηγορεῖτο ὁ Δελμοῦζος ἐπὶ προσβολῇ τῆς ἥθυικῆς, διότι συνέπαιζε μετὰ τῶν μαθητριῶν του!

Καὶ ἔχω ἀκόμη μπροστά μου τὸ περιφρονητικὸν βλέμμα τοῦ Δελμούζου μὲ τὸ ὄποιον ἀντιμετώπιζε τὴν σχετικὴν κατάθεσιν ἐνὸς μάρτυρος οἰκονομικοῦ ὑπαλλήλου, τοῦ ὄποιου ὁ διεθνῆς ἐλεγχος ἔζητει εἰς μάτην κατ' ἐπανάληψιν τὴν ἀποβολήν του ὡς καταχραστοῦ, πρᾶγμα τὸ ὄποιον περιῆλθεν εἰς γνῶσιν μου μετὰ τὴν δίκην, καὶ δὲν ἐστιγματίσθη δεόντως ὁ μάρτυς κατὰ τὴν ἐπ' ἀκροατηρίῳ ἔξετασίν του.

— Τὶ ἀπαντᾶς εἰς αὐτά; ἔρωτῷ ἐν θριάμβῳ ὁ εἰσαγγελεὺς τὸν Δελμοῦζον.

Καὶ ὁ διδάσκαλος ἐνθυμητεὶς τὸ «*ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι*», τὸ ὄποιον ὁ θεῖος διδάσκαλος ἔρριπτε περιφρονητικῶς πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας διώκτας του, ἀπήντα:

‘Η Νέα Ἰταλία καὶ ἡ σχολικὴ μεταρρύθμισις 4

— Ἔγώ; τίποτε!

Διὰ τὰ ὅμαδικὰ παιγνίδια, λέγουσιν αἱ ἔγκυλιοι, δὲν δίδομεν πρόγραμμα ἀλλ᾽ ὑποδεικνύομεν τοὺς σκοποὺς τοὺς ὅποίους πρέπει νὰ ἐπιδιώκωσιν. Καὶ ὑποδεικνύουσιν ὡς τοιούτους πρῶτον τὴν ἀτομικὴν πειθαρχίαν καὶ τὴν ὑπακοὴν εἰς τοὺς διοικοῦντας ἀλλὰ καὶ προπαρασκευὴν πρὸς πεφωτισμένην καὶ συναδελφικὴν διοίκησιν. Οὗτοι οἱ μαθηταί, οἱ μεγαλύτεροι καὶ οἱ ἵκανώτεροι, πρέπει νὰ ἀναλαμβάνωσι διοικήσεις κατὰ ὅμαδικὰ παιγνίδια καὶ γυμνάσια, ἀλλ᾽ εὐθὺς ἀμέσως ἀματελειώσωσιν ταῦτα πρέπει νὰ ἀναλαμβάνωσι τὸ πρότερον ἐγκάρδιον ὕφος μετὰ τῶν συμμαθητῶν διὰ νὰ μάθωσιν ὅτι ἡ πειθαρχία πρέπει γὰ εἶναι θεληματικὴ καὶ νὰ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας συμπαθείας, ἀλλὰ καὶ ἡ διοίκησις συναδελφικὴ χωρὶς ὑπερηφάνειαν καὶ σκληρότητα !

“Αλλον σκοπὸν τὸν ὅποῖον πρέπει νὰ ἐπιδιώκωσι τὰ ὅμαδικὰ γυμνάσια καὶ παιγνίδια εἶναι τὸ αἴσθημα τῆς ἀλληλοβοηθείας διὰ βοηθείας ταχείας τῶν μᾶλλον ἀδυνάτων καὶ ἀδεξίων, ἀλλὰ καὶ τὸ αἴσθημα τῆς αὐτομυσίας διὰ τῆς βοηθείας τῶν ἀδυνατωτέρων νὰ νικήσωσιν εἰς ἀγῶνας, βοήθεια ἡ ὅποια οὕτω προκαλεῖ τὴν ἄνευ φθόνου ἐκτίμησιν τῶν ἰσχυρῶν καὶ δεξιῶν.

“Απὸ τὰ παιγνίδια ταῦτα, λέγουν αἱ ἔγκυλιοι, πρέπει νὰ διδάσκεται ἡ φροντὶς διὰ

τὴν ύγειαν καὶ τὴν καθαριότητα, καὶ ἡ μέριμνα τῆς διατηρήσεως τῆς ἐλαστικότητος τοῦ σώματος.

Οἱ φιλόσοφοι Ἰταλοὶ μεταρρυθμισταὶ ἐπιβάλλουσιν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ὡς γλωσσομύντορες θεόστραβοι!!, τὴν διδασκαλίαν τῆς διαλέκτου τοῦ τόπου τοῦ παιδιοῦ καὶ διὰ τῆς διαλέκτου ἐν μεταφράσει πρὸς τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν.

Εἰς ἔγκυκλίους του ὁ Gentille συνιστᾷ πρὸς τοὺς διδασκάλους τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀφοσιώσεως τοῦ παιδιοῦ πρὸς τὰ γλωσσικὰ ἴδιώματα, τὰ ἔθιμα καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ τόπου τῶν μαθητῶν!

Εἰς τὰς χεῖρας τῶν μικρῶν μαθητῶν τῆς Σικελίας εἶνε μία συλλογὴ δημοτικῶν ἀσμάτων εἰς σικελιανικὴν διάλεκτον. Τὸν πρόλογον τῆς συλλογῆς ταύτης ἔχει κάμει αὐτὸς ὁ Radice, Σικελιανὸς καὶ αὐτός.

«Κανείς, λέγει εἰς τὸν πρόλογον αὐτοῦ ὁ Radice, δὲν πρέπει νὰ ἔκπλήσσεται βλέπων τὰς διαλέκτους εἰς τὰ σχολεῖα. Ὁ Ἰταλικὸς λαός, λέγει, πρέπει νὰ μάθῃ νὰ ἀγαπᾷ τὴν τέχνην, ἡ ὅποια εἶνε ἐπίσης μεγάλη εἰς τὰς ἀνωνύμους στροφὰς τὰς ψαλλομένας ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς ὅσον εἰς τὴν ποίησιν τῶν μεγάλων μας ποιητῶν. Ἡ ἀνάγνωσις εἰς τὰ σχολεῖα κρυσταλλίνων στίχων τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν καὶ ἡ προσπάθεια πρὸς μετάφρασιν εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν Ἰταλικὴν

»συνηθίζει τὸν μαθητὴν νὰ αἰσθάνεται τὴν ὄνδραιότητα καὶ τῆς διαλέκτου, ἀδίκως περι-
νφρονούμενης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐθνικῆς γλώσ-
σης».

Εἰς ἔνα σχολικὸν βιβλίον τοῦ Radice περὶ τῶν ἐθίμων καὶ παραδόσεων τῆς Σικελίας ἔχει καὶ ὁ Radice ἐν ἐπιλόγῳ εἰς σικελιανὴν διάλεκτον συγκινητικωτάτην ἐπίκλησιν εἰς τὴν στοργὴν τῶν παιδιῶν διὰ τὴν Σικελίαν: «Σικελία μου! Γλυκειά μου Σικελία, εἶσαι ὄραία! Σικελία, σὲ ἀγαποῦμε διότι εἶσαι ἴδική μας! Οἱ πατέρες μας ὑπέφεραν διὰ νὰ σὲ κάμουν ἀξίαν τῆς μεγάλης μας μητέρας τῆς Ἰταλίας, καὶ τῆς πατρίδος μας τῆς ἀνθρωπότητος!» "Ε!
καὶ ἀν ἔγραφεν αὐτὸς ὁ Δελμοῦζος! "Αφοῦ τοῦ ἔζητεῖτο λόγος διατί ἀπηγόρευσε ἀπὸ τὸ σχολεῖο του τὸ «εἶμαι Ἐλλην, τὸ γνωρίζω, γνωρίζω τὴν καταγωγή μου! ώς ἐμπνέον τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὴν ψυχικὴ τεμπελιὰ μὲ τὴν ἰδέα ὅτι εἶνε Ἐλλην καὶ τὸν ἀρκεῖ!!

Αἱ ἔγκυκλοι καταγίνονται εἰς λεπτομερειακὰς συστάσεις ὅπως ἐμπνευσθῇ τὸ παιδί νὰ εἶνε ὑπερήφανο διὰ τὸν τόπο του, διότι, λέγει ὁ Radice, ἡ στοργὴ καὶ ἡ ὑπερηφάνεια αὐτὴ «στρέφεται πρὸς διάφορους τὴν Ἰταλίαν». Καὶ εἰς τίνα ἀπὸ ἡμᾶς δλους τοὺς καταγομένους ἀπὸ χωρία καὶ ἐπαρχίας, δὲν στρέφεται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ὁ νοῦς μας πρὸς τὰ μέρη, ὅπου εἴδαμε τὸ φῶς, πρὸς τὰ φτωχικά μας σπίτια, τὰ δποῖα ἀκόμη τώρα μᾶς φαίνον-

ται παλάτια, πρὸς τοὺς τόπους ὅπου ἐπαίζαμε παιδιά—ῶ ἀλησμόνητη μου Κρύα τῆς Λειβαδιᾶς!

Εἰς τίνα ἀπὸ ἡμᾶς τὰ τραγούδια τοῦ τόπου μας καὶ τὰ ἔθιμα, καὶ αἱ παραδόσεις καὶ οἱ ἴδιωτισμοὶ οἵ γλωσσικοὶ δὲν φέρουν τὴν συγκίνησιν εἰς τὴν ψυχήν, ἐκτὸς ἡλιθίων μὲ ἀρχοντοχωριάτικη ἀγωγῆ.

Καὶ τὴν εὐτυχίαν αὐτὴν οἱ γλωσσαμύντορες θέλουν νὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ τοὺς "Ἐλληνας, διδάσκοντες τὰ παιδιὰ εἰς τὴν περιφρόνησιν τῆς γλώσσης, τῶν ἔθιμων καὶ παραδόσεων τοῦ χωριοῦ των! Αὔτοὶ οἱ ὅποι, βλέπετε, περνοῦν τὰς ἡμέρας των γόνα μὲ γόνα μὲ τὸν Σοφοκλῆ!! τὸν ὅποιν ξέρουν μόνον κατ' ὄνομα!

Τέλος ἀπὸ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἀρχίζει ἡ διδασκαλία τῆς ὑγιεινῆς καὶ ἡ προσπάθεια ὅπως ἀπὸ τῆς μικρᾶς ἡλικίας ἐνοργανώσωσιν εἰς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ παιδιοῦ ἔξεις ὑγιεινὰς αἴτινες μόνον οὕτω μηχανικῶς κατόπιν συνεχίζονται.

Δὲν ἔχει σκοπὸν ἡ παροῦσα μελέτη τὴν λεπτομερειακὴν ἀνάλυσιν τῶν προγραμμάτων.

"Ἐπιχειροῦμεν νὰ δώσωμεν μίαν γενικωτέραν ἰδέαν τῆς διανοητικῆς ἐν Ἰταλίᾳ κινήσεως καὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ εἰδικώτερον τοῦ μέρους ταύτης, δπερ ἀφορᾷ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον.

Αἱ ἐπὶ τούτου ἐπεξηγηματικαὶ ἐγκύλιοι

τοῦ Radice τοῦ ὅποίου εἶναι ἔργον, καίτοι φέρουσι τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Gentille, ἀποτελοῦν μνημεῖον πνευματικὸν τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδίου. Ἐπροκάλεσαν εἰς τὸν διδασκαλικὸν καὶ διανοητικὸν κόσμον ἐν Ἰταλίᾳ βαθυτάτην ἐντύπωσιν ἀλλὰ καὶ ἐνθουσιασμὸν διὰ τὴν ἔξαρσιν τοῦ ρόλου ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν δημοκρατικότητα αὐτῶν μὲ δῆλην τὴν ἐπιφύλαξιν καὶ ἀντίδρασιν ἐπὶ ωρισμένων σημείων τῆς μεταρρυθμίσεως ὡς λ.χ. ἐπὶ τῆς διοικήσεως, διότι κατήργησε πᾶσαν σχεδὸν ἐπέμβασιν τοῦ διδασκάλου καὶ τῶν διδασκαλικῶν συνδέσμων ἐπαυτῆς.

Κοίνατε ἀπὸ μίαν περικοπὴν ἡ ὅποία συνοψίζει τὸ ὅλον ἔργον.

«Θέλω, λέγει ὁ Radice, τὸ δημοτικὸν οσχολεῖον τοιοῦτον ὥστε νὰ ἔξυπνήσῃ τὸ πνεῦμα τοῦ παιδίου εἰς ἓνα περιβάλλον ὅπου »ἡ κοινωνικὴ διάκρισις νὰ μὴ ὑπάρχῃ ὅπου »τὰ παιδιὰ νὰ εἶναι ὅλα ἴσα. «Οπου ὑπάρχει »μόνον ἡ ζωὴ τοῦ πνεύματος τῆς Ἰδέας, ὅπου »ἡ νέες ψυχὲς τῶν παιδιῶν νὰ μάθουν νὰ »συνεργάζωνται διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας. «Οπου θὰ ἐμπνέηται ἡ πεποίθησις εἰς »έαυτούς, ὅπου θὰ ἐνθαρρύνεται κάθε προστάπαθεια, καὶ θὰ βοηθοῦνται τὰ παιδιὰ μεταξύ »των καὶ θὰ μάθουν τὴν ἀλληλοβοήθειαν. »»Οπου θὰ μάθουν νὰ εἶναι ὑπερήφανα καὶ »διὰ τὴν πλέον μικράν των ἐπιτυχίαν.»Οπου

»θὰ μάθουν νὰ μὴ περιφρονοῦν τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς δυστυχεῖς. Ὁπου θὰ μάθουν »ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς ἑαυτὸν πρέπει νὰ συμπίπτῃ μὲ τὴν ἀγάπην ὅλων.» Ὁπου θὰ μάθουν »νὰ μὴ διακρίνουν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς »μέσεως ποὺ κατέχουν, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα τῶν καὶ τὴν εἰλικρίνειαν αὐτῶν ! !»

Τέλος συγκεντρωτικὸν εἰς τὴν διοίκησιν, τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τοῦ Gentille ἔχει τὰς θύρας ἀνοικτὰς πρὸς πάντα νεωτερισμόν, καὶ πᾶσαν ἴδιωτικὴν πρωτοβουλίαν.

Οὕτω διὰ νὰ ἐπωφελῆται τῶν προόδων τῆς ἐπιστήμης τὸ Ἰταλικὸν σχολεῖον ἐπιτρέπεται μετ' ἔγκρισιν τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας ἡ δοκιμασία ὥρισμένων μεταρρυθμίσεων καὶ εἰς ὥρισμένα σχολεῖα ὁρίζομενα ὑπὸ τοῦ Κράτους. Ἡ ἐπίσκεψις τῶν σχολείων τούτων ἐπιτρέπεται εἰς ὅλας τὰς ἀρχὰς τοῦ Κράτους αἵτινες ἀφήνουσι τὰς ἐντυπώσεις τῶν εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ βιβλίον ὅπερ κρατεῖ τὸ σχολεῖον, καὶ κατόπιν μία μεγάλη ἐπιτροπὴ ἀποφασίζει περὶ τῆς τύχης τῆς δοκιμασθείσης μεταρρυθμίσεως.

Ἡ μεταρρύθμισις ἀναγνωρίζει καὶ συστηματοποιεῖ τὴν διδασκαλίαν εἰς τὰ ἴδιωτικὰ σχολεῖα. Ρητῶς φέρεται εἰς τὰς ἐπεξηγηματικὰς τῶν προγραμμάτων ἔγκυκλιους ὅτι τὸ Κράτος ἐννοεῖ νὰ ἀφήσῃ ἀπεριόριστον τὴν ἴδιωτικὴν πρωτοβουλίαν ὑπὸ ἕνα αὐστηρὸν ἔλεγχον τοῦ Κράτους, ὅχι μόνον διότι πρέπει

νὰ περιορίσῃ εἰς τὸ ἔσχατον ὅριον τὰ Κρατικὰ σχολεῖα καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸ Κράτος ἀπὸ τὰς δαπάνας, ἀλλὰ διότι θεωρεῖ ὅτι διὰ τοῦ ἐλευθέρου ἄλλον αὐστηρῶς ἐποπτευομένου ἴδιωτικοῦ σχολείου, προάγεται ἡ ἀμιλλα μεταξὺ τῶν νεωτεριστῶν καὶ οὕτω δὲν ἀποτελματώνεται ἡ ἐκπαίδευσις ἡ ὁποία κατὰ τὸν Radice "πρέπει νὰ εἶναι μία διαρκῆς ἐπανάστασις εἰς τὸν δρόμον."

"Ἡθελε θεωρηθῆ μεροληπτικὴ ἄλλὰ καὶ ἀτελής ἡ ἔκθεσις αὕτη περὶ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως ἀν δὲν ὀμιλούσαμε περὶ τῆς ἐκ νέου εἰσαγωγῆς τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας εἰς τὰ σχολεῖα, τὴν ὁποίαν ἐπανέφερεν ὁ Gentille.

Τὸ ζήτημα τῆς θρησκευτικῆς οὐδετερότητος τοῦ σχολείου καὶ τοῦ λαϊκοῦ σχολείου, ως ὀνομάζουσι τὰ σχολεῖα ὅπου ἐπιζητεῖται ἡ ἡθικὴ μόρφωσις τοῦ παιδίου διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν καθηκόντων τῶν ἀνθρώπων καὶ ὑποχρεώσεων αὐτῶν πρὸς τὸ κοινωνικὸν σύνολον, εἰς τὰ ἄτομα τὰ ἀποτελοῦντα αὐτό, εἶναι ζήτημα περιμάχητον καὶ ὑπὸ κρίσιν ἀκόμη.

"Ἄλλον ἐπιθυμῶ νὰ ἔξαρω τὴν ἔξιδανίκευσιν τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας τὴν ὁποίαν θέλει ὁ Gentille, καὶ τὴν ἐπὶ τοιαύτης διδασκαλίας ἡθικοπλαστικὴν ἐπίδρασιν τὴν ὁποίαν ἐπιδιώκει.

Πολλοὶ ἐνόμισαν ὅτι πρόκειται περὶ ἐπανόδου τῆς ἐπιρροῆς τοῦ κλήρου εἰς τὴν κατεύ-

Θυνσιν τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν, ώς ἐννοεῖ ταύτην ὁ αλῆρος, πλήρη δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων.

Ο Gentille διαμαρτύρεται ἐντόνως. Εἰς ἔνα θαυμάσιον λόγον του πρὸς τὸ ἀνώτατον ἐκπαιδευτικὸν συμβούλιον πλήρη ὑψηλῶν βλέψεων καὶ βαθυτάτων φιλοσοφικῶν παρατηρήσεων, καθιορίζει τὸν ἰδεολογικὸν ρόλον τῆς διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰ σχολεῖα, ἀλλὰ καὶ ἐν γένει τῆς θρησκείας παρὰ τῷ λαῷ.

«Διὰ νὰ εἶναι λαϊκὸν τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ εἶναι θρησκευτικόν, λέγει ὁ Gentille εἰς τὸν λόγον του, ἐννοῶν δι' αὐτοῦ τὴν ἡθικο-πλαστικὴν ἐπιρροὴν τῆς διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν ἐπὶ τῶν λαϊκῶν τάξεων.» Άλλ. «ἡ διδασκαλία αὐτὴ δὲν πρέπει νὰ εἶναι μία κατήχησις θρησκευτική, ἀλλὰ μέρος ἀναπόσπαστον τῆς ἐθνικῆς παραδόσεως καὶ εἰσαγωγὴ στοιχειώδης ἀλλ. ἀναγκαία τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος τοῦ ἰδεαλισμοῦ καὶ τῆς ἀτομικῆς ἡθικῆς».

Καὶ ὁ ἰδεαλιστὴς φιλόσοφος ἔξακολουθεῖ.

«Ἡ ἡθικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν πλέον εὐρεῖαν αὐτῆς ἐννοιαν ζητεῖ μίαν ὄπτασίαν τοῦ κόσμου, καὶ τὴν ὄπτασίαν αὐτὴν ζητεῖ νὰ ἔχῃ κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς θρησκείας καὶ ἔπειτα διὰ τῆς φιλοσοφίας.» Όλος ὁ κόσμος δὲν δύναται νὰ συλλάβῃ τὴν ὄπτασίαν

»αὐτὴν διὰ τῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ δύναται νὰ
»τὸ κάμη τοῦτο διὰ τῆς θρησκείας μὲ τὰς
»ἀπλοϊκὰς καὶ αὐθαιρέτους λύσεις τῆς." Ανευ
»τούτου λείπει ἡ βαθεῖα ἡμική πεποίθησις.
»Τοῦτο κάμνει τὸ δημοτικὸν σχολεῖον μὲ τὴν
»διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν ὑπὸ τὴν
»πλέον εὔρεῖαν αὐτῶν ἔννοιαν. Ή μεσαίᾳ
»ἐκπαιδευσις εἶναι ἀνοικτὴ εἰς τὴν φιλοσο-
»φίαν καὶ δυνάμεθα νὰ ἀποβλέπωμεν εἰς τὴν
»εὐγενῆ καὶ ψηλὴν ἔννοιαν τῆς λαϊκότητος
»τῆς ἐκπαιδεύσεως, μὲ τοιοῦτον ἐκπαιδευτι-
»κὸν σύστημα.»

Τὴν διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν τὴν
θέλει ὁ φιλόσοφος μεταρρυθμιστὴς ὡς πρώ-
την μορφὴν καὶ βάσιν τοῦ ἰδεολογικοῦ φιλο-
σοφικοῦ του συστήματος. Θέλει νὰ δώσῃ
ἀφορμὴν νὰ σκέπτηται τὸ παιδὶ ἐσωτερικῶς
καὶ νὰ πιπτεύῃ εἰς κάτι υπεράνω τοῦ κόσμου,
τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ τὸ ἄλφα τῆς ἰδεαλιστικῆς
μορφώσεως καὶ ἐκπαιδεύσεως. «Η θρησκεία,
»λέγει, ἀδελφὴ τῆς φιλοσοφίας, εἶναι προωρι-
»σμένη νὰ ἀναπληρώνῃ αὐτήν, καὶ νὰ παρα-
»σκευάζῃ τὸ ἔδαφος, νὰ ἀνυψώνῃ τὸ πνεῦμα
καὶ νὰ προπαρασκευάζῃ τὴν ὁδόν, ὅπως
»τὰ ἴσχυρότερα πνεύματα προχωρήσουν εἰς
»τὴν ἔρευναν τῆς καθαρᾶς ἀληθείας, τῆς
»φιλοσοφικῆς ἀληθείας. Η τέχνη, ἡ θρη-
»σκεία καὶ ἡ φιλοσοφία εἶναι στάδια τὰ ὅποια
»διέρχεται ὁ ἀνθρωπος πρὸς ἐκφρασιν τῆς
»ἐσωτερικῆς του ζωῆς ἐφ' ὅσον ἔξελίσσεται.»

Τίς ὅσον θετικιστής καὶ ἀν εἶναι, δύναται νὰ ἀρνηθῇ τοὺς βαθυτάτους ψυχολογικοὺς λόγους ἐπὶ τῶν ὅποιων στηρίζει ὁ φιλόσοφος μεταρρυθμιστὴς τὴν διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν;

«Ἐνα Θεόν, χωροφύλακα τῆς κρατούσσης τάξεως; Ἐρωτᾶ ὁ φιλόσοφος. Ὁχι! ἀπαντᾶ. Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία λέγει, ὃδὲν πρέπει νὰ ἔμπνει τὸν δεισιδαίμονα φόβον τῆς κολάσεως καὶ τῆς τυραννίας τῶν ἄμαρτωλῶν καταδικασμένων, ἀλλὰ νὰ δώσῃ τὴν κλίσιν πρὸς τὸ ἴδεωδες, τὴν συνήθειαν πρὸς τὸν σεβασμὸν καὶ νὰ κάμῃ τὰς ψυγχὰς νὰ προσκλίνουν πρὸς τὸν Θεόν, διὰ νὰ δυνηθοῦν βραδύτερον νὰ ἐννοήσουν τὴν μεγάλην σημασίαν διὰ τὸν ἀνθρωπὸν τῶν πνευματικῶν καὶ ἀνθρωπιστικῶν ἀγώνων!»

Τοιοῦτον τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τοῦ Gentille ἐφ' οὗ στηρίζεται ὁ νέος ἐκπαιδευτικὸς χάρτης τῆς Ἰταλίας.

Ἄνεξαρτήτως τῶν ἀλλων σημείων, καὶ ἰδίως ἐκείνων τὰ ὅποια ἀποδεικνύουν βαθυτάτην γνῶσιν τῆς ψυχῆς τοῦ παιδιοῦ, θαυμάζει τις τὴν συνοχὴν ἐνὸς πλήρους συστήματος στηριζομένου ἐπὶ μιᾶς φιλοσοφικῆς βάσεως καὶ ἀπὸ τῆς ὅποιας δὲν ἀπομακρύνεται οὐδὲ πρὸς στιγμήν.

Ἄν ἀπαλλάξωμε τοῦτο τῆς μεταφυσικῆς φιλοσοφικῆς θεωρίας του, βλέπομεν ὅτι τὴν ἐπιτυχίαν καὶ πραγματοποίησίν του στηρί-

ζει ἐπὶ ἐμπνευσμένου καὶ ίκανοῦ διδασκάλου καὶ εἰς τὴν ἐπιλογὴν διδασκάλων καὶ μαθητῶν δι' αὐστηρῶν καὶ ἀλλεπαλλήλων ἔξετάσεων ὥστε νὰ ἔξασφαλίζεται ἡ ἄνοδος εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν τάξιν ἐκλεκτῶν φύσεων καὶ κατηρισμένων ἐπιστημόνων.

Διὰ τῆς πίστεως πρὸς τὴν ἴδεαν, τὴν ὅποιαν ζητεῖ νὰ ἐμπνεύσῃ, ἀναπτύσσει τὴν πρωτοβουλίαν, τὴν καταστολὴν τῶν παθῶν καὶ ἔξιδανίκευσιν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτοπεποίθησιν ὅτι πιστεύων καὶ ἐπιμένων μίαν ἡμέραν θὰ φθάσῃ !

Κατεκρίθη τὸ σύστημα ὃς ἀντιδημοκρατικόν, λόγῳ τοῦ συγκεντρωτικοῦ διοικητικοῦ συστήματος ἀλλὰ καὶ διότι δι' αὐστηρῶν καὶ ἀλλεπαλλήλων ἔξετάσεων περιορίζει τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰσερχομένων εἰς τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν.

Ἄλλὰ δεινοτέραν ὕβριν κατὰ τῶν δημοκρατικῶν ἴδεων οὐδὲ αὐτοὶ οἱ ἀπολυταρχικοὶ ἥδυναντο νὰ κάμωσιν. Διότι ἡ Δημοκρατία πρέπει νὰ μὴν ἔχῃ τὰς θύρας ἀνοικτὰς διὰ τὰ παιδιὰ ὅλων τῶν τάξεων ἀλλ᾽ ἐρμητικῶς κλειστὰς εἰς τοὺς ἀνικάνους.

Διότι ἴδιως ἡ Δημοκρατία διὰ νὰ ζήσῃ, ἔχει ἀνάγκην πεφωτισμένης διανοητικῆς τάξεως τὴν ὅποιαν ἐπιδιώκει νὰ ἔχῃ ἡ Ἰταλία δι' αὐστηρῶν καὶ ἐπανειλημμένων ἔξετάσεων. Παρατηροῦμεν ἄλλως τε ποία μέριμνα ἐν τῷ συνόλῳ λαμβάνεται ὅπως ἐμπνευσθοῦν αἱ-

συνήματα ἀγάπης καὶ βοηθείας πρὸς τοὺς μικροὺς καὶ ἀδυνάτους, ἀλλὰ καὶ περιφρονήσεως πρὸς τοὺς ἀλαζόνας καὶ κούφους.

Σταματῶμεν ἔως ἐδῶ !

Εἶνε ἀρκετὰ ταῦτα διὰ νὰ κατατοπισθῇ διὰ εἰδικὸς ἀναγνώστης περὶ τῆς συντελουμένης ἐν Ἰταλίᾳ παιδαγωγικῆς κινήσεως, ἀλλὰ καὶ ἀκόμη περὶ τῆς γελοιότητος τῆς γλωσσαμυντορικῆς κινήσεως ἐδῶ ! Τῆς μεσαιωνικῆς ἀντιδράσεως εἰς πᾶσαν μεταρρύθμισιν !

Εἰς τὴν ἀτελῆ ταύτην ἔκθεσιν τῆς ἐν Ἰταλίᾳ ἰδεολογικῆς κινήσεως, διμολογοῦμεν διτὶ ἴδιως μᾶς παρέσυραν πολλαὶ διμοιότητες μὲ τὰ ἑλληνικὰ πράγματα τὰ πολιτικὰ καὶ τὰ ἔκπαιδευτικά.

Διότι καὶ ἐν Ἑλλάδι θεωροῦμεν διτὶ ἀπὸ τοῦ 1909, τοῦ μεγάλου γεγονότος τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Γουδί, συντελεῖται μία κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ζύμωσις ἀνακοπεῖσα ἀπὸ τοὺς πολέμους, ἀλλὰ ἡ δροία ζητεῖ τὸν δρόμον της. Καὶ ἐδῶ κυβερνώμεθα ὑπὸ ἔνα κακοήθη κοινοβουλευτισμὸν κατὰ τοῦ δροίου στρέφεται τὸ μῆσος τοῦ λαοῦ ἀνεξαρτήτως κομμάτων. Καὶ μίαν ἡμέραν θὰ ἐκδηλωθῇ τὸ μῆσος αὐτὸν μὲ πράξεις καὶ ἔργα. "Ω ! εἴμεθα βέβαιοι ! Καὶ ἀν ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχει μία ἀκτὶς φωτὸς ἡ δροία μᾶς ἀφήνει νὰ ἔδωμεν τὴν ἄνοιξιν τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ἡ ἔκπαιδευτικὴ κίνησις !

Σᾶς χαιρετίζω εὐλαβῶς ὅλους σας, τοὺς

ἔθνικοὺς σκαπανεῖς τῆς νέας Ἑλλάδος, τὴν
ὅποίαν φεῦ ! δὲν φαίνεται ὅτι θὰ ἴδω ! Σᾶς
χαιρετίζω εὐλαβῶς ὅλους σᾶς τοὺς ἀποστό-
λους τῶν νέων ἐκπαιδευτικῶν ἴδεων, καὶ σᾶς
ἀκόμη ὃν ἀναγνωρίζω τὰς ὑπερβολάς, διότι
ἐκ τῆς συζητήσεως καὶ τῆς πνευματικῆς πάλης
θὰ κατισχύσῃ μίαν ἡμέραν, ὥ ! ἀφεύκτως, ἡ
ἐκπαιδευτικὴ ἐπανάστασις τῆς ὅποιας ἔχει
ἀνάγκην ἡ Ἑλλὰς διὰ νὰ ἀνακτήσῃ τὴν
πνευματικήν της αὐτοκρατορίαν ἢτις δὲν φο-
βεῖται οὕτε τὴν βίαν οὕτε τὸν χρόνον !

ΕΚ ΘΕΣΙΣ

Τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἐπὶ τῶν Νομοσχεδίων 1) περὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, 2) περὶ διδασκαλείων τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, 3) περὶ διδασκαλείου τῆς τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Πρὸς τὴν Βουλὴν,

Εἰσηγούμενοι εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδιον περὶ μεταρρυθμίσεως τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν κοινοτοπίαν ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ ἀγωγὴ τοῦ λαοῦ εἰς τὰ δημοκρατούμενα κράτη δὲν ἀποτελεῖ μόνον στοιχειώδες αὐτῶν καθῆκον, ὅπως παρασχεθῶσι τὰ μέσα εἰς ὅλα τὰ ἀτομα νὰ ἀντιμετωπίζωσιν ὥπλισμένα τὰς ἀνάγκας τοῦ βίου καὶ νικηφόρως διεξάγωσι τοὺς οἰκονομικούς ἀγῶνας πρὸς ἴδιαν ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης κοινωνίας οἰκονομικὴν εὐημερίαν, ἀλλ’ ἀποτελεῖ καὶ στοιχειώδη μέριμναν ὑπὲρ τῆς πολιτειακῆς εὐημερίας καὶ τῶν πολιτικῶν θεσμῶν, διότι ἡ τύχη τῶν δημοκρατουμένων πολιτειῶν ἔξαρταται ἀπὸ τὴν ὑγείαν, τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ.

Καὶ εὐθὺς ἔξ ἀρχῆς πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι ὅλος ὁ ἐκπαιδευτικὸς ὄργανοισμός, ὃς παρουσιάζεται σήμερον εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας ὑποβαλλόμενα νομοσχέδια, θέτει τὰ θεμέλια, ἀσφαλῆ καὶ βέβαια, ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, τὸ ὅποῖον πρόκειται νὰ προαγάγῃ πνευματικῶς τὴν μεγάλην μάζαν τοῦ λαοῦ, νὰ δώσῃ τὰ ὅπλα ὅπως ἀσφαλέστερον παλαιώσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου οἱ μέλλοντες πολῖται, καὶ δίδουσι μίαν ὡρισμένην γενικωτέραν κατεύθυνσιν, τὴν πρ-

αγωγὴν εἰς θετικωτέραν μόρφωσιν τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ.

‘Η αὐτοτελής, ὑποχρεωτικὴ καὶ κοινὴ ἐκπαίδευσις τῶν παιδῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ἐφ’ ὃν βασίζεται διὰ τῶν νομοσχεδίων ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις, ἀποτελεῖ καὶ πρέπει νὰ ἀποτελῇ, τὰ ἀλφα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος δημοκρατουμένου λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ πρακτικωτέρα ἐκπαίδευσις τῶν τέκνων τῆς ἐργαζομένης μεσαίας τάξεως, διὸ τῆς παροχῆς πρακτικῶν γνώσεων κατὰ τὰ πορίσματα τῶν νεωτέρων ἐπιστημῶν ἀποτελεῖ στοιχειώδη πρόνοιαν ὑπὲρ τοῦ δημοσιονομικοῦ μέλλοντος τῆς χώρας.

‘Η τετραετής ἐκπαίδευσις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἔχρησίμευεν ὡς προπαρασκευὴ τῆς ἐκπαίδευσεως τῶν ἐπιστημόνων. Τὸ σύστημα ἐπομένως τῆς αὐτοτελοῦς ἐκπαίδευσεως εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα πρόκειται νὰ δώσῃ εἰς τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ ἰδίαν ἐκπαίδευσιν, αὐτοτελῇ καὶ πλήρη, σύμφωνον μὲ τὰς ἀνάγκας των. ‘Η κοινὴ ἐξ ἀλλού ἐκπαίδευσις τῶν Ἑλληνοπαίδων παρέχει τὸ μέσον τῆς κοινῆς συγκαναστροφῆς τῶν τέκνων ὅλων τῶν τάξεων κατὰ τοὺς ἀλησμονήτους παιδικούς χρόνους, καὶ γίνεται ἀφορμὴ συνδέσμων, οἵτινες εὔεργετικῶς ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ψυχῆς τῶν παίδων ὅλων τῶν τάξεων. Εἰς τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ ἡ ἀναστροφὴ μετὰ τοῦ κοινωνικῶς ἀνωτέρου του φίλου, τοῦ περιθάλπει τὴν προσωπικὴν φιλαυτίαν καὶ τὸν ὀθεῖ εἰς τὴν εὔεργετικὴν ἀπομίμησιν, ἐξαλείφει ἀπὸ τὴν ψυχήν του τὸν φθόνον, ὅστις ἀσυνειδήτως κρύπτεται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ὑποδεεστέρου κοινωνικῶς κατὰ τοῦ ἀνωτέρου του, ἀλλὰ καὶ τοῦ παρέχει δεσμούς, οἵτινες δύνανται νὰ τοῦ χρησιμεύσωσιν εἰς τὸν βίον του. Τὰ τέκνα πάλιν τῆς ἀνωτέρας τάξεως γνωρίζουσι τὴν λαϊκὴν ψυχήν, ἐκτιμῶσι τὰ προτερήματα αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ ὑποδεεστέρου φίλου των. Εἶναι πολύ-

τιμος λοιπὸν εἰς ἀποτελέσματα καὶ ἐπιρροὰς ἡ κοινὴ ἐκπαιδευσίς καὶ ἡ ἐν τοῖς σχολείοις κοινὴ ἀνατροφὴ τῶν παιδῶν.

Τὴν ἴδρυσιν ἀφ' ἑτέρου τῶν ἀστικῶν σχολείων, ὑφ' οὓς ὅρους ἀναγράφεται αὕτη ἐν τοῖς νομοσχεδίοις, χαιρετίζομεν ὡς τὴν αὐγὴν νέων ἡμερῶν θετικῆς μορφώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τὰς ἰδέας καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς συγχρόνου ζωῆς.

Εἶναι βέβαια ταῦτα πάντα θεμέλιον τοῦ οἰκοδομήματος τὸ δόποιον φανταζόμεθα, καὶ οἱ καρποὶ τοῦ συστήματος ἔξαρτῶνται ἀπὸ τὸν διδάσκαλον καὶ ἀπὸ τὰς λεπτομερείας τῆς διδασκαλίας, καὶ θὰ χρειασθῇ πολλὰ ἀκόμη νὰ συντελεσθῶσιν ὅπως οἱ καρποὶ ἐπέλθωσι. Τὰς συμπληρώσεις τῶν ἀτελειῶν ἀναμένομεν ἀπὸ τὸ μέλλον.

Σήμερον τίθενται ἀναμφισβητήτως αἱ βάσεις καὶ τὰ θεμέλια τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, τὸ δόποιον πρόκειται νὰ βαπτίσῃ, συμπληρούμενον, εἰς νέαν πνευματικὴν κολυμβήθραν τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν καὶ νὰ δώσῃ κατεύθυνσιν εἰς τὸν θετικισμόν, διπλίζον τὰς ἔργαζομένας τάξεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ μὲ τὰ ἀναγκαῖα πρακτικὰ ἐφόδια διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Βεβαίως εὐχῆς ἔργον θὰ ἥτο ἀν ἦσαν κατὰ ἐν ἡ δύο ἔτη περισσότερα τὰ ἔτη τῆς διδασκαλίας εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Βεβαίως εὐχῆς ἔργον θὰ ἥτο ἀν ὅλα τὰ δημοτικὰ σχολεῖα εἰχον ὅλα πλείονας τοῦ ἐνὸς καὶ τῶν δύο ἀκόμη διδασκάλους. Βεβαίως εὐχῆς ἔργον θὰ ἥτο ἀν ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαιδευσίς παρηκολούθει ὡς ἀναγκαῖον ἔξαρτημα τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, διὰ τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ ἐκεῖνα τὰ δόποια δὲν πρόκειται νὰ παρακολουθήσουν ἄλλας ἀνωτέρας σπουδάς. Πάντα ταῦτα εἴναι ἐλλείψεις ούσιώδεις, ἀλλ' ἀναπόφευκτοι φεῦ! διὰ τοὺς παρόντας χρόνους, ἀφ' οὗ καὶ ἄλλα μᾶλλον προηγμένα ἡμῶν Κράτη, καὶ πλουσιώτερα τῆς Ἑλλάδος, δὲν κατώρθωσαν γὰρ πραγματοποιήσουν ταῦτα.

* Η Νέα Ἰταλία καὶ ἡ σχολικὴ μεταρρύθμισις

"Ας ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς μεγάλη καὶ ἴσχυρὰ καὶ εὐημεροῦσα θὰ δυνηθῇ τὰς μεταρρυθμίσεις ταύτας νὰ πραγματοποιήσῃ εἰς προσεχὲς μέλλον εἰς συμπλήρωσιν τοῦ θεμελιουμένου ἔργου.

Ἡ κατάστασις τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Διὰ νὰ νοηθῇ καλῶς τὸ προτεινόμενον σύστημα πρέπει νὰ ρίψωμεν βλέμμα ἐπὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Τὸν σκοπὸν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καθορίζει ἄριστα ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις τοῦ νομοσχεδίου. Σὺν τῇ διαπλάσει τοῦ χαρακτῆρος, τὸ δημοτικὸν σχολεῖον σκοπὸν ἔχει δπως μεταδώσῃ τὰς ἀναγκαίας γνώσεις καὶ νὰ ἀσκήσῃ τὰς δεξιότητας αἵτινες εἶναι ἀπαραίτητοι εἰς κάθε ἀνθρώπον διὰ νὰ ζήσῃ τὴν σημερινὴν ζωήν.

Καὶ ἀπαραίτητοι γνώσεις εἶναι ἡ καλλιέργεια τῆς Ἐθνικῆς γλώσσης δπως εὐχερῶς δύναται ὁ ἀπόφοιτος τοῦ δημοτικοῦ σχολείου νὰ ἔξωτερικεύσῃ τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον, τὸ δὲ νὰ δύναται νὰ συμπληρώσῃ βραδύτερον διὰ τῆς ἀναγνώσεως τὴν μόρφωσίν του.

Περιλαμβάνει ἐπίσης τὰς ἀναγκαίας γνώσεις δπως λύῃ ἀσφαλῶς τὰς δοσοληψίας του, νὰ ἔξηγῃ τὸν περιβάλλοντα αὐτὸν φυσικὸν κόσμον, δπως γνωρίζῃ τὰς γενικὰς τούλαχιστον γραμμὰς καὶ τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς ἱστορίας τοῦ "Ἐθνους μας, πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς, καὶ τέλος περιλαμβάνει ἐπίσης τὴν ἔξασκησιν τοῦ σώματος καὶ τῶν αἰσθητηρίων. Αὐτὸν τὸν σκοπὸν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καθορίζει ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις τῶν νομοσχεδίων καὶ αὐταὶ εἶναι, βέβαια, γνώσεις ἀρκεταὶ διὰ τὴν μεγάλην μάζαν τῆς κοινωνίας καὶ ἐπαρκεῖς διὰ τὰς ἀνάγκας της.

Τί ἀπέδωκεν ὅμως μέχρι σήμερον
ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις;

"Αν ἡ ὅλη εἰκὼν τῆς ἐκπαιδεύσεώς μας εἶνε θλι-
βερά, πολὺ θλιβερότερα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς
δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, συμπεριλαμβανομένης, ἂν
θέλετε, κοὶ ἐκείνης τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου. Ἐκτὸς
τῆς ἴκανότητος τοῦ ἀναγινώσκειν καὶ μηχανικῶς γρά-
φειν διὰ τῆς συναρμολογήσεως γραμμάτων τοῦ ἀλφα-
βήτου, δὲν εἶνε ὑπερβολὴ νὰ εἴπῃ τις ὅτι ὁ ἀπόφοιτος
τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ὑπὸ ἔποψιν γλωσσικὴν ὅχι
μόνον δὲν πλουτίζει τὸ λεξιλόγιόν του καὶ τὸν τρόπον
τοῦ ἐκφράζεσθαι, ἀλλὰ χάνει καὶ τὰ ἐκ τῆς ζωῆς καὶ
τῆς μητρικῆς γλώσσης γνωστά του, διὰ τῆς ἐκμα-
θήσεως λέξεων, αἱ ὅποιαι δὲν ἀντιπροσωπεύουσι
καμμίαν ἔννοιαν δι' αὐτόν, ἢ ἐσφαλμένην ἢ ἀόριστον
καὶ συγκεχυμένην, ἀναμιγνύουσι δὲ ταύτας εἰς κα-
ταρτισμὸν φράσεων ἐστερημένων ἔννοιας ἢ μὲν ἐναν-
τίας τοῦ σκοπουμένου.

'Αρκεῖ νὰ ὑπενθυμίσωμεν ὅτι δὲν θὰ ὑπάρχῃ
ἐπιστολὴ ἀποφοίτου δημοτικοῦ, ἀλλὰ καὶ ἑλληνικοῦ
ἀκόμη σχολείου, διὰ τῆς ὅποιας ὁ ἐπιστολογράφος νὰ
μὴ στέλλῃ ἀσπασμούς εἰς τὰς **συζύγους** καὶ **ἀδελ-**
φάς καὶ **θυγατέρας** ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν μεθ' ὧν
ἀλληλογραφεῖ!

Καμμίαν γνῶσιν δὲν ἔχουσιν οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ δη-
μοτικοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ, ἔστω καὶ ἀμυδρὰν
καὶ συγκεχυμένην, τῆς ἴστορίας τοῦ Ἑθνους τῆς πολι-
τικῆς καὶ θρησκευτικῆς, ἀλλ' οὔτε τοῦ ἔξωτερικοῦ
καὶ φυσικοῦ περιβάλλοντος κόσμου. Ἀγνοοῦσι διατί
βρέχει, διατί κάμνει ζέστη, διατί νυκτώνει καὶ ξη-
μερώνει, τί εἶνε τὰ σύννεφα καὶ εἰς τί ὀφείλεται ἡ
βροχή.

'Άλλ' ἀν τοιαύτη εἶνε ἡ γραμματικὴ καὶ γνω-
σειολογικὴ κατάστασις τοῦ ἀποφοίτου τοῦ δημοτικοῦ
σχολείου, πρέπει νὰ δύμολογήσωμεν ὅτι καμμίαν δὲν

έχει έπιρροήν ή δημοτικήν έκπαιδευσίς ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος, καταστρεπτικήν δὲ ἐπὶ τῆς διανοητικότητος τοῦ παιδός.

Γίνεται πρόξενος, ὃς γίνεται, διαστρεβλώσεως διανοητικῆς ἀλλὰ καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ παιδός.

Δὲν εἶνε μόνον τὸ τετραετὲς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἡ ἔλλειψις ἵκανότητος τοῦ διδασκάλου, ἐλαττώματα βέβαια καίρια, τὰ αἴτια τῶν τοιούτων ἀποτελεσμάτων τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀλλ' εἶνε ἴδιως τὸ σύστημα τῆς διδασκαλίας διὰ τὸ ὅποιον πρέπει ἥ πολιτεία νὰ λάβῃ ριζικὰ καὶ σύντονα μέτρα. Ὁ Ἐλληνόπαις μεταβαίνων εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἔχει ἐν ὀρισμένον λεξιλόγιον τὸ ὅποιον ἀπέκτησεν ἀσυνειδήτως διὰ τῆς συγχρόνου γνώσεως τῶν πραγμάτων, καὶ τὰ πράγματα φέρουσι μηχανικῶς εἰς τὴν μνήμην του ὀρισμένας λέξεις καὶ αὗται τὰ πράγματα. Ἀλλ' εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον εὑρίσκεται δὲ μαθητής πρὸ νέων λέξεων τὰς ὅποιας δὲν γνωρίζει, διὰ πράγματα τὰ ὅποια γνωρίζει. Ρίπτεται οὕτω εἰς πέπλος σκοτεινὸς ἐπὶ τῶν πραγμάτων θολώνεται ἥ πραγματικότης, καὶ κάμνομεν τὸ παιδί νὰ μαντεύῃ μόνον τὰ πράγματα, νὰ μὴ αἰσθάνεται τὰς λέξεις, καί, νομίζοντες ὅτι ἥ πρόοδος συνίσταται εἰς τὴν μηχανικὴν ἐκμάθησιν λέξεων, προσηλοῦται εἰς τοῦτο τὸ παιδί ἐπὶ βλάβη τῶν ἐννοιῶν καὶ τῆς οὐσίας. Συνειθίζει νὰ βλέπῃ εἰς τὰς λέξεις ἴδιαιτέραν ὄντοτητα ἀνευ ἀντιστοίχου ἐννοίας πραγματικῆς. Ἡ ἐποπτικὴ διδασκαλία, ἥ διὰ τῶν πραγμάτων διδασκαλία, ἀποτελεῖ σήμερον τὸ ἀλφα τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, καὶ εἰς ὅλα τὰ "Ἐθνη τοῦ κόσμου καταγίνονται εἰς τὸ νὰ τελειοποιήσωσι τὸ σύστημα τοῦτο διὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν. Θεωρεῖται καταστρεπτική ἥ διδασκαλία ἥ ἀφηρημένη ἥ μὴ συνδεομένη μὲ τὴν παρατηρητικότητα τοῦ παιδός, μὲ τὰ πράγματα, καὶ γενικῶς ἀναγνωρίζεται ὅτι πρῶτον πρέπει τὸ παιδί νὰ γνωρίζῃ τὸ πρᾶγμα διὰ τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ, τῆς ὁράσεως, τῆς ἀφῆς,

τῆς δσμῆς, καὶ συγχρόνως νὰ μανθάνῃ τὴν περιγραφὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ὀνομασίαν.

‘Ημεῖς ὑστεροῦντες καὶ εἰς τοῦτο ἔνεκα τῆς ποι-
ότητος τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως
ὅργάνων διδακτηρίων, τοῦ διδασκάλου ἀναγκαζομένου
νὰ περιγράφῃ τὰ πράγματα, προσθέτομεν εἰς ταῦτα
καὶ τὴν δι’ ἀγνώστων λέξεων ὀνομασίαν πραγμάτων
τὰ δποῖα γνωρίζει τὸ παιδί καὶ διὰ τὰ δποῖα ἔχει
ἰδικάς του λέξεις. ’Αλλ’ οὕτω βλάπτομεν οὐ μόνον
τὴν γραμματικὴν διδασκαλίαν ἀλλ’ ἵδιως τὴν ἀγωγὴν
καὶ τὸν χαρακτῆρα καὶ διανοητικότητα τοῦ παιδός.

‘Η μέθοδος αὕτη ἀληθῶς εἶνε καταστρεπτική διὰ
τὴν διανοητικότητα καὶ τὸν χαρακτῆρα ἀκόμη τοῦ
παιδίου, καὶ ἀφίνει τὴν σφραγίδα τῆς ἐπὶ τοῦ δλου
διανοητικοῦ βίου τοῦ σκεπτομένου καὶ τοῦ ἐπιστή-
μονος, καὶ εἰς τοῦτο ὀφείλεται κυρίως ἡ ἀπέχθεια πρὸς
ἀνάγνωσιν, τὴν δποίαν ἔμαθε μαθητὴς ὃν νὰ κάμνῃ
μηχανικῶς καὶ χωρὶς αὕτη νὰ θίγῃ τὴν ψυχήν του διὰ
τῶν ἐννοιῶν. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται ἡ ἔλλειψις ἀκριβο-
λογίας ἥτις χαρακτηρίζει τὸν “Ελληνα ἐπιστήμονα,
ἥ λατρεία τῶν λέξεων ἀνεύ ἐννοίας, ὁ σεβασμὸς τὸν
ὅποιον τρέφει ὁ σκεπτόμενος “Ελλην εἰς ὅσους ὀλι-
γώτερον ἐννοεῖ, εἰς τοὺς σκοτεινοὺς τὰς ἐννοίας καὶ
ἐπιδεικτικούς εἰς τὴν φρασεολογίαν.

Τοιοῦτον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα διαστρέφει τὸν
χαρακτῆρα, διότι ὁ παῖς διὰ τῶν λέξεων καλύπτει ὅ, τι
δὲν ἐννοεῖ ἡ ἐκλέγει μόνον λέξεις διὰ νὰ καλύψῃ τὴν
ἄγνοιαν αὐτοῦ, ἔξις ἥτις, ἐνοργανωμένη ἀσυνειδήτως,
παρακολουθεῖ καὶ τὰς πράξεις κατόπιν τοῦ ἀνδρὸς εἰς
τὸν κοινωνικὸν βίον, ὅθεν ἡ κακὴ πίστις. ”Ἐπειτα
ἀπογοητεύει τοὺς μὴ ἔχοντας μνήμην μαθητάς, ἀλλ’
ῶν ἡ κρίσις εἶναι μᾶλλον ἀνεπτυγμένη, διότι βλέπουσιν
ὅτι ὑστεροῦσιν εἰς τὴν ἄμιλλαν τῆς λεξοεπιδείξεως.

Καὶ ἀς μὴ νομισθῶσι ταῦτα ὑπερβολικά. Εἶναι
ἀξίωμα σήμερον εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ παιδὸς ὅτι ὁ
χαρακτὴρ καὶ ἡ διανοητικότης τοῦ ἀνθρώπου διαπλάσ-

σεται και μορφοῦται ἀφ' ἣς στιγμῆς ἡ μαῖα θέσει τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοῦ, και πρέπει νὰ ἔννοήσωμεν ὅτι ἡ παιδαγωγία σήμερον συνίσταται εἰς τὴν ἀτομικὴν μελέτην τῆς ψυχῆς ἑκάστου παιδὸς και ἀνάλογον ἀγωγὴν αὐτοῦ· ἥθελεν εἶσθαι δὲ μωρὰ περιαυτολογία δυναμένη νὰ φέρῃ Ἐθνικὰς συμφοράς, ἀν δὲν ἀντιμετωπίζαμεν τὰ γενικὰ ἐλαττώματα· ἡμῶν και δὲν ἀντεπεξηρχόμεθα κατ' αὐτῶν.

Και εἶνε ἀπολύτως βέβαιον ὅτι ὁ βαθὺς μελετητὴς τοῦ Ἐλληνικοῦ χαρακτῆρος εὑρίσκεται πρὸ παραδόξου αἰνίγματος. Ἡ ἔξαιρετικῶς νοήμων φύσις τοῦ Ἐλληνος, ἡ καταπλήσσουσα ἀντίληψις αὐτοῦ, ὅταν πρόκειται περὶ ἐργασίας ἀπαιτούσης κρίσιν, εἶναι ἐκπληκτικῶς στρεβλὴ και ἐπιπολαία. Οὐδέποτε σχεδὸν ἐμβαθύνει εἰς τὰ πράγματα, ἀρκεῖται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν, χάνεται εἰς γενικότητας ἡ λεπτομερείας ἀσχέτους μὲ τὴν οὔσιαν, στρέφεται πάντοτε περὶ τὸ ζήτημα, ἡ δὲ ἀκριβολογία εἶναι τι ἄγνωστον παρ' ἡμῖν.

Τὸ πρᾶγμα ἵδιως εἶναι ἔξοφθαλμον εἰς τοὺς ἐπιστήμονας. Ἡ Ἐλλὰς ἀναμένει βέβαια τὸν μεγάλον παιδαγωγόν, ὁ ὅποιος μετὰ μελέτην ψυχολογικὴν τοῦ Ἐλληνικοῦ χαρακτῆρος, τῶν ἐλαττωμάτων και προτερημάτων αὐτοῦ, θὰ καθορίσῃ τὴν ἀρμόδιουσαν εἰδικὴν ἀγωγὴν και ἐκπαίδευσιν διὰ τὸν Ἐλληνικὸν χαρακτῆρα, πρὸς καταπολέμησιν τῶν φυσικῶν ἐλαττωμάτων αὐτοῦ ἀλλὰ και ἀνάπτυξιν τῶν ἀναμφισβήτητων μεγάλων προτερημάτων τοῦ Ἐλληνος.

Μία ὅμως τῶν πρώτων ἀναγκαιοτάτων μεταρρυθμίσεων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶναι νὰ παύῃ, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς φοιτήσεως τοῦ Ἐλληνόπαιδος εἰς τὸ σχολεῖον, ἡ διὰ λέξεων ἀγνώστων αὐτῷ παράστασις πραγμάτων τὰ ὅποια γνωρίζει και ἔχει ἴδικόν του λεξιλόγιον, μέθοδος συγχύζουσα και συσκοτίζουσα τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, ἡ ἐμπνέουσα καθ' ὅλον τὸν βίον τὴν εἰδωλολατρείαν τῶν λέξεων, τὴν περιφρόνησιν

τῶν ἐννοιῶν, τὴν ἐπιπολαιότητα εἰς τὴν κρίσιν, δι’ οὓς λόγους ἀνωτέρω ἔξεθέσαμεν.

Διὰ τοῦτο ἡ ἐπιτροπὴ παμψηφεί, πλὴν ἐνὸς μέλους αὐτῆς, τῶν παρόντων μελῶν, προτείνει ὅπως ἡ διδασκαλία τῶν τεσσάρων πρώτων ἐτῶν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου γίνεται διὰ λέξεων κοινῆς χρήσεως καὶ ἀπλῆς γλώσσης, καὶ κατόπιν ἀρχίσῃ βαθμιαίως ἡ μετάβασις πρὸς τὴν καθαρεύουσαν, ἥτις τότε θὰ γίνη καὶ μετὰ ἀκριβολογίας, καὶ περισσοτέρας σκοπιμότητος, διότι θὰ ἔχῃ ἡδη συνειθίσει ὁ μαθητὴς νὰ προσέχῃ εἰς τὴν οὔσιαν.

Πρὸς τοῦτο προτείνεται ὅπως εἰς τὸ πρῶτον ἄρθρον μετὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν διδασκομένων μαθημάτων προστεθῇ ἡ ἔξῆς παράγραφος. «Ἡ διδασκαλία καὶ ἡ σύνταξις τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου τῶν μαθητῶν τῶν τεσσάρων πρώτων ἐτῶν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου γίνεται δι’ ἀπλῆς καὶ κοινῶς διμιλουμένης γλώσσης».

Τὴν μεταρρύθμισιν θεωροῦμεν κεφαλαιώδη διὰ τὴν ψυχολογικὴν αὐτῆς ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς διανοητικότητος τοῦ Ἑλληνόπαιδος, καὶ διὰ τοῦτο τὴν εἰς τὸν νόμον ἀναγραφὴν θεωρεῖ ἡ Ἐπιτροπὴ ἀναγκαιοτάτην ὅπως ἡ Ἐθνικὴ ἀντιπροσωπεία ἐκδηλώσῃ τὴν ρητήν, τὴν κατηγορηματικὴν αὐτῆς βούλησιν.

Tὸ προσωπικόν.

Οἰονδήποτε ἐκπαιδευτικὸν σύστημα, ἃνευ προσωπικοῦ καταλλήλου, μορφωμένου καὶ ἐμπνευσμένου πρὸς τὸ ἔργον του, εἶνε προώρισμένον ἐλαχίστους νὰ δώσῃ καρπούς. Διὰ τοῦτο σοφῶς λαμβάνεται πρόνοια διὰ τῶν νομοσχεδίων, πρὸς μόρφωσιν τοῦ προσωπικοῦ, ἡ ἀποστολὴ δὲ εἰς Εὐρώπην δημοδιδασκάλων εἶνε τὸ ἀριστον σύστημα ἐξ ὅλων πρὸς τοῦτο. Ἡ ἐπιτροπὴ δύναται θεωρεῖ ἀνεπαρκὲς τὸ χρονικὸν διάστημα τῶν δύο ἐτῶν διαμονῆς ἐν Εὐρώπῃ πρὸς μόρ-

φωσιν τῶν δημοδιδασκάλων, προτείνει δὲ αὕτη νὰ γίνῃ τριετής, καὶ ληφθῇ μέριμνα δπως οἱ ἀποστελλόμενοι ἔχωσιν ἐπαρκῆ γνῶσιν τῆς γλώσσης τοῦ Κράτους, εἰς ὃ θὰ μεταβῶσι πρὸς τελειοποίησιν τῆς μορφώσεώς των. Ἡ ἰδρυσις ἐπίσης διδασκαλείων ἀποτελεῖ πρόνοιαν πρὸς μόρφωσιν τοῦ προσωπικοῦ. Ἡ ἐπιτροπὴ ὅμως τὴν τριετῆ ἀφ' ἐνὸς φοίτησιν εἰς αὐτὰ εύρισκει ἀνεπαρκῆ, ἀφ' ἑτέρου δὲ διχογνωμεῖ ὡς πρὸς τὴν σκοπιμότητα τῆς ἰδρύσεως μονοταξίων διδασκαλείων.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει μεγίστη δέον νὰ καταβληθῇ πρόνοια εἰς τὴν ἀπόκτησιν ὡς ἐπιθεωρητῶν ἀνδρῶν ἐμπνευσμένων διὰ τὸ ἔργον των, κύρους καὶ περιωπῆς, δυναμένων ἴδιως καὶ πέρα τοῦ καθαρῶς διδασκαλικοῦ ἔργου νὰ ἐμπνέωσι καὶ νὰ κατευθύνωσι τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ ἥθους, τὴν καθαριότητα, τὴν ὑγείαν καὶ εὐπρέπειαν τῶν μαθητῶν. Τὸ Κράτος δέον νὰ καταβάλῃ πᾶσαν μέριμναν καὶ νὰ μὴ φεισθῇ οὐδεμιᾶς δαπάνης πρὸς ἀπόκτησιν τοιούτων ἐπιθεωρητῶν, ἐκλέγον καὶ ἀπὸ τοῦδε ἐμπνευσμένους δημοδιδασκάλους τοὺς ὅποιους νὰ ἀποστέλη πάραυτα εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Τὸ σημερινὸν ποιὸν τῶν ἐπιθεωρητῶν, πλὴν ἐλαχίστων ἔξαιρέσεων, ἐπιβαρύνει τὸν προϋπολογισμὸν ἀνευ λόγου, ἀλλ' ἵσως καὶ μετὰ βλάβης τοῦ ἥθικοῦ τοῦ προσωπικοῦ τῶν διδασκάλων, οἱ ὅποιοι ἐπιβαρύνονται μόνον μὲ τὰς συχνὰς φιλοξενίας τῶν ἐπιθεωρητῶν καὶ τὴν προμήθειαν τῶν συναποκομίζομένων δώρων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιθεωρητῶν εἶνε μικρός, ἔχομεν δὲ ὑλικὸν διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν πρώτης τάξεως ἐπιθεωρητάς, ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου, ἀρκεῖ νὰ ἐκλεχθῶσιν οἱ κατάλληλοι ἀνθρωποι καὶ ἀποσταλῶσιν ἀπὸ τοῦδε εἰς τὴν ἀλλοδαπήν πρὸς τελειοποίησιν τῆς μορφώσεώς των. Τὸ ζήτημα τῶν ἐπιθεωρητῶν θεωροῦμεν ὡς ζήτημα κεφαλαιῶδες καὶ ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Βουλῆς συνιστᾶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἰδιαιτέραν προσοχὴν καὶ μέριμναν.

Τὰ διδακτήρια.

‘Η ἀπόκτησις καταλλήλων διδακτηρίων ἀποτελεῖ στοιχεῖον ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς λειτουργίας τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως. ‘Η Ἑλλὰς ἀπό τινος ἔχει μετὰ ζήλου ἐπιδοθῆ εἰς τὴν ἀπόκτησιν διδακτηρίων, καὶ μέγας ἀριθμὸς τοιούτων ἔχει ἀνεγερθῆ. ‘Πολείπονται ὅμως ἀκόμη πολλὰ νὰ γίνωσι καὶ ἡ ἀνέγερσις πρέπει νὰ ἐπισπευσθῇ. Πλήρη δημοτικὰ σχολεῖα ἀνευ διδακτηρίων εἰνέ τι ἀκατανόητον διὰ τὸ ἀδύνατον τῆς διδασκαλίας. ’Αλλ’ αἴθουσαι εὐπρεπεῖς καὶ εὐάεροι, κεκοσμημέναι διὰ καταλλήλων εἰκόνων, μετὰ τοῦ ἀπαραιτήτου εἰς κάθε σχολεῖον παιδικοῦ κήπου, ἐν ᾧ οἱ μαθηταὶ θὰ καλλιεργῶσιν ἄνθη, θεωροῦνται σήμερον ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης τοῦ παιδὸς ὡς στοιχειώδη παρακολουθήματα τῆς διδασκαλίας, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς καλλαισθησίας καὶ τὴν ἔξημέρωσιν τῶν ἥθῶν. ’Αφίνουσιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδὸς συναισθήματα γαλήνης καὶ ἡρεμίας καὶ στοργῆς πρὸς τὴν εὐπρέπειαν καὶ τὴν τάξιν, τὸ ὡραῖον καὶ τὴν φύσιν, τὸν μεγάλον αὐτὸν διαμορφωτὴν τῆς παιδικῆς ψυχῆς, ὅταν καταλλήλως διεγέρεται ἡ παιδικὴ περιέργεια πρὸς γνῶσιν αὐτῆς.

’Αντὶ ὅμως ὅλων τούτων εἰς τὰ πλεῖστα ἀκόμη δημοτικὰ σχολεῖα ὁ μαθητὴς καὶ φθείρει τὴν ὑγιείαν ἐπὶ ὀρας διαμένων εἰς ἀνήλια, κακῶς ἀεριζόμενα καὶ ἔστιν ὅτε ὑγρὰ δωμάτια. Διὰ τοῦτο ἡ ἐπιτροπὴ θεωρεῖ καθῆκόν της νὰ συστήσῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὅπως συγχρόνως ὑποβάλῃ νόμον περὶ συνάψεως εἰδικοῦ δανείου, τὸ ὅποῖον δύνανται νὰ ἔξυπηρετήσωσι τὰ σήμερον καταβαλόμενα ἐνοίκια ὑπὸ τοῦ Δημοσίου, καὶ νὰ ληφθῶσιν ἔκτακτα ἐν γένει μέτρα πρὸς ταχεῖαν ἀνέγερσιν πανταχοῦ τοῦ Κράτους καταλλήλων δημοτικῶν σχολείων.

Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις.

Διὰ τοῦ νομοσχεδίου λαμβάνεται πρόνοια πρὸς μόρφωσιν προσωπικοῦ διὰ τὴν διδασκαλίαν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα συμπληρωματικῶν χειροτεχνικῶν μαθημάτων, τὰ δύτοια οὐ μόνον εἶνε ἀναγκαῖα εἰς κάθε μαθητήν, πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν αἰσθητηρίων καὶ τοῦ πρακτικοῦ πνεύματος, ἀλλὰ διότι εἴναι καὶ τὰ ἀναγκαῖα γενικώτερα στοιχεῖα εἰς ἔκείνους τοὺς παιδας οἵτινες θὰ ἀφοσιωθῶσιν εἰς χειροτεχνικὰ ἐπαγγέλματα. Διὰ τοῦ νομοσχεδίου ἴδρυεται διδασκαλεῖον διὰ τὴν εἰδικὴν πρὸς τοῦτο μόρφωσιν προσωπικοῦ, ὅπως λειτουργήσωσι τὰ ἐπίσης διὰ τοῦ νομοσχεδίου ὅριζόμενα συμπληρωματικὰ μαθήματα διὰ τοὺς ἀποφοίτους τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀγραμμάτους.

Ἐπείγουσαν ὅμως θεωρεῖ ἡ ἐπιτροπὴ τὴν ἀνάγκην τῆς συμπληρώσεως τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσεως διὰ καθαρῶς ἐπαγγελματικῆς μορφώσεως τῶν παίδων ἔκείνων, οἵτινες εἶνε προωρισμένοι διὰ χειροτεχνικὰ ἐπαγγέλματα. Καὶ ἀναγνωρίζει μὲν ἡ ἐπιτροπὴ τὰς ἀνυπερβλήτους δυσχερείας ἔνεκεν ἐλλείψεως προσωπικοῦ, ἀλλὰ θεωρεῖ δτὶ εἰδικὴ καὶ ἔξαιρετικὴ πρέπει νὰ ληφθῇ πρόνοια πρὸς ἀπόκτησιν ἀνδρῶν εἰδικῶν, διὰ τῆς ἀποστολῆς εἰς Εὐρώπην νέων πρὸς εἰδικὴν ἐκπαίδευσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς μετακλήσεως ἀπὸ τοῦδε ἀριθμοῦ τινος εἰδικῶν πρὸς δργάνωσιν καὶ λειτουργίαν εἰς τὰς πρωτευούσας τῶν ἐπαρχιῶν τοιούτων ἐπαγγελματικῶν σχολείων, πρὸς συνέχειαν τῆς ἐκπαίδευσεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, διὰ τοὺς παιδας τοὺς μὴ προωρισμένους νὰ ἔξακολουθήσωσι τὰς σπουδὰς.

Τὸ ζήτημα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσεως ἔχει ἀνάγκην εἰδικωτέρας καὶ γενικωτέρας μελέτης, διότι τὸ ζήτημα ἔχει σπουδαίαν σημασίαν, ἵδιως παιδαγωγικήν, καὶ ἐπὶ τῆς ὅλης ἀγωγῆς τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ.

Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀληθῶς μόρφωσις δὲν εἶνε

μόνον προωρισμένη νὰ προσδώσῃ τὰ μέσα ἀνετωτέρου βίου εἰς τὰς ἐργαζομένας τάξεις, νὰ τονώσῃ τὴν βιομηχανίαν τοῦ τόπου, καὶ ἔξυπηρετήσῃ τὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα αὐτοῦ, ἀλλ’ ἵδιως νὰ σώσῃ τὴν ψυχικὴν καὶ σωματικὴν ὑγείαν μυριάδων παιδῶν ἵδιως τῶν πόλεων, τὰ δόπια φθείρουσι καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα περιφερόμενα εἰς τὰς ὁδοὺς ἢ ὑπηρετοῦσιναις εἰς ἐργοδότας, ἐργοστασιάρχας ἢ κυρίους ἀπόνους, καταπιεστάς καὶ παραμελοῦντας τὴν ἀγωγὴν καὶ ἡθικὴν τῶν παιδῶν τούτων. Εἶνε προωρισμένη τέλος πλειστάκις ἢ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις νὰ σώσῃ παιδία ἀπὸ γονεῖς ἀνηθίκους καὶ ἀστόργους ἢ ἐκμεταλλευτάς, ἀλλὰ ἢ ὑποχρεωτικὴ ἐπαγγελματικὴ μόρφωσις εἰς τὰ τὸ πρῶτον ἐγκληματοῦντα παιδία ἀπεδείχθη ὡς τὸ μόνον τελεσφόρον φάρμακον κατὰ τῆς ἐγκληματικότητος.

‘Η υποχρεωτικὴ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις, δι’ ὠρισμένας κατηγορίας παιδῶν, ἀποτελεῖ σήμερον καθ’ ὅλην τὴν Εὐρώπην μίαν τῶν στοιχειωδεστέρων υποχρεώσεων τῶν Κρατῶν πρὸς τὴν Κοινωνίαν, ἢ δὲ ὑπὲρ τῶν παιδῶν νέα νομοθεσία ἀποτελεῖ σήμερον ἵδιον ὅγκωδη κώδικα εἰς ὅλα τὰ Εὐρωπαϊκὰ Κράτη.

Καὶ εἰς τὸ ζήτημα ὅμως τοῦτο ὅπως εἰς ὅλα μᾶς παρακολουθεῖ ἢ μανία τῶν μεγάλων σχεδίων. ‘Ολα τὰ Κράτη ἥρχισαν καὶ εἰς τοῦτο ἀπὸ μικρά. ‘Η ὅργανωσις τῆς ἐργασίας τῶν ἐργαζομένων παιδῶν πλησίον ἐπαγγελματιῶν, ἢ δι’ αὐτῶν κατ’ ἀρχὰς ἐπαγγελματικὴ διδασκαλία ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ τὰς υποδείξεις τοῦ Κράτους, καὶ ἡ παρακολούθησις τῶν παιδίων τούτων ὑπὸ εἰδικῶν σωματείων, εἶνε τὸ πρῶτον βῆμα τὸ δόπιον πρὸς τὴν ὄδὸν ταύτην πρέπει νὰ ἐπιχειρήσωμεν. ‘Απὸ τὸ σύστημα τοῦτο ἥρχισεν ἢ ‘Αγγλία.

Τὸ Κράτος πρέπει τάχιστα ν’ ἀποκτήσῃ ἐν Ἀθήναις καὶ δύναται ν’ ἀποκτήσῃ ἐν πρότυπον τοιοῦτον ἐπαγγελματικὸν σχολεῖον, πρέπει δὲ καὶ δύ-

ναται νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦδε ἡ συστηματικὴ ὄργάνωσις τῶν εἰς ἐπαγγελματίας ἔργαζομένων παιδῶν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ ὁδηγίαν τοῦ Κράτους. Ἡ Ἀμερική, μετὰ μελέτην μακρὰν τῶν συστημάτων, ἰδρυσεν ἐν Νέᾳ Ύόρκη τοιοῦτον ἐπαγγελματικὸν ἰδρυμα διὰ τὸ ὅποῖον ἐδαπανήθησαν διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν καὶ τὸν καταρτισμὸν καὶ πλουτισμὸν μὲ τὰ ἀναγκαῖα διδακτήρια καὶ ἔργαλεῖα 7,500,000 δολ.

Ἄλλα καὶ εἰς τὴν ἴδιωτικὴν ἴδιως πρωτοβουλίαν τὰ ἄλλα Κράτη στηρίζουν τὴν ὑπὲρ τῆς ἀγωγῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς μορφώσεως τῶν παιδῶν ἔργασίαν. Χιλιάδες χιλιάδων εἶναι εἰς τὴν Εὐρώπην τὰ τοιούτου εἴδους ἴδιωτικὰ σωματεῖα, ὡργανωμένα, μὲ μίαν ὥρισμένην κατεύθυνσιν, ἄλλα καὶ διευθύνσεις κεντρικὰς κατὰ κλάδους καὶ εἶναι θλιβερὸν νὰ βλέπῃ τις ὅτι ἡ ἴδιωτικὴ πρωτοβουλία παρ' ἥμιν παραμελεῖ τοιοῦτον ἐθνικὸν ἄλλα καὶ ἔξοχως φιλανθρωπικὸν ἔργον, καταναλισκομένη ἐφ' ἀ μὴ δεῖ.

Δίκαιον ὅμως εἶνε νὰ ἔξαρθῇ τὸ ὑπὲρ τῶν παιδῶν ἔργον δύο Κυριῶν, τῆς ὑπερόχου παιδαγωγοῦ κυρίας Λίκατερίνης Λασκαρίδου καὶ τῆς φιλανθρώπου κ. Σλῆμαν. Εἶναι αἱ δύο κυρίαι τῶν ὅποιων τὸ ἔργον, καθόσον ἐνθυμούμεθα τὴν στιγμὴν ταύτην, ἐν Ἑλλάδι ἀποτελεῖ ἔξαιρεσιν εἰς τὴν σκοπιμότητα καὶ πρακτικότητα. Ἄλλ' ἐπίσης ἄξιον ἴδιαιτέρας μνείας εἶναι τὸ ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἔργον τοῦ συλλόγου τῶν ὀφελίμων βιβλίων.

Τὸ διὰ τοῦ νομοσχεδίου ἰδρυόμενον διδασκολεῖον τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως εἶνε βέβαια μέτρον ἄριστον ἀλλ' ἥκιστα ἐπαρκὲς διὰ τὸ μέγα, τὸ μεγίστου κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος ζήτημα τῆς ὡργανώσεως τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς σωτηρίας καὶ προστασίας τῶν παιδῶν δι' αὐτῆς.

Ἡ χειροτεχνία πρέπει ὑποχρεωτικῶς νὰ παρακολουθῇ τὴν διδασκαλίαν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως δι' ὅλους τοὺς μαθητάς, ὡς μέσον παιδαγωγικόν,

διότι δι' αὐτῆς, ὡς εἴπομεν, γυμνάζονται τὰ αἰσθητήρια, καλλιεργεῖται ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ θέλησις καὶ μανθάνει ὁ εὔπορος νίος, συνήθως παρ' ἡμῖν ἀεργος, νὰ ἔκτιμῃ τὴν ἐργασίαν καὶ τὸν ἐργάτην. Ἐκτὸς ὅμως τούτου ἀπαιτεῖται ὀργάνωσις ἐπαγγελματικῆς ὑποχρεωτικῆς μορφώσεως ὠρισμένων τάξεων παίδων.

'Αλλ' ἡ ὀργάνωσις τῆς ἐπαγγελματικῆς λαϊκῆς διδασκαλίας καὶ ἀκπαιδεύσεως ἔχει ἀνάγκην γενικωτέρας μελέτης καὶ μέτρων συστηματικῶν. Ἐκτὸς ἀλγηθῶς τοῦ ζητήματος τῆς ἀνάγκης ὅπως δώσωμεν εἰς τοὺς ἀγροτικοὺς πληθυσμοὺς τὰς ἀναγκαίας στοιχειώδεις γεωργικὰς γνώσεις, ἔχει μείνει ἐντελῶς ἀμελέτητον παρ' ἡμῖν τὸ ζήτημα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀκπαιδεύσεως τῶν παίδων τῶν πόλεων. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἴδρυσωμεν κατ' ἀπομίμησιν ἐπαγγελματικὰς σχολάς, πρέπει νὰ μελετηθῇ ποῖα ἐπαγγέλματα εἰνε προσοδοφόρα παρ' ἡμῖν καὶ τίνων ἔχει ἀνάγκην ὁ τόπος, διὰ νὰ κανονίσωμεν ἀναλόγως καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἀκπαίδευσιν. Δημιουργοῦντες ἐπαγγελματίας οἵτινες πρόκειται νὰ μείνωσιν ἀεργοι ἢ νὰ μὴ ἀμείβωνται ἐπαρκῶς, διακινδυνεύομεν τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὅλου ἔργου, ἐμπνέοντες δυσπιστίαν εἰς αὐτό. Καμμίαν ὅμως οὔτε προπαρασκευαστικὴν μελέτην περὶ τούτου ἢ καὶ περὶ τῶν ἴδιωτικῶν ἔργων τῶν συντελούντων εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν μόρφωσιν τῶν Ἑλληνοπαίδων δὲν ἔχομεν, εἰνε δὲ ἀπαραίτητος αὕτη πρὸς ἐπιχείρησιν λύσεως τοῦ ζητήματος.

'Επιπλήσσοντα εἰνε ἡ ἐργασία καὶ ἡ κίνησις ἡ ἐπίσημος τῶν Κρατῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἴδιωτική, ἥτις πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης γίνεται ὑπὲρ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀκπαιδεύσεως τῶν παίδων, διὰ τοὺς παντοειδεῖς σκοπούς τοὺς ὁποίους ἐπιδιώκει. Ἐπιτροπαὶ ἴδιωτικαὶ καὶ ἐπίσημοι τοῦ Κράτους ἀποστέλλονται εἰς ἐπιτόπιον ἔρευναν καὶ μελέτην τῶν συστημάτων τῶν ἄλλων Κρατῶν καὶ ὅλα τὰ κοινοβούλια ἔχουσιν ὑπὸ μελέτην σχετικὰ νομοσχέδια.

Διὰ τοῦτο ἡθέλομεν συστήσει εἰς τὴν Βουλὴν ὅπως αὕτη προβῆ εἰς σύστασιν ἐπιτροπῆς μικτῆς ἐκ βουλευτῶν καὶ ἄλλων εἰδικῶν ἀνδρῶν πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος καὶ καθορισμὸν σχεδίου ἔργασίας τοῦ Κράτους ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ἴδιωτικῆς καὶ δρα-νώσεως νομοθετικῆς τοῦ σπουδαιοτάτου καὶ ὑψίστης σημασίας κοινωνικοῦ τούτου ζητήματος.

Νηπιαγωγεῖα καὶ Διδασκαλεῖα Θηλέων.

Σπουδαιοτάτην ἀποδίδομεν σημασίαν εἰς τὴν διὰ τῆς διδασκαλίσσης καὶ τῶν νηπιαγωγῶν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς παιδείας καὶ ἐν γένει ἀγωγῆς τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ, διὰ τῆς καθόλου ἡθοπλαστικῆς καὶ ἐκπολιτι-στικῆς ἐπιρροῆς τὴν διποίαν ἀποτελεσματικῶς δύ-ναται ν' ἀσκήσῃ ἐπὶ τῶν οἰκογενειῶν τοῦ λαοῦ ἐμ-πνευσμένη διδασκάλισσα καὶ νηπιαγωγός. Ἡ γυνὴ εἰσέρχεται ἀκαλύτως εἰς τοὺς οἴκους, συνάπτει σχέ-σεις μετὰ τῶν θηλέων τῆς οἰκογενείας, ἀν δὲ ἡ διδα-σκάλισσα ἔχῃ ἐπίγνωσιν τῆς ἀποστολῆς τῆς καὶ ἐπι-διώκη τὸ ἔργον τῆς μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ μεθόδου, δύναται ν' ἀποβῆ ὁ πολυτιμότερος βοηθός τοῦ Κράτους εἰς τὴν ἡθικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν διάπλασιν τοῦ λαοῦ.

'Ατυχῶς τὸ ἵδρυμα ὅπερ μέχρι τοῦδε παρήγαγε τὰς διδασκαλίσσας, τὸ Ἀρσάκειον, διὰ μιᾶς πνευμα-τοκτόνου καὶ σχολαστικῆς διδασκαλίας, ἀπέβη ὅχι μόνον ἀχρηστὸν, ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, ἀλλὰ καὶ ἐπετέλεσεν ἔργον ἀληθῶς δημίου τοῦ πνεύματος, καὶ κατέστρεψε πνευματικῶς τὰς τροφίμους αὐτοῦ, δι' αὐτῶν ὑπενόμευσεν, ὃνευ ἐπιγνώσεως, τὸ πνευματικὸν μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Διότι ἀν οἱ καρποὶ τοῦ Ἀρσα-κείου ἦσαν ἀνάλογοι πρὸς τὴν προθυμίαν καὶ γένναιό-τητα τοῦ Κράτους, τὸ διποῖον ἵδρυσεν εἰς πᾶσαν γω-νίαν τῆς Ἑλλάδος σχολεῖα θηλέων, ἡ ὄψις τῆς Ἑλλά-δος θὰ ἦτο ἀλλοία. Θὰ εἴχομεν σήμερον μητέρας γνω-

ριζούσας τὰ στοιχεῖα τῆς ὑγιεινῆς, τῆς καθαριότητος καὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν τέκνων των.

’Αλλ’ ἡ διδασκαλίσσα δὲν ἀποκομίζει ἀπὸ τὸ ’Αρσάκειον ἡ μακαρονοειδεῖς φράσεις, ἀσυνάρτητον λεξιλόγιον καὶ πλήρη ἄγνοιαν τῆς ψυχῆς τοῦ παιδὸς καὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς διδασκαλίσσης. Αἱ δχι σπάνιαι ἔξαιρέσεις δφείλονται εἰς προσωπικὰς προσπαθείας καὶ ἔξαιρετικὰς φύσεις. Διὰ τοῦτο μετ’ ἐνθουσιασμοῦ χαιρετίζομεν τὴν ἴδρυσιν διδασκαλείου θηλέων, εἰς τὸ ὅποιον ἐλπίζομεν ὅτι θὰ δίδηται ἡ δέουσα πρακτικὴ μόρφωσις καὶ θὰ ἐμπνέωνται αἱ ἀπόφοιτοι εἰς τὸ ἀληθῶς μέγα καὶ ἔξοχως ἐθνικὸν ἔργον των.

’Αλλὰ καὶ ἡ ἴδρυσις νηπιαγωγείων καὶ ἡ ἀπόκτησις νηπιαγωγῶν δὲν εἶναι ἀπαραίτητος μόνον ἥδη διὰ τοὺς νέους πληθυσμούς, οἱ δποῖοι λόγῳ τῆς μακρᾶς δουλείας ἔχουσι διεφθαρμένην ἡ ἀπώλεσαν τὴν ἔθνικὴν αὐτῶν γλῶσσαν, ἀλλὰ τὸ ἔργον τῶν νηπιαγωγείων εἶνε προωρισμένον νὰ συντελέσῃ διὰ τῆς ἀγωγῆς, διὰ τῆς δεξιᾶς ἀφυπνίσεως καὶ κατευθύνσεως τῶν αἰσθητηρίων καὶ δεξιοτήτων τοῦ παιδός, εἰς τὴν ἀπόδοσιν πληρεστέρων καρπῶν ὑπὸ τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδεύσεως.

Ἡ συνδρομὴ τῆς οἰκογενείας.

’Η ἀγωγὴ ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκπαίδευσις δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ μόνης τῆς διδασκαλίας τοῦ σχολείου. ’Απαιτεῖται καὶ ἡ συνδρομὴ τοῦ οἴκου καὶ τῆς οἰκογενείας, διὰ νὰ μὴ καταστρέψῃ ὁ μαθητὴς ἐν οἴκῳ ὅ,τι μανθάνει εἰς τὸ σχολεῖον ἡ νὰ μὴ ἔρχηται εἰς τὸ σχολεῖον τὸ παιδί μὲ κατεστραμμένην τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα. ”Εχομεν λοιπὸν ἀνάγκην καὶ γονέων διὰ νὰ ἴδωμεν τοὺς καρπούς τοῦ σχολείου καὶ τοῦ διδασκάλου.

’Ατυχῶς ὁ φιλόστοργος καὶ πονετικὸς καὶ αὐτούνυσιαζόμενος διὰ τὰ τέκνα του ”Ελλην γονεύς στερεῖται τῶν στοιχειωδῶν γνώσεων διὰ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς

καὶ τοῦ σώματος τοῦ τέκνου του, διὰ τὴν διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ.

Μόνη διδασκαλίσσα ἐμπνευσμένη δύναται ἐπωφελῶς νὰ δράσῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ λαοῦ, συνδεομένη μετὰ τῆς οἰκογενείας, παρέχουσα τὰς συμβουλάς της καὶ ὀδηγοῦσσα εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν καθ' ὅλου βίον καὶ τὰς ἔξεις. Μόνη αὕτη δύναται νὰ παραδειγματίσῃ διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ οἴκου, τῶν τέκνων καὶ νὰ δώσῃ τὰ στοιχεῖα οἰκογενειακῆς ἀγωγῆς.

Ἐχουμεν λοιπὸν ἀνάγκην οὐ μόνον διδασκαλίσσων καὶ νηπιαγωγῶν, ἔχουσῶν ἐπίγνωσιν τοῦ τί ἀναμένει τὸ Κράτος ἀπὸ αὐτάς, ἐκτὸς τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας, ἀλλ' ἔχουμεν ἀνάγκην καὶ ἄλλων γυναικείων ἀποστόλων εἰς τὸ παιδαγωγικὸν καὶ ἐκπολιτιστικὸν ἔργον τοῦ Κράτους.

Τὸ Κράτος βέβαια πρώτιστον ἔργον ἔχει νὰ μορφώσῃ διδασκαλίσσας διὰ δημοσίου διδασκαλείου μετὰ τμήματος μορφωτικοῦ νηπιαγωγῶν. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν ἔργασίαν τοῦ Κράτους. Πρέπει ἡ Κυβέρνησις νὰ λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς πρακτικῆς κατευθύνσεως καὶ κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἴδιωτικῆς ἔργασίας, ὅπως αὕτη ἐπέρχεται βοηθὸς εἰς τὴν ἀπόκτησιν νηπιαγωγῶν καὶ ἄλλων γυναικείων ἀποστόλων διὰ τὸ ἔργον τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδῶν καὶ ἐκπολιτισμοῦ καὶ διδαχῆς τοῦ πληθυσμοῦ διὰ τὴν καρποφορίαν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἡ ἴδιωτικὴ συνδρομή.

Καὶ ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἔξαρθῇ τὸ ἔργον ἐμπνευσμένης ἀληθῶς γυναικός, τῆς κυρίας Λασκαρίδου. Εἶναι πραγματικαὶ καὶ μεγάλης ἀξίας ἴδιας ἐν Μακεδονίᾳ, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δέξιας φυλετικῆς διαμάχης, αἱ ὑπηρεσίαι τῶν νηπιαγωγῶν, τὰς ὅποιας ἐμόρφωσε τὸ σχολεῖον τῆς κυρίας Λασκαρίδου. Τὸ

Κράτος δέον νὰ ἐνισχύσῃ τὸ ἔθνικὸν τοῦτο ἔργον, νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰς ἐκ τοῦ σχολείου της ἔξερχομένας νηπιαγωγούς, ἀλλὰ καὶ νὰ δώσῃ τὰ μέσα, ήθικὰ καὶ ὑλικὰ ἀκόμη καὶ εἰς τοῦτο ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα ἴδιωτικὰ σωματεῖα, ὅπως τάχιστα ἀποκτήσωμεν τὸ ἀπαιτούμενον προσωπικὸν γυναικείων ἀποστόλων διὰ τὸ ἐκπολιτιστικὸν καὶ παιδαγωγικὸν ἔργον τοῦ Κράτους διὰ τῆς γυναικός.

Εἶνε καὶ κατὰ τοῦτο τὸ στάδιον ἐκπλήσσουσα ἡ ἐν Εὐρώπῃ συντελουμένη διὰ τῆς γυναικὸς ἐκπολιτιστικὴ καὶ παιδαγωγικὴ ἔργασία. Ἀναφέρομεν παραδειγματικῶς τοὺς συνδέσμους πρὸς ἵδρυσιν περιοδευόντων σχολείων οἰκοκυροσύνης καὶ πρακτικῆς γεωργικῆς μορφώσεως. Εἰδικαὶ διδασκάλισσαι μετὰ διδασκάλων περιέρχονται χωρία καὶ κωμοπόλεις πρὸς διάδοσιν στοιχειωδῶν γνώσεων οἰκοκυροσύνης καὶ οἰκιακῆς οἰκονομίας, καὶ τῆς ἐν τῷ οἴκῳ κτηνοτροφίας καὶ πτηνοτροφίας.

Ἐν Βελγίῳ τὸ πρῶτον εἶδον τὸ φῶς οἱ σύνδεσμοι οὗτοι, κατόπιν δὲ διεδόθησαν ἐν Ἐλβετίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ παρομοίαν περίπου μορφὴν διὰ περιοδευόντων τοιούτων σχολείων, μὲ εἰδικῆς μορφώσεως κυρίας, αἵτινες διδάσκουσιν εἰς τὰς γυναικας τῶν ἀγροτικῶν καὶ ἔργατικῶν πληθυσμῶν ὀλίγην παιδαγωγίαν, ὀλίγην ὑγιεινήν, ὀλίγην οἰκιακὴν οἰκονομίαν, ἀλλὰ καὶ ὀλίγην κτηνοτροφίαν. Εἰσχωροῦσαι εἰς τὰς οἰκογενείας προσπαθοῦσι νὰ θέσωσιν εἰς πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τὰ φῶτα τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς μελέτης τῶν θεωρητικῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν γραφείων. Φυλλάδια διανέμονται μὲ δόηγίας καὶ μὲ πρακτικώτατα ἀναγνώσματα. Εἰς τὸ Βέλγιον ἐπὶ 2400 κοινοτήτων ἀγροτικῶν, κατὰ 1912 ἐδημιουργήθησαν 183 σύνδεσμοι μὲ 21406 μέλη. Εἰς τὴν Ἄμερικὴν ἵδρυθησαν 720 720 τοιοῦτοι, 92 εἰς τὴν Πολωνίαν.

Ίδού τὸ μέγα ἔργον εἰς τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ἀφο-

“Η Νέα Ἰταλία καὶ ἡ σχολικὴ μεταρρύθμισις

σιωθῇ ἡ γυναικεῖα δρᾶσις. Οἱ γνωρίζοντες δὲ τὴν ψυχὴν τῆς Ἑλληνίδος χωρικῆς, τὸν εὔπλαστον χαρακτῆρα αὐτῆς τὴν ἐκλήσουσαν νοημοσύνην της, τὴν ἔργατικότητά της καὶ ἀγαθότητά της, τὸ καταπλῆσσον ἀφομοιωτικὸν αὐτῆς πνεῦμα, ἐκεῖνοι μόνοι εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἔκτιμήσωσι ποῖα καταπληκτικὰ ἀποτελέσματα θὰ ἔχῃ ἐν Ἑλλάδι μία τοιαύτη ἔργασία διὰ τῆς γυναικός.

‘Η συνδρομὴ τῶν διαφόρων ἐπιρροῶν.

‘Η δημοτικὴ ἐκπαίδευσις διὰ νὰ ἀποδώσῃ καρπούς, διὰ νὰ συντελεσθῇ τὸ ἔργον τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδῶν, τῆς μορφώσεως τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ παιδός, ἔχει ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς πολλῶν ἐπιρροῶν, ὅχι μόνον τοῦ σχολείου. ‘Η ἀγωγή, ὡς σοφῶς διετύπωνται καὶ εἰς τὴν Γαλλικὴν βουλὴν μία ὑπέροχος διάνοια, ὁ Ἰούλιος Φερύ, ὅστις ἔθηκε τὰς βάσεις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀναπλάσεως τῆς Γαλλίας, ἡ ἀγωγὴ εἶναι μᾶλλον ἀποτέλεσμα διαφόρων ἐπιρροῶν ἢ διδαχῆς.

Τὰς ἐπιρροὰς ταύτας ἔχει καθῆκον καὶ τὸ Κράτος, ἀλλ’ ἴδιως ἡ ἴδιωτικὴ πρωτοβουλία, νὰ μεριμνήσῃ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Ἑλληνόπαιδας.

Καὶ εἰς τὸ σχολεῖον καὶ εἰς τὸν οἶκον καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς τὸ παιδὶ πρέπει νὰ εὑρίσκηται καὶ νὰ ζῇ ὑπὸ ὕδρισμένας καὶ προδιαγεγραμμένας συνθήκας, καὶ τὸ Κράτος πρέπει νὰ τὸ ἐννοήσῃ καλῶς τοῦτο. Τίποτε δὲν πρέπει ν’ ἀφίνεται, ἐφ’ ὅσον εἶναι τοῦτο ἀνθρωπίνως δύνατόν, νὰ προσπίπτῃ εἰς τὰ ὅμματά του, εἰς τὰς ἀκοάς του, εἰς τὰς αἰσθήσεις του, τὸ ὄποιον νὰ δύναται νὰ παραβλάψῃ τὴν ἀγωγὴν του, νὰ ἀφυπνίσῃ τὰ κτηνῶδη ἔνστικτα τὰ ὅποια ὑπνώττουν μόνον εἰς τὸν ἀνθρωπὸν, καὶ χρειάζεται προσπάθεια, μεγάλη προσπάθεια κατὰ τοὺς παιδικοὺς χρόνους, ὅπως ἐνορ-

γανωθῶσιν αἱ ἔξεις, αἱ ἔξευγενίζουσαι τὴν ἀνθρώπινον φύσιν.

Τὸ Κράτος διὰ τῶν ἐκπαιδευτικῶν νομοσχεδίων δίδει μόνον τὸ πλαίσιον τῆς εἰκόνος τὴν ὅποιαν ἡ συνδρομὴ τῶν διαφόρων ἐπιρροῶν πρόκειται νὰ ζωγραφίσῃ. Τὴν συνδρομὴν τῶν ἐπιρροῶν τούτων ἔχει καθῆκον ἐπιτακτικὸν τὸ Κράτος καὶ ὑποχρέωσιν, πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου του, νὰ ἐπιζητήσῃ, ὅπλιζόμενον μὲ νόμους καταλλήλους, δπως προστατεύσῃ τὸ παιδαγωγικόν του ἔργον ἀπὸ τὰς ἐπιβλαβεῖς ἐπιρροὰς τῆς ὁδοῦ τῶν θεαμάτων, αὐτῶν τῶν γονέων. Εἰς ἄλλα Κράτη διὰ τὸν Πρωτοδικῶν καταργεῖ αὐτὴν τὴν πατρικὴν ἔξουσίαν, καὶ ἀφαιρεῖ τὸ τέκνον ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴν διεφθαρμένων ἡ παραμελούντων τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων των γονέων, καὶ ἀποτελεῖ κηλῖδα τῆς διοικήσεως ἡ ἐπὶ πλέον παραμέλησις παρ' ἡμῖν πρὸς λῆψιν τοιούτων νομοθετικῶν μέτρων διὰ τὴν προστασίαν τῆς παιδικῆς ἡλικίας.

Ἄλλὰ τὸ Κράτος εἰς τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ἐντελῶς ἀνίσχυρον, ἂν δὲν ἔχῃ τὴν ἰδιωτικὴν συνδρομὴν, καὶ παρ' ἡμῖν ἡ ἰδιωτικὴ τοιαύτη συνδρομὴ λείπει ἔξ οὐκλήρου, καταγινομένη εἰς ἔργα φιλανθρωπικὰ ἀμφιβόλου ὀφελείας.

Πιέζει βέβαια τὴν καρδίαν πᾶσα ἀνθρώπινος δυστυχία, ἀλλ' εἰς ἀντίληψιν ταύτης ἀρκεῖ ἡ προσωπικὴ ἐκάστου βοήθεια καὶ ἐπέρχεται πάντοτε ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τὸν γείτονα, τὸν συγγενῆ, ἡ τὸν εὔποροῦντα ἰδιώτην, ἀνευ θορύβου καὶ ἐπιδείξεως. Ἡ ὄργάνωσις ὅμως τῶν ἰδιωτῶν εἰς σωματεῖα φιλανθρωπικὰ δέον νὰ γίνεται μὲ μίαν ὡρισμένην κατεύθυνσιν καὶ πρὸς ἓνα ὡρισμένον γενικώτερον σκοπόν, διὰ νὰ μὴ ἔξαντληται ἀσκόπως καὶ ἀνευ ἐνότητος ἡ πολύτιμος ἰδιωτικὴ συνδρομή.

Καὶ ἡ ἀσφαλής καὶ μόνη ὁδὸς ἡ ἄγουσα εἰς ἥθικὴν ἀλλὰ καὶ ὑλικὴν ἀνάστασιν τῶν κοινωνιῶν εἶνε ἡ διὰ τῆς ἀγωγῆς καὶ σωτηρίας τοῦ παιδός.

Πρὸς τοιοῦτον ἔργον καλεῖται ἡ ἴδιωτικὴ ἔργασία
ἴνα συνδράμη ἀποτελεσματικῶς τὸ ἐκπαιδευτικὸν
ἔργον τοῦ Κράτους. Μορφώνουσα γυναικείους ἀπο-
στόλους καὶ δι' αὐτῶν δργανώνουσα τὴν διδαχὴν τῶν
ἀγροτικῶν καὶ ἔργατικῶν οἰκογενειῶν, ιδρύουσα καὶ
δργανώνουσα ἴδιωτικὰ ἴδρυματα πρὸς σωτηρίαν τῆς
ὑγείας τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος τῶν παιδῶν, τὴν
ἀγωγὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἥθικῶς
ἐγκαταλελειμένων καὶ τῶν πρώτων ἐγκληματούντων
παιδῶν.

Εἰδικαὶ συστάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς.

Εἰσερχόμενοι εἰς τὴν κατ' ἄρθρον ἔρευναν τοῦ νομο-
σχεδίου ὑποβάλλομεν κατ' ἐντολὴν τῆς ἐπιτροπῆς τὰς
κάτωθι εἰδικωτέρας παρατηρήσεις.

Ἡ ἐπιτροπὴ θεωρεῖ ὅτι δέον εἰς τὰς δύο τελευ-
ταίας τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου νὰ προστεθῶσι
μαθήματα στοιχείων καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων
τοῦ πολίτου, ἐν δὲ τῶν μελῶν αὐτῆς θεωρεῖ ὅτι δέον
τὰ δημοτικὰ σχολεῖα νὰ εἶναι ἐπτατάξια, πρᾶγμα ὅπερ
καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς θεωροῦσι λυσιτε-
λές, ἀλλὰ δυσχερές καὶ ἀκατόρθωτον ἐπὶ τοῦ πα-
ρόντος.

Εἰς τὸ ἄρθρον 2 ἡ ἐπιτροπὴ θεωρεῖ πρὸς μεγα-
λυτέραν ἀσφάλειαν ὅτι δέον διδάσκαλος μετὰ τοῦ
γονέως νὰ δηλώνωσι τὴν ἴδιαιτέραν διδασκαλίαν τοῦ
μαθητοῦ, τοῦ διδασκάλου ὑπέχοντος καὶ τούτου εύ-
θύνην ἐν περιπτώσει ψευδοῦς δηλώσεως.

Εἰς τὸ ἄρθρον 4 παρατηρεῖ ἡ ἐπιτροπὴ ὅτι δέον
νὰ καταργηθῇ ἡ ὑποχρεωτικὴ εἰς τὰ δημοτικὰ σχο-
λεῖα φοίτησις εἰς τὴν σ' τάξιν τῶν ἀπορριπτομένων
μαθητῶν μετὰ ἴδιωτικὰς παραδόσεις.

Εἰς τὸ ἄρθρον 6 παρατηρεῖ ἐπίσης ἡ ἐπιτροπὴ ὅτι
δέον νὰ προστεθῇ ὅτι τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἀργοῦσι
τὰ ἀπογεύματα τῆς Τετάρτης καὶ τοῦ Σαββάτου καὶ

ὅτι τὸ ἐν τῶν ἀπογευμάτων τούτων διατίθεται ὑποχρεωτικῶς εἰς ἐκδρομὰς καὶ διδασκαλίας ἐν τῷ ὑπαίθρῳ καὶ ἐκ τῆς φύσεως. Ἡ ὑπερκόπωσις τῶν μαθητῶν εἰς τοιαύτην ἡλικίαν εἶναι καταστρεπτικωτάτη, τούναντίον δὲ ἡ ἐκ τῆς φύσεως διδασκαλία παρέχει μείζονα πλεονεκτήματα.

Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 8 ἡ μειονοψηφία τῆς ἐπιτροπῆς προτείνει ὅτι, ὅπου ὑπάρχουσι χωρία ἀπέχοντα ἀλλήλων ὀλιγώτερον τῶν 3)4 τῆς ὕρας νὰ ἴδρυνται ἀντὶ μονοταξίων εἰς ἔκαστον διτάξια εἰς τὸ μέσον τῆς ἀποστάσεως τῆς χωριζούσης τὰ γειτνιάζοντα χωρία.

Εἰς τὸ ἄρθρον 9ον ἡ ἐπιτροπὴ προτείνει νὰ καθορισθῇ σαφῶς ὅτι καὶ εἰς σχολεῖα ἔχοντα μαθητὰς ὀλιγώτερους τῶν 50 δὲν δύνανται νὰ ὑπηρετῶσιν ὑποδιδάσκαλοι, ἀλλὰ πάντοτε ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν πτυχιούχων διδασκάλων.

Εἰς τὸ ἄρθρον 10ον ἡ ἐπιτροπὴ προτείνει ὅτι δέον νὰ χορηγηθῇ εἰς τὸν Νομάρχην δικαίωμα ἀμεσωτέρας ἐπιβλέψεως καὶ παρακολουθήσεως τῆς λειτουργίας τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐφ' ὁ θεωρεῖ καλὸν ἡ ἐπιτροπὴ ὅπως χορηγηθῇ αὐτῷ τὸ δικαίωμα ὅπως προτείνῃ καὶ ὁ Νομάρχης εἰς τὰ ἐποπτικὰ συμβούλια διορισμοὺς ἢ ζητῇ τὴν τιμωρίαν τοῦ διδασκαλικοῦ προσωπικοῦ τῆς περιφερείας του.

Εἰς τὸ ἄρθρον 11ον ἡ ἐπιτροπὴ παρατηρεῖ παμψηφεὶ ὅτι δέον νὰ προστεθῇ ἀποζημίωσις 20 δραχμῶν μηνιαίως εἰς τοὺς ὑποδιδασκάλους τοὺς ὑπηρετοῦντας εἰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις.

Ἡ ἐπιτροπὴ σπουδαίως ἐμελέτησε καὶ ἐσκέφθη ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ διδασκαλικοῦ κλάδου καὶ ἔλαβεν ὑπ' ὅψιν τὰ παράπονα αὐτῶν. Καίτοι τάξεώς τινος τούτων εὑρίσκει τὰ παράπονα βάσιμα, δὲν δύναται ἀπὸ τοῦδε καὶ πρὶν τακτοποιηθῆ ἡ ἀνώμαλος οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ δημοσίου ταμείου νὰ προτείνῃ δαπάνας. Τὰ πλεῖστα ὅμως τῶν παραπόνων τούτων εἶναι καὶ ἐντελῶς ἀβάσιμα.

Παραθέτομεν συγκριτικὸν πίνακα τῶν μισθοδοσιῶν τῶν διδασκάλων ἄλλων Κρατῶν, παραλαμβάνοντες τοῦτον ἐκ τῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως εἰς τὴν Γαλλικὴν Γερουσίαν τοῦ ἔτους 1913 τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τοῦ γερουσιαστοῦ κ. Lintilhac. Τοὺς ἀριθμοὺς μεταφέρομεν ὡς λίαν χαρακτηριστικοὺς τῆς μερίμνης καὶ τῆς γενναιότητος, τὴν ὅποιαν δεικνύει ἡ Ἑλλὰς διὰ τὴν οἰκονομικὴν θέσιν τοῦ διδασκάλου.

Οὕτω ὁ διδάσκαλος λαμβάνει ἐτήσιον μισθὸν

δ ἀνώτατος fr.

1)	'Εν Δανίᾳ.....	ό ἑλάχιστος.....	fr. 1,260	3,360
2)	'Εν Ἐλβετίᾳ (cantons de Neuchatel)	1,808		2,700
3)	'ν Ρουμανίᾳ	"	1,560	2,496
4)	'Εν Βουλγαρίᾳ	"	1,440	2,400
5)	'Εν Νορβηγίᾳ	"	1,344	2,104
6)	'Εν Ούγγαρίᾳ	"	1.050	2,625
7)	'Εν Γαλλίᾳ	"	1,200	2,000
8)	'Εν Βελγίῳ	"	1,200	2,000
9)	'Εν Ἰταλίᾳ	"	1,000	1,200

Παρ' ἡμῖν ὁ μὲν κατώτατος μισθὸς τοῦ διδασκάλου εἶνε κατὰ μῆνα δραχμαὶ 120 ἥτοι κατ' ἔτος 1440, ὁ δὲ ἀνώτατος κατὰ μῆνα δραχμαὶ 220 ἥτοι κατ' ἔτος 2.640. Ἀλλ' εἰς τὸ ἀνώτατον τοῦτο δριον δέον νὰ προσθέσωμεν 1) ἐπιμίσθιον ἐκ δραχμῶν 40 κατὰ μῆνα τὸ δριον λαμβάνει ὅταν ὑπηρετῇ εἰς μεγάλας πόλεις καὶ 2) ἐπιμίσθιον ἐκ δραχμῶν 25 κατὰ μῆνα ὅταν διδάσκῃ συμπληρωτικὰ μαθήματα, καὶ οὕτω ὁ δημοδιδάσκαλος δύναται νὰ ἔχῃ μηνιαῖον μισθὸν δραχ. 284 ἥτοι, ἐτησίως 3,420. Ἐρχεται ἐπομένως πρώτη ἡ Ἑλλὰς εἰς τὸν ἀνωτέρω πίνακα.

Τὰ σχετικὰ λοιπὸν παράπονα τῶν δημοδιδασκάλων εἶναι κυριολεκτικῶς παράλογα καὶ τὸ Κράτος δύναται νὰ καυχᾶται διὰ τὴν γενναιότητα αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἔχῃ δικαίας ἀναλόγους ἀξιώσεις, καὶ πρωτίστως ὅπως ἀφοσιωθῶσιν οἱ διδάσκαλοι εἰς τὸ ἔργον των, τὸ δριον δὲν εἶνε μόνον ἡ γραμματικὴ διδασκαλία

τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ γενικωτέρα ἐκπολιτιστικὴ τοῦ τόπου ὅπου παραμένουσιν. Ἐμπνέοντες ἐμπιστο- σύνην εἰς τοὺς πολίτας διὰ τοῦ ἥθους των καὶ τῆς ἀποχῆς των ἀπὸ τὰς προσωπικάς, τοπικάς ἢ πολιτι- κάς διαιμάχας οἱ διδάσκαλοι, δύνανται εἰς τὰ χωρία νὰ ἐπιδράσωσιν εὐεργετικῶς ὑπὲρ ὅλης τῆς μικρᾶς κοινωνίας τοῦ χωρίου, διαφωτίζοντες καὶ ἐκπολιτί- ζοντες τοὺς κατοίκους. Καὶ εὐτυχῶς ἡ Ἑλλὰς τελευ- ταῖον δὲν στερεῖται καὶ τοιούτων δημοδιδασκάλων.

Ἐπίσης εἰς τὰ ἄρθρα 14 καὶ 16 ἡ ἐπιτροπὴ προ- τείνει ὅτι δέον νὰ προστεθῇ διάταξις, κατὰ τὴν δόποίαν νὰ δύναται ὁ Νομάρχης καὶ ἀδείας νὰ χορηγῇ καὶ μετα- θέσεις νὰ προτείνῃ ὑπὸ τοὺς περιορισμούς τῶν ἄρ- θρων.

Ἐπίσης θεωρεῖ ἡ ἐπιτροπὴ ὅτι δέον νὰ ἀπαγο- ρευθῇ εἰς τοὺς ἐπιθεωρητὰς νὰ χορηγῶσιν ἀδείας καὶ νὰ δοθῇ τὸ δικαίωμα τοῦτο μόνον εἰς τοὺς Νομάρχας, μετὰ γνωμοδότησιν καὶ πρότασιν τοῦ ἐπιθεωρητοῦ. Ὁ Νομάρχης, ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως, δέον νὰ διατελῇ ἐν γνώσει πάσης κινήσεως δημοδι- δασκαλικῆς τῆς περιφερείας του.

Ἡ ἐπιτροπὴ εὑρίσκει εύλογον τὴν αἵτησιν τῶν δημοδιδασκάλων ὅπως χορηγῆται ἀνάλογος σύνταξις εἰς τὸ προσωπικὸν τῶν δημοτικῶν σχολείων μετὰ 15ετῆ ὑπηρεσίαν.

Τὸ πρᾶγμα θεωρεῖ ἐπιτακτικώτερον διὰ τὰς διδα- σκαλίσσασ·

Ἐπίσης θεωρεῖ οὐ μόνον δικαίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπιβε- βλημένην, διὰ τὸ συμφέρον τῆς μορφώσεως τοῦ προ- σωπικοῦ, τὴν ὑποχρεωτικὴν μετάθεσιν τῶν διδασκά- λων τῶν ὑπηρετούντων πλέον τῆς τριετίας οὐ μόνον εἰς Ἀθήνας, ἀλλ’ εἰς ὅλα τὰ μεγάλα κοινωνικὰ κέν- τρα, διότι οὕτω ἐκ περιτροπῆς θά εἶνε δυνατὸν μέγας ἀριθμὸς τοῦ προσωπικοῦ νὰ μὴ διέρχηται τὸν βίον του εἰς μικρὰς κοινωνίας, ἀλλὰ νὰ ὑφίσταται τὴν ἐκ-

πολιτιστικὴν ἐπιρροὴν τῶν μεγάλων κοινωνικῶν κέντρων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀμεσωτέραν ἐποπτείαν τῶν προϊσταμένων των.

Αθῆναι τῇ 5 Μαΐου 1914.

‘Η ἐπιτροπὴ

Ο Πρόεδρος
Κ. Ζαβιτσᾶνος

Ο Εἰσηγητής
Λουκᾶς Νάκος

024000027978

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1000(7-)

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ἄπαντα πωλοῦνται καὶ δεδεμ. ἀντὶ δρ. 6 ἐπὶ πλέον.

ΑΠΑΣΑ Η ΥΛΗ τῶν ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ διδασκου	Δραχμ	
μένων μαθημάτων τόμος Α'.	διὰ τὴν Γ' καὶ Δ' τάξιν. Δεδ.	45.—
ΑΠΑΣΑ Η ΥΛΗ τῶν ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ διδασκομένων μαθημάτων τόμος Β'	διὰ τὴν Ε' καὶ ΣΤ' τάξιν Δεδ.	55.—
ΟΔΗΓΟΣ τῆς διδασκαλίας τῶν παραμυθῶν.	Άνδρεάδου Δ.	25.—
ΟΔΗΓΟΣ τῆς διδασκαλίας τῆς Πατριδογραφίας	"	30.—
ΟΔΗΓΟΣ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἑλλάδος	"	40.—
ΟΔΗΓΟΣ τῆς διδασκαλίας τῆς Γραμματικῆς	"	40.—
ΟΔΗΓΟΣ τῆς πρώτης Ἀναγνώσεως καὶ Γραφῆς.	"	30.—
ΟΔΗΓΟΣ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀριθμητικῆς.	"	75.—
ΟΔΗΓΟΣ τῆς Χειροτεχνίας ὑπὸ Θ. Μαραγκουδάκη		
Τεῦχος Α'.	‘Η Πλαστική.	12.50
»	‘Η λαρτοτεχνία	30.—
»	‘Η Βιβλιοδετική	12.50
ΟΔΗΓΟΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΙΧΝΟΓΡΑΦ ΑΣ.		25.—
ΓΙΑΤΙ; ἡ ὁδηγὸς διδασκαλίας φυσικῆς Πειραματικῆς, περιλαμβάνων ὅλα τὰ μαθήματα τοῦ προγράμματος.	ὑπὸ Παπαμιχαήλ.	25.—
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ ἡ ὁδηγὸς καὶ ὄλικὸν διὰ τὴν διοργάνωσιν τῶν σχολειῶν ἔορτῶν ὑπὸ Παπαμιχαήλ-Στρατηγοπούλου-Ντάβου		25.—
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ.	Έκδ. 2α. Η. Δημοπούλου	25.—
Η ΖΩΗ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ G. Burkhardt μετάφρασις ὑπὸ Σπ. Καλλιάφα ἔκδοσις 2α ἀδ.		20.—
Η ΣΙΓΧΡΟΝΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ἐν θεωρίᾳ καὶ πράξει.		
Κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ Γερμαν. ὑπὸ Σπ. Καλλιάφα ἀδ.		50.
ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΙΣ τοῦ χολοείου ἐργασίας, μετάφρασις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Σπ. Καλλιάφα		25.—
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΣ ΤΗΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΝ ὑπὸ N. Εξαρχούλου ἔκδ. Β' χρυσόδετος Δρ. 125.....	ἀδ.....	100.—
ΣΥΜΒΟΛΗ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν Γ. Σακελλαρίου		20.—
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ κατὰ τοὺς Ament καὶ Caupr μετάφρασις ἐκ τοῦ γερμανικοῦ Z. Ζαμάνη, καὶ Λ. Δαλεζίου.		15.—
ΟΔΗΓΟΣ Λεχτικῶν Ἀσκήσεων Β Οίκονομίδου		25.—
ΟΔΗΓΟΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ὑπὸ Κωνστ. Γ. Κωνσταντινίδου		35.—
ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΟΥ Δ Παναγοπούλου.....		7.50
ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ	" "	2.50
ΕΚΛΕΚΤΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ	" "	15.—
Η ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΙΑ ὡς Κέντρον διδασκαλίας ὑπὸ I. Γεωργοπούλου		15.—
ΣΩΜΑΤΟΔΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΟΥ N. Εξαρχούλου.....		145.—
ΨΥΧΟΓΡΑΦΙΑ ἐν τῷ σχολείῳ καὶ τῷ δελτίον ἀτομικότητος N. Εξαρχούλου		30.—
ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ M. Παπαμαύρου.....		25.—
Ο ΑΙΜΙΛΙΟΣ I. ΡΟΥΣΣΩ μετ. Λ. Κοντογιάνη.....		60.—